

TAMPEREEN YLIOPISTO

Jarkko Wickström

MAAHANMUUTTAJAN MUOTOKUVA

Etninen toiseus lehtikuvissa

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

Joulukuu 2013

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

WICKSTRÖM, JARKKO: Maahanmuuttajan muotokuva: etninen toiseus lehtikuvissa.

Pro gradu -tutkielma, 96 s. + 9 s. liitteitä

Tiedotusoppi

Joulukuu 2013

Tämä pro gradu -tutkielma tarkastelee maahanmuuttajien esittämistä lehtikuvissa. Tutkielma pyrkii selvittämään määrällisen sisällönanalyysin avulla, kuka edustaa maahanmuuttajia lehtikuvissa, kuka antaa heille kasvot ja toistuvatko jotkin elementit maahanmuuttajien esittämisessä. Tämän lisäksi tutkielma pyrkii selvittämään lähemmällä kuvaluennalla, ovatko nämä esittämisen tavat osaltaan toiseutta tuottavia tai uusintavia.

Tutkielma jatkaa toiseuden tuottamisen tarkastelua sanomalehtijulkisuudessa ja nojaa suurelta osin Pentti Raittilan ja Tampereen yliopiston journalismin tutkimusyksikön tällä saralla tekemiin havaintoihin. Erotuksena aiempiin tekstisisältöihin keskittyneisiin tutkimuksiin, tarkastelun keskiössä ovat tässä sanomalehtikuvat ja niiden sisältämät merkityspotentiaalit. Aineistona käytetään Aamulehden kuvia maahanmuuttajista vuodelta 2009 ja niiden ohessa olevaa niin kutsuttua välitöntä verbaalista kontekstia eli otsikoita, ingressejä ja kuvatekstiä.

Tutkielmassa tarkastellaan välittömän verbaalisen kontekstin osaa sanomalehtikuvien sanoman muokkaajana ja etsitään vastausta seuraaviin kysymyksiin: Kuka tai ketkä edustavat maahanmuuttajia Aamulehden lehtikuvissa 2009? Miten maahanmuuttajia esitetään lehtikuvissa 2009? Minkälaisia järjestyksiä Aamulehti tukee tai luo kuvillaan maahanmuuttajista?

Tutkielmasta selviää, että maahanmuuttajia edusti sanomalehtikuvissa useimmiten tummaihoisen, aikuinen mies. Maahanmuuttajakuvista noin 85 prosentissa esiintyy vain mies tai miehiä. Tekstisisällössä heidän kerrotaan olevan afrikkalaisperäisiä. Lisäksi tutkielmasta selviää, että joissakin tapauksissa uutiskuvassa oleva eron ja toiseuden potentiaali aktualisoidaan kuvan välittömällä verbaalilla kontekstilla. Toisin sanoen otsikon, ingressin tai kuvatekstin ohjaamana lukijalle korostetaan kuvasta jotain maahanmuuttajaa meistä erottavaa tekijää.

Aineistossa havaittiin pieni joukko kuvia, joissa maahanmuuttajia pyritään esittämään korostetun ”suomalaisina”. Kuvat erottuvat sitä yleisemmästä, neutraalista kuvastosta ja päätyvät toimimaan tarkoituseriään vastaan. Merkitysten yhteentörmäyksessä kuvat maahanmuuttajista saavat jopa absurdeja piirteitä. Nämä kuvat muodostavat oman kuvatyypinsä, maahanmuuttajakuvan, jota voi verrata tyyliltään sanomalehdissä nähtyihin suvaitsevaisuusjuttuihin.

Maahanmuuttajakuvien merkitysten rakentumismekaniikkaa valaisemalla tutkielma tarjoaa kuvaajille ja kuvatoimittajille välineitä eroa korostavien representaatioiden tunnistamiseen ja niiden käytön mahdolliseen välttämiseen.

Asiasanat: valokuvaus, kuvajournalismi, semiotiikka, toiseus, maahanmuutto, etninen syrjintä

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	4
1.1. Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset	4
1.2. Tutkimuksen kulku	6
2. HISTORIALLINEN KATSAUS	7
2.1. Maahanmuuton historia Suomessa	7
2.2. Maahanmuuton käsittely mediassa	9
2.3. Maahanmuuton tilanne Suomessa vuonna 2009.....	11
3. TEOREETTINEN TAUSTA JA AIEMPAA TUTKIMUSTA.....	14
3.1. Keskeiset käsitteet.....	14
3.2. Aiempaa tutkimusta	15
3.3. Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat	30
3.3.1. Journalismi konstruoi todellisuutta	30
3.3.2. Valokuvilla välitettävät merkitykset sanomalehti uutisissa	31
4. TUTKIMUSMENETELMÄ JA -AINEISTO.....	35
4.1. Sisällönanalyysi	35
4.2. Luokittelurunko.....	38
4.3. Valokuvan laadullinen erittely.....	47
4.4. Tutkimusaineiston esittely ja rajausta.....	49
5. AINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET	53
5.1. Aineiston määrällistä tarkastelua	53
5.2. Maahanmuuttajakuvien laadullista erittelyä	69
5.3. Vastauksia tutkimusongelmiin.....	81
6. YHTEENVETO JA POHDINTAA	84
KIRJALLISUUS	92
LIITTEET.....	97

1. JOHDANTO

Maahanmuutosta on puhuttu Suomessa viime vuosina enemmän kuin koskaan ennen. Vuoden 2008 lopulla pidettyjen kunnallisvaalien myötä aihe politisoitui vahvasti. Puolueet, poliitikot, toimittajat ja kansalaiset muodostivat kukin omat maahanmuuttoa koskevat mielipiteensä ja esittivät niitä mielellään. Keskustelu maahanmuutosta joukkoviestimissä lisääntyi ja sai ajoittain jopa huolestuttavia piirteitä. Edellisen kerran julkinen keskustelu maahanmuutosta oli käynyt näin kuumana 1990-luvun alussa, kun ensimmäinen suuri ryhmä somaleja saapui Suomeen. Tällöin myös suomalaisessa mediatutkimuksessa kiinnostuttiin maahanmuutosta ja etnisyydestä. Maahanmuuton, etnisyyden ja rasismien käsittelyä journalismissa on siitä lähtien tutkittu runsaasti, mutta lehtikuviin kohdistuvaa tutkimusta on tehty toistaiseksi paljon vähemmän.

Joukkoviestimillä on tärkeä osa maahanmuuttajiin liittyvien mielikuvien synnyssä, ja myös lehtikuvat ovat mukana rakentamassa kuvaa ulkomailta tänne muuttaneista ihmisistä. Minua kiinnostaa, miten nämä tulijat esitetään meille mediassa. Kuka antaa maahanmuuttajille kasvot? Rakennetaanko lehtikuvilla kenties stereotyyppistä kuvaa maahanmuuttajista vai onko maahanmuuttajista jo tullut luonnollinen osa suomalaista yhteiskuntaa, joiden esittämisessä ei ole mitään poikkeavaa valtaväestöön verrattuna? Onko maahanmuuttajien esittäminen syrjivää? Tässä tutkielmassa lähdin etsimään vastauksia näihin kysymyksiin tarkastelemalla maahanmuuttajia esittäviä lehtikuvia.

1.1. Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuskohteenani on maahanmuuttajien esittäminen uutiskuvissa. Tutkimusaineistonani on Aamulehden vuosikerta 2009. Tarkastelen kaikkia lehden kuvia, joissa on maahanmuuttaja tai maahanmuuttajia. Tämän lisäksi tarkastelen valokuvia maahanmuuttajista sisältävien lehtijuttujen otsikoita ja kuvatekstejä etsien niistä kuvien sisältöä määrittävää tietoa. Tarkastelun kohteena olivat kaikki vuoden 2009 Aamulehdissä ilmestyneet jutut, jonka kuvassa tai kuvissa esiintyy vähintään yksi maahanmuuttaja.

Saadakseni vastauksia kysymyksiini, käytin kuvien tarkastelussa ristikkäin kahta menetelmää. Ensimmäisessä laajemmassa analyysissä kuvien sisällön selvittämiseksi käytin määrällistä

sisällönanalyysiä. Määrällisen sisällönanalyysin tavoitteena oli saada käsitys siitä, mikä sukupuoli, ikäryhmä ja etninen ryhmä on eniten näkyvillä maahanmuuttajia esittävissä kuvissa ja onko maahanmuuttajien esittämisen tavoissa toistuvia piirteitä. Toinen käytetty menetelmä oli kuvien laadullinen lähiluenta, jossa käytän apuna semiotiikan käsitteistöä. Määrällisten tarkastelun tavoite on myös toimia aineistoa jäsentävänä apuna kuvien laadullisessa analyysissä ja tähdentää, miten lähiluentaan valikoidut kuvat sijoittuvat koko aineistoon nähden.

Joukkoviestimillä on ratkaiseva rooli yleisen mielikuvan synnystä väestöryhmistä, joiden kanssa ei välttämättä olla henkilökohtaisessa kontaktissa (ks. esim. Pietikäinen & Luostarinen 1996; Rekola 1996; Raittila 2004). On huomattu, että monet keskustelunaiheet ja niissä käytetyt perustelut juontuvat viestimien sisällöstä (Pietikäinen & Luostarinen 1996, 178). Mielikuvan muodostumiseen vaikuttavat monet muutkin asiat, mutta journalismi vaikuttaa myös monien muiden instituutioiden sisällä käytävään keskusteluun ja sillä lienee muihin ideologisiin valtakoneistoihin verrattuna parhaat mahdollisuudet purkaa rasismin ja muukalaispelon taustalla olevia kulttuurisia ajatusmalleja (Raittila 2004, 309; 2007b, 50).

Tutkielmassa pureudutaan sisällönanalyysin avulla mielikuviin ja asetelmiin, joita Aamulehden sivuilla tuotetaan ja ylläpidetään Suomessa asuvista maahanmuuttajista. Hahmottelen, ketä meille esitetään maahanmuuttajien hyvin moninaisen joukon edustajana Aamulehden kuva-aineistossa, toistetaanko heidän esittämisesään joitakin piirteitä ja minkälaisia asetelmia niissä tuotetaan. Pohdin myös rakentavatko tai uusintavatko nämä asetelmat maahanmuuttajien toiseutta.

Useassa sanomalehtiä aineistonaan käyttävässä mediatutkimuksessa tekstin sisältöön ja dynamiikkaan pureudutaan yksityiskohtaisesti, kun taas juttukokonaisuudessa isossa osassa olevat uutiskuvat sivuutetaan joko kokonaan tai niitä käytetään vain pienenä kuriositeettina. Asetelmani on päinvastainen: tukeudun juttukokonaisuuksissa lähtökohtaisesti kuviin ja täydennän tai jäsennän niistä saamaani tietoa kuvan tekstikontekstin analyysillä. Tekstikontekstillä tarkoitan jutun otsikoita, ingressiä ja kuvatekstiä.

Keskittyminen ensisijaisesti kuvaan tukeutuu sekä Karin Beckerin (1996, 11) näkemykseen uutissisällön sisimmästä olemuksesta visuaalisena konstruktiona, johon verbaalinen tieto siten liitetään, että Ruotsissa tehtyihin sanomalehden lukijoiden silmän liikkeitä seuranneisiin

tutkimuksiin, joiden mukaan keskivertolukija katsoo uutisjutuista kuvan, otsikon ja kuvatekstinit (ks. esim. Holsanova, Rahm & Holmqvist 2006). Koska keskityn kuviin ja asetelmani on kuvalähtöinen, esitän valokuvat tässä tutkielmassa analyysin yhteydessä, enkä tutkielman lopussa erillisenä kuvaliitteenä.

Tutkielmani tutkimuskysymykset ovat tiivistettävissä kahteen kysymykseen: Kuka edustaa maahanmuuttajia Aamulehden lehtikuvissa 2009? ja Miten maahanmuuttajia esitetään Aamulehden lehtikuvissa 2009?

1.2. Tutkimuksen kulku

Tutkielman toisessa luvussa esittelen laajahkosti Suomen maahanmuuttohistoriaa. Tavoitteena on osoittaa, ettei maahanmuutto ehkä olekaan niin uusi ilmiö Suomessa kuin nykyisen julkisen keskustelun perusteella voisi olettaa. Samalla hahmottelen lukijalle kuinka lyhyt on kansallinen identiteettimme, jota vasten maahanmuuttoa tänä päivänä peilataan. Sivuan maahanmuuton käsittelyä julkisuudessa 1970-luvulta lähtien, minkä jälkeen vielä kerron maahanmuuton tilanteesta tämän päivän Suomessa. Tämän kaiken tarkoituksena on rakentaa riittävän tarkka tausta, jota vasten tutkielman aihetta ja pääkysymyksiä voidaan tarkastella sekä historialliseen taustaan että realistiseen mittakaavaan suhteutettuna.

Aihetta aikaisemmin tarkastelleet tutkimukset ja tutkijat esittelen kolmannessa luvussa. Ennen sitä määrittelen tutkimuksessa käytetyt avainkäsitteet. Sen jälkeen käyn läpi oman tutkielmani kannalta keskeisimmät journalistisiin teksteihin ja lehtikuviin keskittyneet tutkimukset ja niissä saavutetut tulokset. Esittelen myös tutkielmani teoreettiset lähtökohdat ja teoriaa lehtikuvien merkitysten rakentumisesta.

Neljännessä luvussa esittelen tarkemmin tutkielman aineiston ja sen erittelyyn käytettävät menetelmät. Niitä ovat määrällinen sisällönanalyysi ja semioottinen lähiluenta. Viidennessä luvussa erittelen tutkimusaineistoa, esittelen analyysin tuloksia ja pyrin vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kuudennessa luvussa käyn läpi tutkimuksessa saadut päätulokset, teen yhteenvedon tutkielmassa kertyneistä havainnoista ja suhteutan tulokset aiemmissä tutkimuksissa esitettyihin tuloksiin ja näkemyksiin.

2. HISTORIALLINEN KATSAUS

Jotta tuonnempana voisimme pureutua syvemmälle tutkimusaiheeseen, näen aiheelliseksi tarkastella maahanmuuton historiaa ja mittasuhteita Suomen väestörakenteessa nyt ja ennen. Suomen ulkomaalaisyhistorian alkuna on usein pidetty 1970-lukua, ja katsaus maahanmuuttoa käsittelevien tutkimustenkin alussa alkaa yleensä siitä. Tällä kertaa haluan kuitenkin avata historiallista taustaa niin pitkälle kuin se on mahdollista purkaakseni myytin suomalaisten vuosituhantisesta eristäytyneisyydestä, jonka avulla suomalaisten vieraiden kulttuurien pelkoa usein luonnollistetaan. Tässä luvussa esittelen Suomen maahanmuuton historiaa osoittaen, ettei maahanmuutto ole millään tavalla uusi, modernin globalisaation myötä syntynyt ilmiö, vaan osa suomalaiseen yhteiskuntaan aina kuulunutta luonnollista liikkuvuutta. Eristäytyneisyyden vaihe Suomen historiassa ei ollut Suomen alueen asutuksesta alkava ajanjakso, joka päättyi vasta 1970-luvulla, vaan se kesti vain muutaman vuosikymmenen toisesta maailmansodasta lähtien.

2.1. Maahanmuuton historia Suomessa

Tietoa ulkomaalaisasutuksesta nykyisen Suomen alueella on säilynyt 1200-luvulta luvulta lähtien, ajalta heti Viipurin kaupungin perustamisen jälkeen. 1400-luvulla Saksasta tuli paljon kauppiaita Turkuun, ja vuonna 1443 oli tultu tilanteeseen, jossa kaupungin kaikki neljä pormestaria olivat saksalaisia. (Leitzinger 2008, 141–142.)

Ensimmäiset romanit saapuivat Ruotsi-Suomeen, täsmällisemmin ilmaistuna Ruotsiin, 1520-luvulla. Toinen varhain tänne saapunut ryhmä oli tataarit. Tataarien liikkeistä Ruotsi-Suomessa on jäänyt jonkinlaista tietoa jo 1500-luvulta. Tataarien suurempi muuttoliike tapahtui kuitenkin vasta vuosien 1870 ja 1920 välillä. Yhteensä tataareja muutti Suomeen noin 900. (Kortteinen 1996, 94–95; Leitzinger 2008, 179–180.)

1700-luvun puolivälin jälkeen Venäjältä tuli ensimmäisinä maahanmuuttajina Uudenkaupungin ja Turun rauhan seurauksena satoja maaorjia. Tämän jälkeen Karjalan kaupunkeihin muutti huomattava määrä venäläisväestöä. Vuonna 1812 venäläisväestön osuus Suomen kaupunkiväestön määrästä oli jopa 30 prosenttia ja osuus oli noussut parikymmentä vuotta myöhemmin ainakin Viipurissa ja Helsingissä yli 40 prosenttiin. (Kortteinen 1996, 95–97; Leit-

zinger 2008, 216.) Tällöin Suomi oli kuitenkin vielä epämääräinen osa Ruotsin valtakuntaa, sen asukkaat Ruotsin alamaisia ja tämän vuoksi koko käsite Suomeen kohdistuvasta maahanmuutosta absurdi (Leitzinger 2008, 60). Käsite suomalaisista omana kieli- ja kulttuuriryhmänä syntyi 1700-luvun puolivälissä ja suomalainen identiteetti suomalaiskansallisen liikkeen myötä 1800-luvulla (Nygård, 1999). Tästä oli vielä matkaa omaksi maaksi.

Varsinaisesti maahanmuutosta voidaan alkaa puhua vasta vuodesta 1816 lähtien, sillä silloin Suomen ja Ruotsin kansalaisuudet oli erotettu toisistaan ja kaikilla Suomeen saapuvilla ulkomaalaisilla ja Suomesta Ruotsiin lähtevillä suomalaisilla piti olla passi (Leitzinger 2008, 13; 2009b, 2). Käsitteet maahanmuutosta ja maahanmuuttajasta toki syntyivät paljon myöhemmin.

1800-luvulla ja 1900-luvun alussa maahanmuuttovirta oli tasaista ilman suurempia pyrähdyksiä (Leitzinger 2008, 122–296). Heti Suomen itsenäistyttyä tällainen pyrähdys tapahtui, kun maahan tuli joidenkin arvioiden mukaan jopa 40 000 venäläistä pakolaista Venäjän vallankumouksen seurauksena. Tämä tapahtui vuosien 1917 ja 1922 välisenä aikana. (Kortteinen 1996, 95–97; Leitzinger 2008, 216.) Ennen toista maailmansotaa, Suomeen tuli vielä lisää pakolaisia (Laakkonen 2009).

Sotien jälkeen alkoi Laakkosen sulkeutuneen Suomen aikakaudeksi nimeämä ajanjakso. Vuodesta 1945 lähtien Suomi oli yksipuolisesti maastamuuton maa aina 1970-luvulle saakka. (Laakkonen 1996, 124.) Hakalan mukaan suomalaiset ovat viettäneet toisen maailman sodan jälkeen poikkeuksellisen eristettyä elämää kansainvälisestikin mitattuna (Hakala 1992, 66). Suomeen muutti tuona aikana lähinnä vain täältä aiemmin maailmalle lähteneitä siirtolaisia ja heidän jälkeläisiään (Leitzinger 2008, 95). Muista pohjoismaista poiketen, Suomi ei vastaanottanut tänä aikana pakolaisia Länsi-Euroopan diktatuureiksi ajautuneista maista: Espanjasta, Portugalista ja Kreikasta. Edes Unkarin tilanne vuonna 1956 tai Tšekkoslovakian vuosi 1968 eivät avanneet ovia Suomeen näistä maista paenneille. Laakkosen mukaan monien suomalaisten asenteisiin maahanmuuttoa kohti oli vaikuttanut kielteisesti yli puolen miljoonan Karjalan evakon uudelleen asutus Neuvostoliitolle luovutetuilta alueiltaan. (Laakkonen 2009.) Kuitenkin 1960-luvulle mennessä Suomeen oli muuttanut väestöä edellä erikseen tarkasteltujen ryhmien lisäksi ainakin 42 maasta, kaikista maanosista (Leitzinger 2008, 122–296).

Sulkeutuneen Suomen aikakausi päättyi 1970-luvulla, kun tänne saapui Chilestä vähän alle 200 pakolaista siellä tapahtuneen sotilasvallankaappauksen seurauksena. Vasta chileläisten saapumista on yleisesti pidetty ulkomaalaishistoriamme alkuna (Leitzinger 2008, 14; 2009). Edellä esitetyn perusteella tämä on kuitenkin historian ja kapea väite.

Seuraava suurempi Suomeen saapunut ryhmä ulkomaan kansalaisia oli vietnamilaiset, jotka sodan päätyttyä pakenivat kotimaansa oloja (Laakkonen 1996, 127–128). Heitä varten Suomeen perustettiin ensimmäinen pakolaiskeskus Vantaalle. Ajan hengestä kertonee jotain se, että pakolaisille tuli paljon työpaikkatarjouksia heti ympäri Suomea, etenkin ravintola-alalta. (Laakkonen 2006b.)

Seuraavan vuosikymmenen alussa, vuonna 1990, 2743 somalialaista turvapaikanhakijaa saapui Suomeen kotimaansa sisällissodan jaloista. He saapuivat Suomeen yllättäen Neuvostoliiton kautta. Silloinen Suomen hallitus ja presidentti katsoivat, että Neuvostoliitto oli turvallinen maa, jonne turvapaikanhakijat voitaisiin palauttaa. Suunniteltuja palautuksia ei kuitenkaan voitu toteuttaa Neuvostoliiton vauhdittuneen hajoamisprosessin vuoksi. (Laakkonen 2006c.) Siitä lähtien somalialaisia pakolaisia tai muulla statuksella Somaliasta Suomeen muuttaneita on saapunut yhteensä noin 5000 (Migri, 2010). Heidän lisäksi toinen suuri 1990-luvulla maahan tullut pakolaisryhmä koostui Jugoslavian hajoamissotien alta tulleista ihmisistä (Laakkonen 2007).

Näiden edellä mainittujen suurempien ryhmien lisäksi Suomeen on jatkuvasti ja enenevässä määrin muuttanut ihmisiä ulkomailta koko 2000-luvun eri perustein. Vasta vuonna 2009 muuttoliike pieneni ensimmäistä kertaa edellisvuoteen nähden. Tällöin maahan muutti ulkomailta kaikkiaan 26700 ihmistä, mikä oli noin 2400 edellisvuotta vähemmän. (Sisäasiainministeriö, 2010.) Maahanmuuton käsittely viestimissä kuitenkin lisääntyi huomattavasti juuri samaisena vuonna.

2.2. Maahanmuuton käsittely mediassa

Maahanmuutto saavutti yhteiskunnallisessa keskustelussa nykyiseen tilanteeseen jollain tavalla verrattavissa olevan näkyvyyden vasta 1970-luvulla, jolloin chileläiset pakolaiset saapuivat Suomeen. Myös Vietnamin pakolaisten saapuminen Suomeen uutisoitiin näyttävästi tšekäläi-

sessä lehdistössä. Tällöin etenkin pakolaisten kuntiin sijoittaminen johti kovaan keskusteluun mediassa. (Laakkonen 2006b.) 1980-luvun puolivälin jälkeen, kun Suomi oli muuttumassa maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi, ulkomaalais- ja pakolaispolitiikkaan keskittyviä juttuja etnisistä vähemmistöistä julkaistiin harvakseltaan. Vuonna 1985 Helsingin sanomissa julkaistiin aiheista vain 33 juttua ja vuonna 1988 puolestaan 86 juttua. Tällöin otsikoihin pääsi muiden pohjoismaiden vaatimus siitä, että myös Suomi vastaanottaisi osansa pakolaisista. (Pietikäinen 2002, 21.)

Vilkaampaa julkista keskustelua maahanmuutosta Suomessa alettiin käydä somalialaisten pakolaisten saapumisen myötä. Vuosina 1990 – 1992 pakolaisia Somaliasta Suomeen tuli yhteensä vain kolmisen tuhatta (Hakala 1992, 68), mutta keskustelu lehdistössä oli hyvin vilkasta ja uutisointi usein sensaatiohakuista saaden jopa muukalaisvihamielisiä sävyjä (Rekola 1996, 25; Laakkonen 2006c). Pelkästään Helsingin Sanomissa julkaistujen juttujen määrä vuonna 1990 oli jo 174 ja vuonna 1991 ennätyselliset 249 (Pietikäinen 2002, 21–22). Tällöin yleisimpiä somaleja koskevia uutisaiheita olivat saapuvien pakolaisten määrä ja suomalaisten suhtautuminen somaleihin (Hakala 1992; Pietikäinen & Luostarinen 1996, 180). Samaan aikaan myös journalismin tutkijat kiinnostuivat aiheesta pakolaisten lukumäärän kasvun ja niin sanotun ”pakolaiskysymyksen” nousun myötä (Pietikäinen & Luostarinen 1996, 178).

Jälkikäteen tapahtumien on järkeilty aiheuttaneen suuren shokin siksi, että Suomessa oli meilläään lama pitkän nousukauden jälkeen ja työttömyys kantaväestön keskuudessa oli yleisempää kuin koskaan aiemmin. Lisäksi selitykseksi median reaktioihin on tarjottu näkemystä, jonka mukaan suomalaisten ja somalialaisten kulttuurinen välimatka oli paljon suurempi kuin aikaisemmin tulleisiin chileläisiin ja vietnamilaisiin. (Ks. esim. Pietikäinen 2002, 20; Luostarinen 2007, 12.)

Keskustelu maahanmuutosta ja pakolaisuudesta nousi suosituksi aiheeksi mediassa jälleen vuoden 2008 loppupuolella. Tällöinkin talous oli romahtanut ja enteili pitkäaikaista kriisiä. Kuitenkin, erotuksena 1990-luvun alun tilanteeseen, vuoden 2008 lopulla alkanut maahanmuuttajakeskustelubuumi näyttää saaneen alkunsa pikemminkin halusta punnita täällä jo asuvien maahanmuuttajien tilannetta, kun aiemmin se oli aktivoitunut jonkin ulkomaisen ryhmän maahantulosta. Tällä kerralla keskustelun nousuun on luultavasti vaikuttanut suureksi puol-

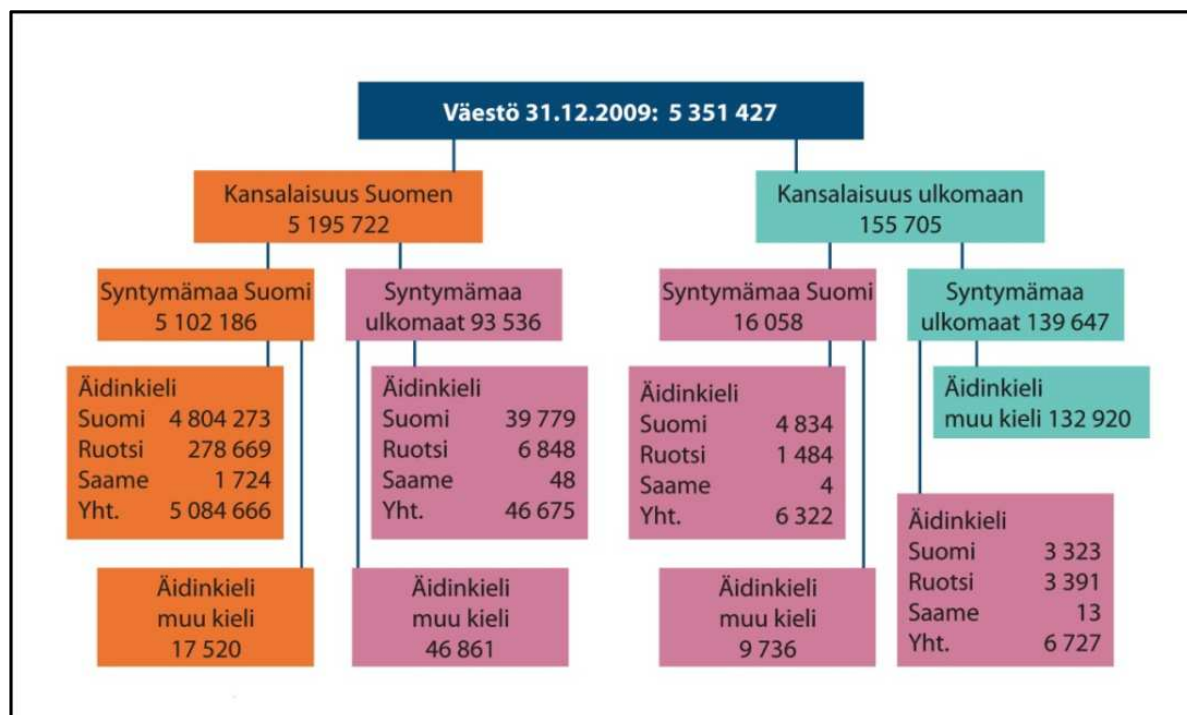
eeksi nousseen perussuomalaisten joidenkin edustajien avoin vastustus maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta kohtaan.

2.3. Maahanmuuton tilanne Suomessa vuonna 2009

Jo itsenäisyytemme alussa, vuonna 1920, Suomessa asui yli 40 000 ulkomaan kansalaista. Heidän osuus koko väestöstä oli noin 1,5 prosenttia. Vuoteen 2009 mennessä osuus on nousnut vain 2,9 prosenttiin. Kun somalipakolaisia alkoi tulla Suomeen syyskuussa 1991, ulkomaan kansalaisia oli Suomessa enää 20 000, vain puolet vuoden 1920 määrästä. (Hakala 1992; Leitzinger 2008, 76.) Muutokseen vaikutti osaltaan Viipurin menetys, sillä se oli Suomeen kuullessaan ollut yksi maan kansainvälisimpiä kaupunkeja (Leitzinger 2008, 67). Luekemat kuitenkin osoittavat selvästi, että maamme oli jo itsenäistymisensä aikoihin monikulttuurisempi kuin 1990-luvun alussa.

Sisäasiainministeriön (2010) mukaan vuoden 2009 lopussa Suomessa oli noin 5,4 miljoonaa asukasta, joista ulkomaan kansalaisia oli 155 705 eli 2,9 prosenttia. Tämä luku yksin ei vielä kerro maahanmuuttajien määrää Suomessa, sillä kaikki heistä eivät ole muuttaneet maahan, eivätkä kaikki ”maahan muuttavat” henkilöt ole välttämättä ulkomaan kansalaisia. Kielitoimiston sanakirjan mukaan maahanmuuttaja on yksinkertaisesti ”henkilö, joka muuttaa maahan”. Leitzinger (2008, 13) puolestaan määrittelee maahanmuuttajan käsitteen tyhjentävästi: ”Ulkomaalainen tarkoittaa kaikkia muita, kuin asuinmaan kansalaisia; Maahanmuuttaja olisi yhtäältä laajempi käsite (sisältäen myös ulkomailta Suomeen muuttavat suomalaiset) ja toisaalta suppeampi käsite (pois lukien Suomessa syntyneet ulkomaalaiset)”.

Kuvio 1 on sisäasiainministeriön tarjoama tapa hahmottaa maahanmuuttajan käsitettä ja maahanmuuttajien määrää Suomessa. Kuvio on lainattu sisäasiainministeriön julkaisusta Maahanmuuton vuosikatsaus 2009. Siitä käy ilmi maahanmuuttajan käsitteen rajaamisen vaikeus. Tässä maahanmuuttajien määrää Suomessa yritetään selvittää väestön määrän, kansalaisuuden, syntymämaan ja äidinkielen perusteella. Samaisessa julkaisussa (Sisäasiainministeriö 2010) hahmotellaan sanallisesti maahanmuuttajan käsitettä seuraavasti: ”Termi maahanmuuttaja sisältää pakolaisten lisäksi myös työperäiset maahanmuuttajat, ulkomaalaiset opiskelijat sekä Suomesta pois muuttaneet henkilöt, jotka ovat nyt muuttaneet takaisin. Osa maahanmuuttajista on Suomen kansalaisia.”

KUVIO 1. SUOMEN ASUKASLUKU JA ULKOMAALAISTEN MÄÄRÄ VUONNA 2009.

Lähde: Sisäasiainministeriö (2010)

Taulukossa 1 on esitetty suurimpien ulkomaan kansalaisten ryhmät vuonna 2009. Ylivoimaisesti suurimpia ryhmiä ovat valkoiset pohjoiseurooppalaiset läheisten maiden kansalaiset Venäjältä, Virosta ja Ruotsista. Somalialaiset ovat vasta neljänneksi suurin maahanmuuttajien ryhmä, vaikka heitä onkin esitetty journalismissa jonkinlaisina maahanmuuttajien prototyyppinä (Raittila 2007b, 43).

TAULUKKO 1. SUURIMMAT ULKOMAALAISET KANSALAISSUURYHMÄT.

Venäjä	28210	Turkki	3809
Viro	25510	Saksa	3628
Ruotsi	8506	Britannia	3333
Somalia	5570	Intia	3168
Kiina	5180	Iran	2495
Thaimaa	4497	Yhdysvallat	2378
Irak	3978		

Lähde: Sisäasiainministeriö (2010)

Tietoa maahanmuutosta Suomen alueelle on säilynyt 1200-luvulta alkaen ja sitä edeltävän ajan Suomen koko asutushistoria taitaa myös olla maahanmuuton historiaa. Suomen ulkomaalaishistoria ei alkanut 1970-luvulla, vaan vilkasta muuttoliikettä molempiin suuntiin on ollut aina. Vaikka maahanmuuttajan kuvitellaankin olevan tietynlainen hahmo, jonka kaikki tuntevat, kaiken edellä esitetyn perusteella on selvää, ettei maahanmuuttajat ole yhtenäinen ja tunnistettava ryhmä. Maahanmuuttaja on hyvin monenlaisia ihmisiä niputtava termi, jota oikein kukaan ei näytä osaavan edes määritellä, ei tutkijat eivätkä viranomaiset.

3. TEOREETTINEN TAUSTA JA AIEMPAA TUTKIMUSTA

Tässä luvussa esitellään tutkielmassa käytettävät keskeiset käsitteet, joita tarvitaan aihepiirin jäsentämiseksi. Tämän lisäksi esittelen aiheen aiempaa tutkimusta sekä teksti- että kuva-aineistoista keskittyen tutkimuksiin ja asetelmiin, jotka toimivat tämän tutkielman ajatuspohjana. Viimeiseksi tässä luvussa esitellään lyhyesti tutkielmani teoreettiset lähtökohdat, joita ovat konstruktionistinen näkökulma mediarepresentaatioihin ja Roland Barthesin käsitykset merkitysten välittämisestä lehtikuvilla.

3.1. Keskeiset käsitteet

Tietyt käsitteet ovat tutkielmassani jatkuvassa käytössä. Niitä tarvitaan tutkimusasetelman ymmärtämiseksi, joten esittelen ne tässä lyhyesti. Käytän tutkielmassani oheisia käsitteitä tässä esittelemissäni merkityksissä.

Maahanmuuttaja-termin ongelmallisuus tuli esille jo edellisessä luvussa. Maahanmuuttajuuden tarkastelu on ongelmallista, sillä maahanmuuttajat eivät ole mikään olemassa oleva ryhmä, vaan se on kantaväestön keksimä termi keskenään erilaisille ja eri taustan omaaville ihmisille. Horstin mukaan termin tehtävänä on tuottaa olemassa olevaa toiseutta ja ylläpitää sitä (Horsti 2004, 201–203). Tässä tutkielmassa käytän termiä kielitoimiston ja sisäministeriön määritelmät yhdistäen. Maahanmuuttaja on ”henkilö joka muuttaa maahan”. Se sisältää pakolaisten lisäksi myös työperäiset maahanmuuttajat, ulkomaalaiset opiskelijat ja Suomesta pois muuttaneet henkilöt, jotka ovat muuttaneet takaisin. Osa maahanmuuttajista on Suomen kansalaisia.

Toiseus on yksi tämän tutkielman keskeisimmistä käsitteistä ja teemoista. Raittila (2004, 17) määrittelee toiseuden ”itsestä ja omasta sisäryhmästä poikkeavaksi etniseksi vieraudeksi”. Tässä tutkielmassa suomalainen kantaväestö on se sisäryhmä, jota vasten maahanmuuttajan toiseutta rakennetaan. Toiseus voi perustua esimerkiksi ihonväriin tai muuhun ilmiön eroihin, tapoihin, uskontoon, poliittiseen erotteluun tai sukupuoleen.

Kategorisointi ja jakolinjojen luominen sisä- ja ulkoryhmien välille on luonnollista ja osa mekanisme, jonka avulla opimme ymmärtämään ja havainnoimaan maailmaa. Erilaisuus ja toi-

seus ovat välttämättömiä kielen ja kulttuurin merkitysten tuotannolle ja maailman jäsentämiseksi. Toiseuteen kuitenkin liittyy myös alemmuus verrattuna ”meihin”. (Raittila 2004, 18–20.) Näin ollen *etninen toiseus* määrittyy yhden etnisen ryhmän alempiarvoisuudeksi toiseen etniseen ryhmään nähden (Hiltunen 2007, 107–110). Ihmisten erottelu sisä- ja ulkoryhmiin muodostuu ongelmaksi, kun sillä aletaan perustella eriarvoisuutta, syrjintää tai väkivaltaa (Raittila 2004, 20).

Etnisyys on käsite, joka nostettiin rodun käsitteen rinnalle ja osittain sitä korvaamaan 1900-luvun loppupuoliskolla. Nämä kaksi käsitettä liittyvät toisiinsa, mutta viittaavat eri asioihin. Rodun käsite pohjautuu biologiaan, kun taas etnisyyden käsite tulee kulttuurista. Se viittaa kieleen, uskontoon ja tapoihin. Etnisyyden käsitettä käytetään usein juuri kuvaamaan kielellisiä ja kulttuurisia vähemmistöjä, sillä valtaväestön etnisyyttä ei yleensä nosteta esiin. (Pietikäinen 2002, 18.)

Representaation käsite on tuotu viestinnän tutkimukseen 1990-luvulla. Sillä tarkoitetaan, että media esittää kuvaamansa kohteen aina jostakin näkökulmasta monien vaihtoehtojen joukosta. Käsite viittaa siihen, että valitut mediaesitykset pikemminkin muotoilevat todellisuutta uudelleen kuin ovat siihen välitön ikkuna. (Seppänen 2005, 77; Herkman 2005, 219.) Yksi esimerkkinä tästä todellisuuden uudelleen muotoilusta on Hallin ajatus siitä, että kansakunnat eivät ole vain poliittisia järjestelmiä, vaan myös kulttuurisia representaatiojärjestelmiä. Hänen mukaansa kansalaisuusidentiteettiä, kuten englantilaisuus, ei ole olemassa syntyessä, vaan opimme tietämään mitä on olla ”englantilainen” sen perusteella, miten ”englantilaisuus” on tullut representoiduksi tietyinä merkitysten joukkona ”englantilaisessa” kulttuurissa. (Hall 2002, 46.) Tässä tutkielmassa kuitenkin puhun suurimmaksi osaksi maahanmuuttajien *esittämisestä* sitoutumatta kaikkiin representaation käsitteen mukanaan tuomiin ennako-oletuksiin.

3.2. Aiempaa tutkimusta

Etnisten vähemmistöjen esittämistä julkisuudessa on tutkittu monessa maassa 1960-luvulta lähtien. Useissa näistä tutkimuksissa on havaittu eri painoituksin, että uutismediassa on katsottu maailmaa valkoisen enemmistön silmin ja heidän perspektiivistään. Tutkimuksissa on osoitettu, että etnisten vähemmistöjen jäsenet kuvataan todennäköisimmin ulkopuolisina, ongelmana ja uhkana liittäen heidät todennäköisimmin negatiivisiin yhteyksiin. Vähemmistöjen

arkielämä ja monet heidän elämään liittyvistä keskeisistä kysymyksistä jätetään uutisoimatta, sillä niiden ei katsota kiinnostavan median valtayleisöä. Sen sijaan rikokset ja konfliktit ovat keskeistä uutisisältöä myös vähemmistöjen osalta, jonka vuoksi näiden negatiivisten ja yksipuolisten uutisten osuus vähemmistöjä koskevista uutisista on kohtuuttoman suuri. Yhtenä syynä näihin negatiivisiin ja yksipuolisiin uutisiin vähemmistöistä on pidetty vähemmistöryhmistä tulevien toimittajien vähyyttä. (Pietikäinen & Luostarinen 1996, 175–177.)

1990-luvun puolivälissä maahanmuuttajien esiintymistä medioissa alettiin tarkastella yhä enenevässä määrin myös suomalaisessa tutkimuksessa. Siihen asti saadut tulokset eri maiden tutkimuksissa olivat olleet keskenään pääosin samankaltaisia (Pietikäinen & Luostarinen 1996, 175–177). Pietikäisen ja Luostarisen mukaan kuitenkin vain osa kansainvälisen tutkimuksen tuloksista on sovellettavissa Suomeen. Heidän mukaansa ainakin joukkoviestinnän rakenteen ja etnisten vähemmistöjen koon vuoksi tulokset ovat Suomessa erilaisia. Monessa maassa etnisten vähemmistöjen negatiivista esittämistä mediassa on lisännyt suuret konfliktit ja mellakat, mitä Suomessa ei ole ollut. (Pietikäinen & Luostarinen 1996, 178.) Useissa vähemmistöjä mediassa tarkastelleissa tutkimuksissa on havaittu miten viestimet vaikuttavat enemmistön mielipiteisiin etnisiä vähemmistöjä kohtaan. Oletuksena on pidetty, että kun ihmisillä ei ole henkilökohtaisia kontakteja vähemmistöihin tai omapohjaista kokemusta aihepiiristä, median rooli ensisijaisena tietolähteenä vähemmistöistä korostuu. (Pietikäinen & Luostarinen 1996, 178; Rekola 1996, 1.)

Aikaisimpiin aihepiiriä sivuaviin tutkimuksiin Suomessa lukeutuvat Madgalena Jaakkolan tekemät asennetutkimukset vuosilta 1987 ja 1993. Niissä tutkittiin suomalaisen kantaväestön asenteita ulkomaalaisia kohtaan. Nämä tutkimukset eivät vielä sinänsä anna kuvaa maahanmuuton käsittelystä mediassa, mutta taustoittavat kysymyksiä eri kulttuurien ja ulkomuodoltaan erilaisten ihmisten kohtaamisesta Suomessa. Tutkimuksissa selvisi, että maahanmuuttajien kansalaisuudella on erittäin suuri vaikutus siihen, miten kantaväestö heihin suhtautuu. Kielteisimmin tutkimuksen mukaan suhtauduttiin ”erierotuisiin”. Tällöin tutkimukseen vastanneista suomalaisista 51 prosenttia oli sitä mieltä, että: ”joihinkin rotuihin kuuluvat ihmiset eivät kerta kaikkiaan sovi asumaan modernissa yhteiskunnassa”. Lisäksi sekä Suomessa, että Ruotsissa arvostetaan ”omaa lajia” enemmän kuin muita. (Jaakkola 1996, 244–245.) Tutkielmani kannalta tämä havainto on mielenkiintoinen. Onko lehtikuvissa havaittavissa tällaista jakoa ”omaan lajiin” ja muihin?

Yksi ensimmäisistä etnisten vähemmistöjen representaatiota suomalaisissa lehdissä systemaattisesti tarkastelleista tutkimuksista oli Juha Rekolan *Ethnic representation in Finnish Press* vuodelta 1996. Tutkimuksessa Rekola etsi vastausta kysymykseen siitä, millä muodoin suomalainen lehdistö kuvaa etnisiä vähemmistöjä ja reagoi monikulttuurisuuden kasvuun. Tutkimuksessa hän lähestyi uutisia diskurssina. Rekola täydensi diskurssianalyysiä uutisjuttujen kvantitatiivisella sisällönanalyysillä. Aineistona oli suomen- ja ruotsinkielisiä sanomalehtiä Suomen eri paikkakunnilta sekä iltapäivä- ja aikakauslehtiä. Niistä löydetystä 176 artikkelista lähempään tarkasteluun otettiin 9. Hän huomasi, että aikakauslehdissä vähemmistöön kuuluvalla annettiin suurimmassa osassa juttuja aktiivinen rooli, kun taas sanomalehdissä heidät esitettiin lähes aina passiivisina valtaväestön toimien kohteina. Yleisin uutisaihe olivat rikos-, onnettomuus- ja konfliktiuutiset ja seuraavaksi yleisin vähemmistöjen kohtelu Suomessa. Vähemmistöjä koskevissa jutuissa ääneen pääsivät useimmin valtaväestö ja viranomaiset, vähemmistöt itse vain harvoin. (Rekola 1996, 16–17.)

Rekola havaitsi tutkimuksessaan, että lehtijutuista, jotka alkujaan vaikuttavat neutraaleilta, avautuu lähemmässä erittelyssä erilaisia, jopa yllättäviä merkityksiä. Esimerkkinä tästä hän käyttää etnisen taustan mainitsemista rikosjutuissa. Neutraalilta tuntuva ja huomaamaton tieto voi tarpeeksi useasti toistettuna alkaa leimaamaan rikolliseksi tiettyä etnistä ryhmää. (Rekola 1996, 24.) Tutkimuksensa lopussa Rekola esittää tarpeen rakentaa Suomessa jonkinlainen systemaattinen tutkimusapparaatti etnisten aiheiden, rasismien ja muukalaisviihamielisyyden tutkimista varten (emt., 29).

Tähän esitykseen reagoitiin nopeasti, sillä vuonna 1998 Tampereen yliopistossa aloitettiin määrälliseen sisällönanalyysiin perustuva mediaseurantahanke, josta tuli kokonaisuudessaan suurimpaan media-aineistoon perustuva etnisyyttä ja rasismia koskeva tutkimuskokonaisuus Suomessa. Tutkimuksissa analysoitiin määrällisesti yhteensä yli 5000 lehtijuttua. Määrällisen analyysin metodologisena lähtökohtana oli pohtia journalismin mahdollisesti tuottamia tulkin-toja ja seurauksia sen sijaan, että olisi vertailtu mediasisältöjen määrällisiä jakaumia journalismin ulkopuoliseen todellisuuteen, kuten usein määrällistä sisällönanalyysiä käytettäessä tehdään (Raittila 2004, 12). Tarkasteltavana olivat kaikki maan suuret sanomalehdet. Seurantatutkimuksen tavoitteena oli saada yleiskuva eri vähemmistöryhmien esiintymisestä ja niitä koskevien juttujen aiheista, tehdä näkyviksi journalismin huomaamattomia rutiineja ja tutkia, ketkä pääsevät ääneen etnisiä vähemmistöjä koskevissa jutuissa. (Raittila 2005, 6.)

Hankkeen esitutkimuksessa tehdyt havainnot tukivat Rekolan tutkimuksen tuloksia. Myös Raittila, Suikkanen ja Lilja (1999) huomasivat, että rikoksia ja konflikteja koskevien juttujen osuus on suuri ja että maahanmuuttajat jäävät mykiksi toimijoiksi heitä itseään koskevissa aiheissa. Tämän lisäksi havaittiin, ettei joukkoviestimissä esiinny juurikaan avointa rasismia, mutta ilmitasoa syvemmän tarkastelulla media-aineiston rakenteista, kielestä ja kuvituksesta voidaan löytää epäsuoraa muukalaiskielteisyyttä (Raittila, Suikkanen & Lilja 1999, 8). Nämä samat havainnot on tehty toistuvasti useissa tutkimuksissa aina viimeisimpään, vuoden 2011–2012 maahanmuuttokirjoittelua seuranneeseen tutkimukseen asti (Ks. Raittila & Kuttilainen 2000; Raittila & Vehmas 2002; Raittila 2000, 2004, 2007b; Vehmas 2012).

Muita tutkimushankkeessa esille tulleita journalismin huomaamattomia rutiineja, jotka osaltaan rakentavat toiseutta, olivat etnisen taustan tarpeeton korostaminen, varsinkin rikosuutisten yhteydessä, positiivisessa tarkoituksessa kirjoitetut erillisjutut maahanmuuttajista ja dialogin puuttuminen jutuissa vähemmistöryhmien ja valtaväestön välillä. (Raittila & Kuttilainen 2000, Raittila & Vehmas 2002, Raittila 2002b.)

Selitysmalli maahanmuuttajien toiseutta uusintavasta ilmiöketjusta on rakentunut tutkimusten edetessä seuraavasti: koska vähemmistöt esiintyvät uutisjutuissa harvemmin kuin valtaväestö, rikosjuttujen suhteellinen osuus muodostuu suureksi. Rikosuutisten suhteellisen korkean määrän aiheuttaman rakenteellisen vinouman korjaamiseksi lehdissä on päätetty esittää maahanmuuttajia positiivisesti omissa erillisjutuissaan. Nämä jutut on nimetty ”suvaitsevaisuusjutuksi” (ks. esim. Raittila et al. 1999, 38; Raittila 2002b, 50; Raittila 2009, 70). Tätä tapaa ei kuitenkaan ole pidetty kovinkaan onnistuneena tapana kuvata etnisiä vähemmistöjä tai rakentaa monietnistä yhteiskuntaa, sillä erillisjutut usein eksotisoivat maahanmuuttajat ja erottavat nämä ”toisiksi” ja saattavat siten itse asiassa lisätä ja uusintaa toiseutta. Erillisjuttujen ja suvaitsevaisuusjournalismin sijaan tutkijat ovat pitäneet parhaimpana mallina esittää vähemmistöt luonnollisessa kanssakäymisessä valtaväestön kanssa ja nimenomaan paremman päivittäisjournalismin muodossa. (Raittila 2007a, 7; Raittila 2007b, 12.)

Etnisten vähemmistöjen on huomattu jäävän enimmäkseen mykiksi toimijoiksi heitä itseään koskevissa jutuissa (Raittila 2000, 91). Pietikäisen (2002, 23–24) mukaan tämä voisi olla seurausta uutisjournalismin arkirutiineista. Kiire, taloudellisuus, luotettavuus ja saatavuus asettavat organisoidut ja tutut tietolähteet ensisijaisiksi, kun taas maahanmuuttajien löytäminen ja

jututtaminen sekä tietojen tarkistaminen uutisten aikataulussa voi olla vaikeaa. Pietikäinen ei kuitenkaan näe näiden syiden selittävän ilmiötä kokonaan, sillä myös maassa pitkään tai aina olleiden ryhmien haastattelu on jutuissa harvinaista. Raittila sen sijaan puoltaa tulkintaa. Hänen mukaansa tulkintaa vahvistaa se, että vähemmistöryhmistä useimmin puhujiksi pääsivät ne, joilla on etujärjestöt tai tunnetut edushenkilöt helposti tavoitettavina puhekanavinaan. Näitä ryhmiä ovat saamelaiset, romanit ja venäläiset. (Raittila 2000, 91.) Tutkijat ovat ehdottaneetkin, että vähemmistöjen edustajista voisi luoda oman uutisjuttujen lähdeverkoston puhujarakenteen monipuolistamista varten (Raittila & Vehmas 2005, 29–30).

Seurantatutkimuksissa huomattiin myös, että jutut maahanmuuttajista olivat usein yksinäisiä. Yli puolessa vuoden 1999 seurannan tapauksista vain yksi toimijataho pääsi ääneen jutuissa (Raittila 2000, 92). Silloinkin kun maahanmuuttajat pääsivät ääneen, puuttui jutuista usein vuorovaikutus suomalaisten ja maahanmuuttajien välillä (Raittila 2007b, 131).

Suurin osa havainnosta on seurannut tutkimuksesta toiseen samankaltaisina, ilman suurempia yllätyksiä eri vuosien seurannoissa, mikä on Raittilan mukaan merkki analyysin paikkaansa pitävyydestä (Raittila 2005, 7). Maahanmuuttajien esittämisessä havaittiin vuosien 1999 ja 2004 välisenä aikana myös joitakin parannuksia. Osassa jutuista maahanmuuttajat ovat alkaneet päästä itse puhujiksi. Tämä muutos ei kuitenkaan ole koskenut turvapaikanhakijoita. Lisäksi maahanmuuttajia on alettu näyttää luonnollisissa yhteyksissään ja vuorovaikutuksessa kantaväestön kanssa. (Raittila 2005, 71.) Raittila ja Vehmas (2005, 11–32) ovat esittäneet yhteenvedon jakaumien muutoksista vuoden 2004 mediaseurannan loppuraportissa.

Väitöskirjassaan Raittila pureutui syvemmälle toiseuden tuottamiseen journalismissa. Hän tutki siinä suomalaisten puhetapoja ja uutisjournalismin rakenteita toiseutta rakentavina tekijöinä (Raittila 2004, 17). Tarkoituksena oli yhtäältä kartoittaa etnisen toiseuden rakentumista suomalaisessa kulttuurissa ja toisaalta kehittää tutkimusmenetelmiä toiseuden rakentumisen tutkimiseen (emt., 14–15). Aineisto koostui kolmesta aiemmin tehdystä osatutkimuksesta: vuosina 1986 – 1989 tehdyistä tutkimuksista suomalaisten käsityksistä Neuvostoliitosta, tutkimuksesta vuoden 1994 Estonia-onnettomuuden kriisitiedotusorganisaation ja joukkoviestintien toiminnasta sekä jo tässä luvussa esitellystä Tampereen yliopiston etnisen syrjinnän ja rasismien seurantatutkimuksesta suomalaisissa joukkoviestimissä (emt., 10–12).

Aineistosta ei löytynyt viitteitä siitä, että toiseus rakentuisi negatiivisen leimaamisen tai stereotyyppien esittämisen kautta, vaan Raittilan mukaan se rakentuu journalismin rutiinimaisten työkäytäntöjen takia rikosuutisten hallitsevalla osuudella vähemmistöjä koskevista uutisista, dialogisuuden puutteella valtaväestön ja vähemmistön välillä ”suvaitsevaisuusjutuisa” sekä viranomaisten asemalla juttujen hallitsevina puhujina (Raittila 2004, 297–299). Muina toiseutta rakentavina journalismin rutiineina hän pitää henkilöiden kontekstointia, vähemmistöjä koskevien juttujen asioita sekä lehtijuttujen tekstin ja kuvien sävyjä. Henkilöiden kontekstoinnilla Raittila tarkoittaa mainintaa jutun henkilöiden alkuperästä. Tämä rutiini rakentaa toiseutta varsinkin silloin, kun henkilöt kontekstoidaan ulkomaalaisiksi yleensä tai vain maahanmuuttajiksi. (emt., 283.)

Toiseutta tuottavista ja purkavista keinoista Raittila keskittyy etenkin juttujen dialogisuuden tarkasteluun. Hän on kehittänyt ajatusta juttujen dialogisuudesta ja kontaktihypoteesista jo aiemmissa artikkeleissaan (ks. Raittila 2000, 94; 2002, 91), mutta testasi hypoteesin toimivuutta vasta väitöskirjassaan. Ajatuksen perustana hän käyttää sosiaalipsykologiassa esitettyä kontaktihypoteesia. Sen mukaan tehokkain tapa vähentää ryhmien välisiä ennakkoluuloja on saattaa eri ryhmät tekemisiin keskenään. Raittilan esittämän jatkohypoteesin mukaan journalismin dialogisuudella voisi olla merkitystä etnisten ryhmien välisten suhteiden kehittymiselle myös media ulkopuolella (Raittila 2004, 304–305). Tutkimuksessa tehty analyysi ei kuitenkaan tukenut tätä jatkohypoteesia yksiselitteisesti, vaan olennaisena tekijänä näyttäytyi kontaktin ja dialogin luonne (emt., 284). Dialogin tulee olla tasavertaista toimiakseen toiseutta purkavasti. Epätasa-arvoisia kontakteja ovat hänen mukaansa esimerkiksi poliisin ja rikollisen tai lääkärin ja potilaan kontaktit. (Raittila 2004, 225; 2005 34–35.) Tämän epätasa-arvoisen dialogisuuden vuoksi vuorovaikutus rikosjutuissa näytti jopa rakentavan toiseutta. Muissa kuin rikosjutuissa juttujen dialogisuus näyttäisi toimivan toiseutta purkavasti. (Raittila 2004, 282–283.)

Raittilan väitöskirjan mukaan Suomessa asuvat tai täällä matkustavat venäläiset pääsevät suomalaisissa sanomalehdissä esiin ennen muuta kasvottomina rikollisina, vuorovaikutus suomalaisten kanssa on harvinaista, heidät esitetään enimmäkseen epätasa-arvoisessa kontaktissa suomalaisten kanssa ja harvoin ”hyvässä ilmapiirissä” (Raittila 2004, 289). Toiseutta uusinnetaan lähinnä tiedostamatta, rutiinien ohjaamina ja valmiita vallitsevia kategorisointeja käyttämällä. Rasismi ja vieraita kulttuureja koskevat ennakkoluulot ovat syvällä suomalais-

sa yhteiskunnassa, kulttuurisessa muistissa, ja journalismi on vain yksi tekijä sen uusintamisessa. (Raittila 2004, 309–311.)

Tutkimusmenetelmien osalta väitöskirjassa selvisi, että muodollinen puhujarakenteen analyysi sopii huonosti rasismien ja etnisyyden tarkasteluun aiheen moniulotteisuuden ja -teemaisuuden vuoksi (Raittila 2004, 301). Raittilan mukaan haastattelupuheiden erittelyllä voidaan paljastaa ihmisten piileviä ajatusmalleja, kun taas journalismin rakennetta, etenkin dialogisuutta tutkimalla, voidaan saada perusteltua tietoa journalismikritiikkiin. Diskurssianalyttinen tutkimus puolestaan auttaa ymmärtämään, miten rasistiset selitykset rakentuvat ja miten niitä pyritään puolustamaan. (emt., 302–303.)

Myös Karina Horsti tutki väitöskirjassaan maahanmuuttajien esittämistä suomalaisessa mediassa. Tarkastelun lähtökohtana oli seurantatutkimuksessakin havaittu maahanmuuttajien kaksijakoinen esittäminen. Turvapaikanhakijoista ja pakolaisista saatetaan samassa lehdessä yhtäällä esittää ikävä kuva ja toisaalla riemuita maahanmuuttajien mukanaan tuomaa monikulttuurisuutta (Horsti 2005, 11). Tutkimuksen tavoitteena oli tavoittaa paremmin tämä kaksijakoisuus. Tutkimusaineisto koostui kahdentyyppisestä aineistosta, turvapaikanhakua koskevista uutisoinnista ja monikulttuurisuusjournalismista. Nämä osa-aineistot koostuivat puolestaan STT:n turvapaikanhakua koskevista uutisista vuodelta 2002, Slovakian romanien turvapaikanhakua koskevasta uutisoinnista vuodelta 1999, Aamulehden Maahanmuuttajat-sivuista vuodelta 2000, YLE:n Basari-ohjelmista vuodelta 2000–2001, Helsingin Sanomien Monikulttuurinen pääkaupunkiseutu -juttusarjasta vuodelta 1999 sekä Maailma kylässä -festivaalia käsittelevistä uutisista ja festivaalin järjestäjien tiedotteista. (Horsti 2005, 15–22.) Menetelmään Horsti käytti laadullista kehysanalyysiä.

Tutkimuksessa selvisi, että turvapaikanhakua lähestytään pääasiassa hallinnan ja laittomuuden kehyksistä (Horsti 2005, 178), kun taas monikulttuurisuutta lähestytään erityisesti etnisen peilauksen, erilaisuudesta riemuitsemisen ja super-suomalaisuuden kehysten kautta (emt., 274). Hallinnan kehyksessä turvapaikanhakijoista rakentuu kuva passiivisina viranomaistoiminnan kohteina, joiden hallintaa lukijat voivat median kautta seurata. Laittomuuden kehyksessä puolestaan rakennetaan kuvaa turvapaikanhaun ”laittomuudesta” tilanteissa, joissa turvapaikan saamiselle ei näytä olevan vahvoja perusteita tai kun turvapaikkaa tullaan hakemaan Suomeen ylittämällä maan raja ilman matkustusasiakirjoja. (Horsti 2005, 178–180.) Etnisen peilauksen kehyksellä Horsti tarkoittaa juttutyyppisiä, joissa toimittaja haastattelee maahan-

muuttajaa, mutta juttu päättyy kertomaan meistä suomalaisista ja Suomesta. Tällä kehyksellä maahanmuuttajan ulkopuolisuutta vahvistetaan. Erilaisuuden riemun kehyksellä Horsti tarkoittaa lähestymistapaa, jossa vähemmistöryhmien positiivisuutta rakennetaan juttuihin eksootikalla. Super-suomalaisuuden kehyksessä maahanmuuttajan esittämisessä korostetaan suomalaisia piirteitä, minkä lisäksi mahdollisesti nostetaan esiin maahanmuuttajan ahkeruutta, sisukkuutta ja sopeutuvaisuutta. Näin maahanmuuttajat esitetään ”suomalaistakin suomalaisempina”. (emt., 240–247.) Horstin mukaan nämä monikulttuurisuuden kehykset edustavat välivaihetta kohti aidosti monikulttuurista journalismia (Horsti 2002, 127).

Anna Simola jatkoi Tampereen yliopiston mediaseurantaan vuonna 2008. Hänen tarkastelunsa keskiössä oli aiemmasta poiketen työperäisestä maahanmuutosta käytävä keskustelu. Hän tarkasteli, miten suomalaisessa journalismissa käsitellään Suomeen ulkomailta saapuvia työntekijöitä ja työperäistä maahanmuuttoa. Tutkimuksessa hän yhdisti määrällisen mediamonitoiminnan menetelmiä laadulliseen tapaustutkimukseen. Aineistona oli kaikki maahanmuuttoa koskevat ja sivuavat jutut viidestä sanomalehdestä, Ylen ja MTV3:n uutissivustolta Internetistä sekä Yle TV1, Yle TV2 ja MTV3 -kanavilta. Aineistoa kerättiin yhteensä 16 päivältä vuoden 2008 ensimmäisellä puoliskolla. (Simola 2008, 5–12.)

Tutkimusasetelma poikkesi aiemmista mediaseurannoista myös sillä, että mukaan otettiin sanomalehtien urheilusivujen jutut, jotka aiemmissa mediaseurannoissa oli rajattu aineiston ulkopuolelle. Lisäksi aineiston rajausta löysennettiin ja mukaan otettiin kaikki jutut, joissa ”valtaväestön ajattelutavan mukaan” voitaisiin ajatella esiintyvän maahanmuuttajan. Tämän muutoksen avulla tavoitteena oli saada kuva maahanmuuttajataustaisten henkilöiden esiintymisestä suomalaisessa mediassa ”maahanmuuttajan” roolin ulkopuolella eli myös niissä tapauksissa, kun maahanmuuttajuutta ei tuoda jutussa erikseen esille. (Simola 2008, 13–14.)

Simola havaitsi, että yksittäisten maahanmuuttajien esiintyminen suomalaisessa mediassa oli näkyvintä juuri urheilusivuilla. Määrällisesti urheilusivujen juttuja oli 29,8 prosenttia koko aineistosta. (Simola 2008, 14.) Hän havaitsi myös, että painopiste maahanmuuttoa koskevissa aiheissa oli muuttunut aiemmista vuosista: kantaväestön suhde maahanmuuttajiin ja suvaitsevaisuusjuttujen osuus juttumääristä oli vähentynyt huomattavasti (emt., 19).

Simola pitää tärkeänä, että maahanmuuttajat voivat olla esillä mediassa ilman heidän taustansa erityisesti korostamista tai että heidän toimintansa määritellään juuri maahanmuuttajuuden kautta (Simola 2008, 37). Tutkimuksen mukaan esiintyminen työntekijänä tarjoaa jutun henkilölle todennäköisimmin mahdollisuuden esiintyä muussa kuin maahanmuuttajan roolissa. Maahanmuuttajat esiintyvät usein arkipäiväisessä, vastavuoroisessa ja tasa-arvoisessa kontaktissa muiden suomalaisten kanssa juuri jutuissa, joissa he ovat esillä työntekijöinä. Tämä on Simolan mukaan todennäköisesti toiseutta purkava asetelma. (emt., 34.) Tässä tutkimuksessa etenkin työtä koskevissa jutuissa oli paljon tapauksia, yhteensä 40 % kaikista työtä koskevista jutuista, joissa henkilön maahanmuuttajataustaa ei mainittu. Jopa 66,7 % jutuista, joiden yhteydessä maahanmuuttajuutta ei mainittu, oli urheilujuttuja. Simolan mukaan urheilu-uutiset tuovat tavallaan esille, että tervetulleimpina henkilöinä Suomeen esitetään erityislahjoja tai -taitoja omaavat ihmiset. (Simola 2008, 33–36.)

Haavisto ja Kivikuru kiinnittivät artikkelissaan Simolan tapaan huomiota muutokseen maahanmuuttajien esittämisessä normaalijournalismissa. He toteavat, että suomalaisissa viestimissä on alettu yhä useammin rakentamaan visuaalista kuvaa suomalaisuudesta, johon myös muualta muuttaneet kuuluvat luonnostaan. (Haavisto & Kivikuru 2009, 88.) Heidän havaintonsa mukaan on osa 2000-lukua, että nuorisotaloista, kouluista ja päiväkodeista otetuissa kuvissa esiintyy myös selvästi maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Haavisto ja Kivikuru tähdentävät, ettei tätä visuaalisen journalismin muutosta ole edes välttämättä tiedostettu toimituksissa (emt., 92). Vaikka huomiot pohjautuvatkin laajan aineiston systemaattisen tarkastelun sijaan ”arkipäivän mediaseurantaan” Helsingin Sanomista ja Yleisradion ohjelmista, osoittavat ne yhtä lailla, että tällainen muutos on meneillään. Maahanmuuttajien esittäminen luonnollisena osana yhteiskuntaa näyttää lisääntyneen.

Kun maahanmuuttoa alettiin tutkia journalismin tutkimuksen piirissä, otettiin lehtikuvien tarkastelu mukaan alusta lähtien. Jo ensimmäisessä aihetta käsittelevässä artikkelikokoelmassa Toimittaja ja pakolaiskysymykset vuodelta 1992 oli mukana Leena Sarasteen pakolaiskuviin keskittyvä artikkeli. Lehtikuviin keskittyvää tutkimusta maahanmuuttoteeman yhteydessä on tehty huomattavasti vähemmän kuin pelkästään median tekstisisältöön keskittyviä tutkimuksia, mutta valokuvien tarkastelu on ollut monessa niistä mukana sivuroolissa. Tampereen yliopiston seuranta tutkimuksissa joitakin kuvien ominaisuuksia on koodattu muun määrällisen analyysin ohessa, Pentti Raittilan ja Karina Horstin väitöskirjoissa valokuvia tarkastellaan

osana mediaesityksiä ja viime vuosina muutama pro gradu työ on myös keskittynyt maahanmuuttajien esittämiseen uutiskuvissa. Seuraavaksi käyn läpi näissä tutkimuksissa tehtyjä huomioita.

Saraste etsi tyypillistä pakolaiskuvaa artikkelissaan ”Pakolaiskuvista, somaleista tammikuulta 1991”. Suuri joukko somalipakolaisia oli juuri saapunut Suomeen ja improvisoituja vastaanotokeskuksia pystytettiin ympäri maata (ks. luku 2). Tuolloin tyypillinen pakolaiskuva esitti juna-aseamalla oleskelevia salkkumiehiä etäältä. Lehtikuvaajat olivat ottaneet kuvia ”turvallisen etäisyyden” päästä. Saraste kiinnitti tarkastelussaan huomiota tähän seikkaan ja nimitti ominaisuutta sosiaalisesti etäisyydeksi. Hän huomasi, että somaleja esitettäessä lehtikuvissa ei käytetty lähikuvia tai katsekontaktia kovin usein. Sarasteen mukaan tämä on merkki heidän esittämisestä ulkopuolisina. Saraste pohti artikkelissaan miten näitä Suomen uusia asukkaita edes voitaisiin kuvata heidän omasta näkökulmastaan journalistisien käytäntöjen puitteissa. Voiko ulkopuolinen, tiukkaan aikatauluun sidottu kuvatoimistokuvaaja yleensäkin saada aikaan kunnollista visuaalista informaatiota, joka kuvaisi jollakin tavalla esimerkiksi kotiikävä, eristyneisyyttä tai pakolaisten kieli- ja kulttuuriongelmaa maahanmuuttajien tapauksessa? (Saraste 1992, 102–109.)

Anssi Männistö tutki väitöskirjassaan länsimaisia käsityksiä islamilaisesta sivilisaatiosta yhdistäen sisällönanalyysin ja diskurssianalyysin menetelmiä lehtiaineiston erittelyssä. Tutkimus ei sinänsä tarkastellut maahanmuuttoa tai maahanmuuttajia, mutta toiseus ja sen rakentaminen lehtikuvissa olivat tutkimuksessa tarkastelun keskiössä. Tutkimuksen menetelmällinen anti valokuvan määrälliseen sisällönanalyysiin on suuri. Männistö esitteli työkaluarsenaalin, jolla maahanmuuttajia esittäviä kuviakin voidaan tarkastella: havaintomatriisipohjainen kuvasisälttöjen analyysi. Tutkimusaineistona oli Time-lehden ja Suomen kuvalehden islamia koskeva aineisto, joka oli valittu kuudelta puolen vuoden jaksolta vuosilta 1956–1995. Valokuva-aineisto koostui kuvista, joissa ainakin yhden henkilön voidaan olettaa olevan muslimi. Valokuvien osalta tarkastelu kohdistui myös lehtikuvien kuvatekstiin, otsikoihin ja ingressiin, Männistön sanoin *välittömään verbaaliseen kontekstiin* (vkk). (Männistö 1999, 157–161.) Visuaalisten kertomusten analyysin avulla tutkimuksessa selvisi muun muassa, että kuvituksen avulla jutuissa tuotiin esille konkreettisia eroja sivilisaatioiden välillä, esimerkiksi osoittamalla niissä musliminaisten alistettu asema (emt., 248).

Tampereen yliopiston mediaseurantatutkimuksissa 1999 ja 2000 tarkasteltiin myös maahanmuuttajia esittäviä kuvia. Kuvien tarkastelun tärkeys osana juttukokonaisuutta tuli esille jo esitutkimuksessa. Siinä tutkijat epäilivät, että neutraalilta vaikuttavien uutisten ilmitasoa syvemmällä tarkastelulla voidaan löytää media-aineiston rakenteista, kielestä ja kuvituksesta epäsuoraa muukalaiskielteisyyttä (Raittila, Suikkanen & Lilja 1999, 8). Seurantatutkimuksissa saatiin ensi kertaa selville perusjakaumia maahanmuuttajien esittämisestä suomalaisten sanomalehtien kuvissa.

Raittilan, Suikkasen ja Liljan tekemän esitutkimuksen aineistona oli kaikki etnisiä vähemmistöryhmiä ja maahanmuuttajia koskevat jutut marraskuulta 1998 yhdeksästä suhteellisen suuresta sanomalehdestä sisältäen Helsingin Sanomat, Aamulehden ja molemmat iltapäivälehdet (Raittila et al. 1999, 6). Vähemmistöryhmiin laskettiin mukaan myös kotimaiset vähemmistöt. Vähemmistöjen tai etnisten ryhmien edustajia esiintyi 21 kuvassa aineiston 42 kuvasta. Aineiston kuvien vähäisen määrän takia erot etnisten ryhmien jakaumassa jäivät pieniksi. Taus-taryhmä ei määrittynyt 4 kuvan kohdalla, romaniväestö, Kosovosta paenneet, EU-maiden kansalaiset, Somaliasta saapuneet, Bosniasta paenneet ja irakilaiset esiintyivät kukin kahdessa kuvassa ja tunisialaiset, kurdit, kuubalaiset, bangladeshilaiset, iranilaiset ja entisen Neuvostoliiton alueelta saapuneet maahanmuuttajaryhmät kukin yhdessä kuvassa. (emt., 39–40.) Kuvat jaettiin juttujen aiheiden mukaan kolmeen aihepiiristä muodostuvaan luokkaan. ”Rikokset ja konfliktit” -luokassa oli 11 kuvaa, ”viranomaistoiminta”-luokassa 11 kuvaa ja ”suvaitsevaisuus ja valistustoiminta” -luokassa 20 kuvaa. Tämän jaon perusteella nähtiin, että testiaineistossa suvaitsevaisuustyöhön liittyvät jutut saavat paljon kuvitusta, kun taas rikosjutut ei. Tämä on heidän mukaansa käänteinen järjestys kaikkiin maahanmuuttoteeman juttuihin verrattuna. (emt., 39–42.)

Tässä esitutkimuksessa tarkasteltiin myös vähemmistöryhmiin lukeutuvien henkilöiden toimijuutta kuvissa. Tällä raportin kirjoittajat tarkoittavat, että henkilö voidaan esittää kuvissa joko suvereenina, itsenäisenä toimijana tai pelkästään toiminnan kohteena. Tutkimuksen aineistossa etnisen vähemmistön jäsen oli harvoin suvereeni toimija. Toimijuus esitettiin kuitenkin usein näiden kahden ääripään vaihtoehdon väliltä, jollain tavalla ehdollistettuna tai rajallisena. (Raittila et al. 1999, 41–42.)

Seuraavassa seurantatutkimuksessa analysoitava kuva-aineisto oli jo suurempi. Syys- ja loka-kuulta 1999 kerätystä aineistossa kuvia oli 428, joista noin joka toisessa esiintyi vähemmistöryhmien edustajia (Raittila & Kutilainen 2000, 7). Kuvissa useimmiten esiintyviä vähemmistöryhmiä olivat Puolan ja Slovakian romanit 24 %, venäläiset 12 %, somalit 6 % ja muut afrikkalaista alkuperää olevat 7 % kuvista. Tutkimuksessa verrattiin keskenään vähemmistöryhmien esiintymistiheyttä kaikissa aineiston jutuissa ja kunkin vähemmistöryhmän esiintymisen osuutta aineiston kuvissa. Romanit, somalit ja muut afrikkalaista alkuperää olevat esiintyivät useammin lehtikuvissa kuin olivat juttujen keskeisinä vähemmistöryhminä. (emt., 69–70). Kuvissa oli miehiä yhteensä hiukan naisia enemmän. Kuvien juttujen yleisimmät aihealueet olivat suvaitsevaisuustoimet, lain tai viranomaistoiminnan tila ja suomalaisen yhteiskunnan tai kansalaisten suhde vähemmistöryhmiin. (Raittila & Kutilainen 2000, 71–72.)

Koko vuoden 2000 tutkimusaineistossa oli 1038 kuvaa. Raittilan ja Vehmaksen mukaan määrällinen analyysi niiden pohjalta on hedelmätöntä. Kuvat koodattiin kirjoittajien mukaan lähinnä kuvallisten juttujen löytämiseksi myöhempään laadulliseen analyysiin. (Raittila & Vehmas 2002, 43.) Tässä vaiheessa usko kuvien määrällisen analyysin mielekkyyteen näytti olevan vähäinen. Tekijät kuitenkin ottivat maahanmuuttajien esittämisen keinoista tarkasteluun kuvien sosiaalisen tilanteen. 61,7 % vähemmistöryhmiin kuuluvista kuvattiin yksilöinä, 20,9 % esitettiin ryhmänä tai laumana ja lopuissa 17,4 % kuvista esittämistapa ei ollut laskettavissa kumpaankaan edellä mainittuun luokkaan. Maahanmuuttajista useimmin kuvissa esitettiin muita afrikkalaista alkuperää olevia 13 %, venäläisiä 8 %, ulkomaalaisia yleensä 8 % ja somalialaisia 5 % kuvista (emt., 43–44). Ryhmään ”muut afrikkalaista alkuperää olevat” koodattiin vuonna 2000 myös Amerikasta ja Euroopasta Suomeen muuttaneet mustaihoiset ja jopa muutkin mustaihoiset kuin maahanmuuttajat, esimerkiksi Lola Odusoga ja koripallojoukkueen musta vieraspelaaja (Raittila & Vehmas 2002, 55).

Kiinnostus kuvien osuuteen maahanmuuttajien esittämisessä sanomalehdissä ei kuitenkaan loppunut tähän. Raittila mainitsi Tiedotustutkimus-lehden artikkelissa, että toiseutta lehtijutuissa voidaan tuottaa myös kuvituksella (Raittila 2000, 90). Tarkemmin toiseuden tuottamisen keinoja Raittila selvensi vasta väitöskirjassaan Venäläiset ja virolaiset suomalaisten Toisina. Siinä hän tarkasteli kuvissa esiintyvien suomalaisten ja venäläisten välistä vuorovaikutusta. Hän käytti määrällistä analyysiä ensisijaisesti aineistoa jäsentävänä apuna juttujen dialogisuuden laadullisissa analyysissä. Laadullisella analyysillä hän puolestaan pyrki esimerk-

kijuttujen kuvaamiseen ja dialogisuuden määrällisen analyysin luotettavuuden testaamiseen. (Raittila 2004, 270–271.)

Laadullisen analyysin avulla hän keskittyi tekijöihin, jotka ovat olennaisia toiseuden tuottamisen ja purkamisen kannalta. Toiseutta purkavia tekijöitä lehtikuvissa hänen mukaansa ovat *dialogisuus*, kun se on tasa-arvoista, sillä rikosjutuissa se kääntyy toiseutta rakentavaksi tekijäksi, *affektiivisuus*, kun välittyvä tunne on neutraali tai positiivinen ja *toiminnallisuus*, kun kuvan vähemmistöryhmän edustaja esitetään aktiivisena. (Raittila 2004, 266–269.)

Kirjoituksen muodollinen puhujarakenne tai kuvan muodollinen dialogisuus eivät tutkimuksen mukaan kuitenkaan olleet ensisijaisia asioita toiseuden rakentumisen tai purkamisen kannalta. Merkitysten rakentuminen riippuu Raittilan mukaan ratkaisevasti kuvan vuorovaikutuksen luonteesta (Raittila 2004, 281–283). Esimerkiksi venäläisiä koskevista, dialogiseksi luokitelluista jutuista puolet oli rutiininomaisia rikos- ja oikeudenkäyntiuutisia. Tällöin dialogisuus tuotti venäläisten kuulumista he-yhteisöön. Yhteenvetona huomioistaan Raittila esittää, että kuvien ja juttujen henkilöiden asemoiminen me- tai he-yhteisöön ei tapahdu minkään yksittäisen keinon tai ilmaisutavan avulla, vaan toiseuden rakentaminen ja purkaminen syntyvät jutun kokonaisuudessa. (Raittila 2004, 282–283.)

Raittila huomasi, että jutuissa rakennettiin dialogisuutta yhtä usein kuvituksen kautta, kun pelkästään tekstin avulla. Dialogisten juttujen osuus näytti kaksinkertaistuvan, kun tarkasteluun otettiin mukaan kuvat. (Raittila 2004, 283–284.) Raittilan mukaan lehtijutun kuvitus saattaa olla vuorovaikutuksen rakentumisessa jopa tärkeämpää kuin puhujien keskinäiset suhteet jutun tekstissä (Raittila 2007b, 12–14). Tutkimuksessa käytetään visuaalisen dialogisuuden tarkastelun pohjana kontaktihypoteesia, jonka jo aiemmin esittelin. Raittilan siitä jalostaman jatkohypoteesin mukaan yksittäistä kasvokuvaa katsottaessa katsojan ja kuvatun välillä rakentuu sosiaalinen suhde, kun taas vuorovaikutteista eli dialogista valokuvaa katsottaessa suhde rakentuu paitsi katsojan ja molempien kuvan henkilöiden välille, myös näiden väliseen suhteeseen. Esimerkiksi venäläisiä ja suomalaisia dialogisessa suhteessa esittävä kuva luonnollistaa suomalaisten ja venäläisten keskinäisen vuorovaikutuksen. (Raittila 2004, 269.)

Horsti tarkasteli väitöskirjassaan myös maahanmuuttajien esittämisen kehyksiä kuvien tasolla. Hallinnan kehystä rakennettiin tv-kuvissa jutuissa pakolaisten saapumisesta. Useassa tv-

kuvapätkässä pakolaisista puhuttaessa näytettiin ensin pakolaisia ”virtaamassa” kameraa kohti, jonka jälkeen seuraava kuva näytti tulijat viranomaisten hallussa ja hallinnassa. (Horsti 2005, 168.) Kehystä vahvistettiin usein visuaalisilla metaforilla massoista ja tulvista (emt., 175). Lehtikuvien tarkastelussa Horsti hahmottelee kuvaa jutun lukijoiden mahdollisuutena kohdata maahanmuuttaja (Horsti 2005, 233). Monessa tapauksessa tutkimuksen aineistossa tämä mahdollisuus oli kuitenkin jätetty käyttämättä. Horsti ihmettelee, miksi lehtikuvissa maahanmuuttaja ei kohtaa viranomaisia tai kantasuomalaisia, vaikka tekstissä puhutaankin näistä suhteista (Horsti 2002, 117; 2005, 234). Tältä osin Horstin perusidea visuaalisen sisällön tarkastelussa on sama kuin Raittilan tarkastelema kuvan dialogisuus.

Toinen visuaalisuutta koskeva huomio Horstin väitöskirjassa koski aiemmin mainitun supersuomalaisuuden kehyksen rakentumista. Tämä kehys rakentui aineiston jutuissa usein myös visuaalisesti. Horsti puhuu basaarimaisesta tavasta esittää maahanmuuttajat stereotyyppisen suomalaisessa yhteydessä. (Horsti 2002, 118.) Tällä hän tarkoittaa asetelmia, joissa pyritään esittämään ulkomaalaisen ja suomalaisen samankaltaisuutta viemällä maahanmuuttajat johonkin hyvin suomalaisena pidettyyn ympäristöön. Basaariohjelmassa maahanmuuttajat on esimerkiksi esitetty talvisella telttaretkellä Nuuksiossa, laskemassa verkkoja jään alle, syömässä kalakukkoa ja töissä heinätalkoissa. (Horsti 2005, 221.) Horsti ei näe asetelmaa ainoastaan myönteisenä jutun tarkoituspelistä huolimatta. Tällä kehyksellä hänen mukaansa jopa vahvistetaan kansallista järjestystä, kun ero ”meidän” ja ”muiden” välillä nostetaan esiin. (Horsti 2005, 257.)

Lähimpänä omaa tutkimusasetelmaani on kaksi tutkimusta Espanjasta ja Kreikasta, joissa molemmissa tutkitaan maahanmuuttajien representaatiota uutiskuvissa. Molemmat nojautuivat kehysteoriaan ja menetelmänä niissä käytettiin määrällistä sisällönanalyysiä. Ensimmäinen näistä on vuonna 2006 Salamancan yliopistossa tehty tutkimus, jossa tutkittiin maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia koskevien juttujen kuvia Espanjan suurimmissa lehdissä. Aineisto koostui El País, El Mundo, ABC ja La Razón -lehtien kuvista vuodelta 2002. Tutkimuksessa oli kaksi hypoteesia. Ensimmäisen mukaan lehtikuvissa esitetään maahanmuuttajat eri tavalla kuin muut maahanmuuttoon liittyvät toimijat, kuten poliisi. Toisen hypoteesin mukaan Espanjan eri lehtien välillä on eroja maahanmuuttajia koskevissa uutiskuvissa. (Muñiz, Igartua & Otero 2006, 113.) Määrällisen sisällönanalyysin muuttujina olivat lehden osasto, juttutyyppi, viikonpäivä, vuodenaika, valokuvanottohetki, kuvaajan status, kuvan laji (arkis-

tokuva vai tapahtuman yhteydessä otettu), kuvakoko eli sosiaalinen etäisyys sekä kuvakulma (emt., 115–116). Analyysin tulosten perusteella pääteltiin, että lehtien välillä oli suuria eroja, populaarilehdissä maahanmuuttajat esitettiin persoonattomina ryhminä, kun taas vakavamassa El Mundossa esiteltiin yksittäistapauksia ja tarinoita lähinnä henkilökohtaisella tasolla. Myös ensimmäinen hypoteesi sai tukea, sillä muut toimijat esitetään paljon suosiollisemmin kuin maahanmuuttajat ainakin sosiaalisen etäisyyden ja käytetyn kuvakulman perusteella. (Muñiz et al. 2006, 123–125.)

Toinen tutkimusasetelmaltaan samankaltainen tutkimus on Athanasia Batzioun tutkimus maahanmuuttajien esittämisestä uutiskuvissa kreikkalaisissa ja espanjalaisissa lehdissä vuodelta 2011. Batziou käytti tutkimuksessaan määrällistä sisällönanalyysiä selvittääkseen maahanmuuttajien esittämisen säännönmukaisuuksia sekä vertaillakseen todellisuuden ja lehdistön rakentaman representaation suhdetta. Tämän lisäksi hän tulkitsi tuloksia kehysanalyysin keinoin. (Batziou 2011b, 8–9, 80.) Sisällönanalyysissä muuttujina oli sosiaalinen etäisyys, symbolinen kontakti katsojaan, tunteen esittäminen, sosiaalinen tilanne (ryhmässä vai yksin), vuorovaikutus, toimijuus ja aiheryhmä (emt., 59–89). Aineistona tutkimuksessa oli molempien maiden levikiltään suurimmat uutislehdet. Espanjasta mukana oli El País, El Mundo ja ABC ja Kreikasta Ta Nea, Kathimerini ja Eleftherotypia. Aineistoa kerättiin espanjalaisista lehdistä neljän kuukauden aikana alkuvuodesta 2005 ja kreikkalaisista lehdistä seitsemän kuukauden ajalta 2005 – 2006, yhteensä 354 valokuvaa. (Batziou 2011b, 8–9.)

Batziou tulkitsi, että maahanmuuttajia esitettiin ensisijaisesti kahdessa kehyksessä: maahanmuuttajat toisina ja maahanmuuttajat uhkana. Toisina-kehys muodostui maahanmuuttajien esittämisestä ryhmissä, pienten passikuvan tapaisten kuvien käytöstä, kanssakäymisen puutteella valtaväestön kanssa, suuren sosiaalisen etäisyyden käytöllä kuvissa, symbolisen kontaktin eli katseyhteyden puutteella sekä ilmeettömien kasvojen esittämisellä. (Batziou 2011b, 59–72.) Maahanmuuttajat uhkana -kehys sen sijaan rakentui hänen tulkinnassaan esittämällä maahanmuuttajat persoonattomana massana ryhmissä, esittämällä enemmän miehiä maahanmuuttajina, etenkin ryhmäkuvissa, esittämällä mustaihoisia maahanmuuttajia todellisuutta suuremmissa suhteissa ja esittämällä maahanmuuttajat ”toisina” edellisen kehychen mukaisesti. Hän vertasi miesten ja mustien osuutta espanjalaisten lehtien maahanmuuttajakuvissa maassa asuvien ulkomaalaisten määrien todellisiin suhteisiin ja huomasi, etteivät ne täsmän-

neet. Sekä miesten että mustaihoisten määrä kuvissa oli todellista osuuttaan suurempia. (Batzou 2011b, 106–108.)

Suuri osa huomioista, joita on tehty sanomalehtien tekstisisältöön keskittyvissä tutkimuksissa, on nähdäkseni käytettävissä hyödyksi myös tutkittaessa maahanmuuttajien esittämistä lehtikuvissa. Onkin valaisevaa havaita, että tekstin tutkimuksen piirissä käytetyt maahanmuuttajien toimijuus ja kuvan dialogisuus ovat kiinnostaneet tutkijoita myös molemmissa esittelemisessäni tutkimuksissa, joissa tarkasteltiin ainoastaan kuvilla rakennettua representaatiota maahanmuuttajista. Maahanmuuton ja etnisten vähemmistöjen tarkastelun saralla suomalaisessa joukkoviestinnän tutkimuksessa on kuljettu jo pitkä matka. Jotkin huomiot ovat pysyneet muuttumattomina tutkimuksesta toiseen, kun taas toiset ovat vuosien kuluessa muuttuneet. Myös lehtikuvien ja laajemminkin visuaalisuuden osuus etnisiä vähemmistöjä koskevien mielikuvien rakentumisessa on tunnistettu.

3.3. Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

3.3.1. Journalismi konstruoi todellisuutta

Tutkielmani lähtökohta sanomalehtikuvien tarkasteluun on käsitys siitä, että journalismin esittämisen tavat rakentavat todellisuutta sosiaalisesti, eivätkä pelkästään ilmennä ja toista sitä. Toisin sanoen lähtökohtani on konstruktionistinen. Ymmärrän tutkielmassa kuvat representaatioiksi, joissa maahanmuuttajat esitetään jostakin tietystä näkökulmasta käsin monien mahdollisten joukosta. Lähden liikkeelle käsityksestä, että medialla on erityisen tärkeä rooli sosiaalisen todellisuuden konstruoinnissa, sillä sen esittämät asetelmat leviävät laajalle (ks. esim. Pietikäinen & Luostarinen 1996, 183). Lehtikuvilla on tässä kokonaisuudessa erityistehtävä, sillä näkyvyytensä lisäksi ne tuottavat uutismaista todellisuusvaikutelmaa (Seppänen 2001, 162).

Toinen lähtökohta tutkimusasetelmalleni on kuvalähtöisyys. Tarkoitan sillä tässä kahta asiaa. Ensinnäkin, keskityn tutkielmassani tarkastelemaan vain kuvien ja niiden välittömän verbaalisen kontekstin rakentamia asetelmia. Teen tämän sillä kustannuksella, että koko jutun tuottamat asetelmat jäävät tarkastelun ulkopuolelle. Lehtikuvien roolin korostaminen sanomalehden koko sisällöstä perustuu eye-tracking-tutkimusten pohjalta muodostettuun oletukseen, jonka mukaan sanomalehden oletuslukija on selaaja, joka pääasiassa ”skannaten” katsoo lehden

kuvat ja sen välittömän verbaalin kontekstin, eli jutun otsikot, ingressit ja kuvatekstit (Holsanova, Rahm & Holmqvist 2006).

Toiseksi, kuvalähtöisyys määrittä aineiston keräämistä. En muodostanut tutkielman aineistoa etsimällä maahanmuuttajia koskevia uutisjuttuja ja niiden kuvitusta, vaan päinvastoin: etsin Aamulehdestä kaikki kuvat, joissa esiintyy maahanmuuttajia ja vasta sen jälkeen siirsini katseeni kuvan välittömään verbaaliin kontekstiin ja jutun aiheeseen. Tämä lähestymistapa toi mukanaan joitakin ongelmia, joita käsittelen tarkemmin aineiston rajausta koskevassa osiossa luvussa 4.

3.3.2. Valokuvilla välitettävät merkitykset sanomalehtiutisissa

Lehtivalokuvan merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa tekstisisällön kanssa. Esittelen tässä erityisesti Roland Barthesin jäsenyykseen nojaten elementit, jotka vaikuttavat merkitysten välittymiseen lehtivalokuvissa.

Valokuvan tehtävä uutisissa tulkitaan usein tekstille alisteiseksi, ja saman tulkinnan mukaan se päättyy tukemaan usein huomaamattomasti uutiseen rakennettua näkökulmaa (Seppänen 2001, 104). Yleisestä tulkinnasta huolimatta, pidän lehtikuvia varsinaisena journalistisena sisältönä, joka kantaa mukanaan viestejä ja asetelmia. Lehtikuvat eivät ole ainoastaan tekstille alisteista kuvitusta, vaan välittävät myös omia erityisiä, tekstistä irrallaan olevia merkityksiä, jotka voivat jopa muuttaa uutisen näkökulmaa, kuten luvussa 3.2. jutun dialogisuuden osalta esitettiin.

Lehtikuvien erityisasema lehtijutun muuhun sisältöön verrattuna syntyy niiden näkyvyydestä ja ”kutsuvuudesta”. Sanomalehden lukijoiden silmänliikkeitä tutkineissa eye-tracking tutkimuksissa on huomattu, että sanomalehden aukeamalla lukijoiden katse hakeutuu ensimmäisenä usein kuviin, etenkin suurikokoisiin (Holmqvist & Wartenberg 2005, 14–16) ja että keski-vertokukija on selailijalukija, joka vilkaisee läpi vain kuvat, otsikot ja kuvatekstit (Holsanova et al. 2006, 73–74). Tämän lisäksi valokuvat tuottavat juttuun uutismaista todellisuusvaikutelmaa, tarjoavat mahdollisuuden affektiivisiin panostuksiin ja rakentavat sosiaalisia suhteita toimijoiden välille (Seppänen & Väliverronen 2000, 345). Valokuva ikään kuin lisää koko jutun todistusvoimaa luonnollistaen sen tapahtumat.

Lähtökohtanani valokuvien tarkastelulle viestin välittäjinä sanomalehdissä minulla on Roland Barthesin vuosina 1961 ja 1964 ilmestyneissä artikkeleissa *Sanoma* valokuvassa ja *Kuvan retoriikka* (Barthes 1984; 1986) esittämät huomiot valokuvan ominaisuuksista sekä Stuart Hallin artikkelissa *Uutiskuvien määrätymisprosessi* (Hall, 1984) esittelemä sanomalehtikuvan merkitystasojen tarkastelu. Heidän mukaansa valokuvan merkitys ei löydy yksinomaan kuvasta, vaan kuvan ja tekstin yhdistelmästä. Molemmat painottavat lingvististen ja ikonisten merkkien (ks. luku 4.2.) tarkastelua yhdessä viestikokonaisuuden ymmärtämiseksi. He osoittavat sekä kuvan välittömän verbaalisen kontekstin että kuvan laajemman kontekstin olevan tärkeitä osatekijöitä lehtivalokuvan merkitysten muodostumisessa ja rajautumisessa.

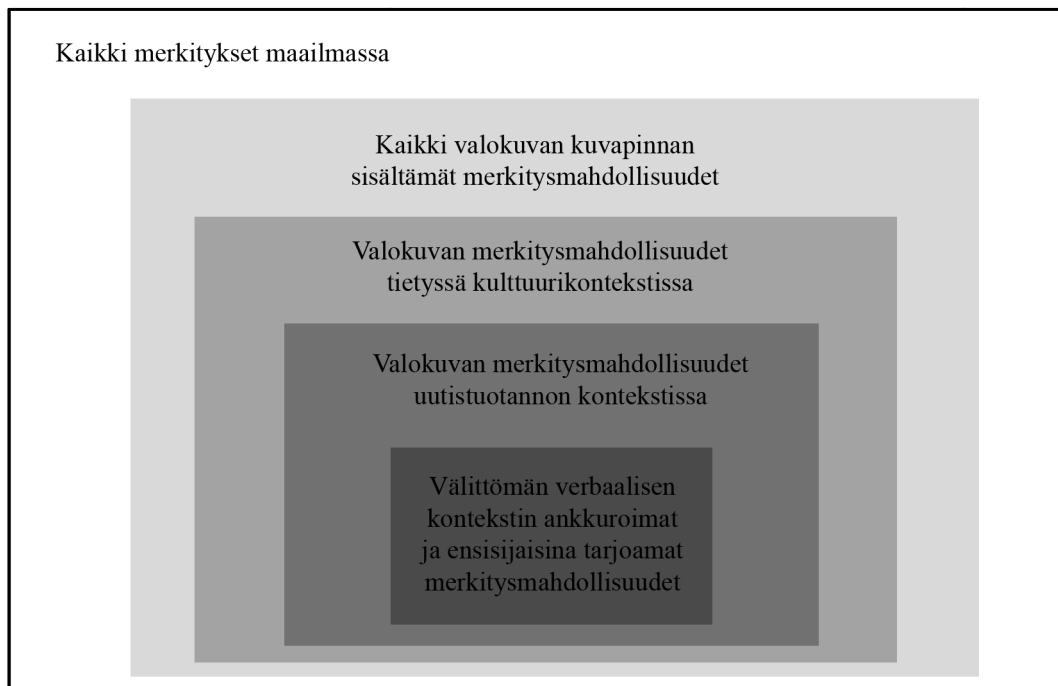
Kuvan laajassa kontekstissa lehtikuvan tarjoamia merkityksiä rajaa niiden ilmestyminen juuri lehdessä (Hall 1984, 145). Merkityksiin vaikuttaa myös se, missä lehdessä valokuva julkaistaan. Barthesin mukaan valokuvan merkitykseen vaikuttaa myös sen ympäristö, joka muodostuu tekstistä, otsikosta, kuvatekstistä, taitosta ja jopa lehden nimestä. Lehden nimikin voi vaikuttaa voimakkaasti sanoman tulkintaan. (Barthes 1984, 120–122.) Eli lehtikuvan merkityksiin vaikuttaa julkaistaanko se otsikoineen ja kuvateksteineen esimerkiksi *Aamulehdessä* vai *Voima-lehdessä*.

Kuvaan vaikuttaa myös sen suhde tekstiin. Barthesin mukaan kaikki kuvat ovat polyseemisiä eli monimerkkisiä. Ne sisältävät muotojensa alla piilevänä merkitysten ”kelluvan ketjun”, josta tulkitsija voi valita joitakin merkityksiä ja jättää toiset huomioimatta. On olemassa erilaisia tapoja kiinnittää merkitysten ”kelluva ketju”. Tätä kiinnittämistä voi olla vaikka kuvan sisäpuolella esiintyvä teksti tai kuvateksti. Kuvateksti ehdottaa joitakin merkityksiä, kun taas toisia se estää ”rönsyilemästä”. Teksti ohjaa tulkitsijan kuvan merkitysten halki saaden katsojan välttämään yksiä merkityksiä ja vastaanottamaan toiset. (Barthes 1986, 78–80.) Teksti on Barthesin mukaan tekijän, ja sitä kautta yhteiskunnan, tarkistus oikeus kuvaan. Tällä hän tarkoittaa, että kuvan merkityksiä voidaan kontrolloida. (Barthes 1986, 79.) Uutistuotannossa tämä ”tarkistus oikeus” on toimituksessa ja taitossa, vaikka valokuvaaja olisi tarkoittanut ”projisoida” kuvalla mitä tahansa. Barthesin (1986, 79) mukaan lingvistisen sanoman tavallisin tehtävä suhteessa kuvaan on kytkentä. Teksti auttaa ”tunnistamaan” kuvan ilmisällön ja ”tulkitsemaan” sen symbolisen sisällön. Tekstisisältöä ei käytetä nostamaan esille kuvallisen sisällön koko ikonista sanomaa, vaan sitä käytetään vain joihinkin sen merkkeihin.

Kuvan tulkinta voi muuttua jopa päinvastaiseksi kuvatekstistä riippuen. Tätä mahdollisuutta Veijo Hietala kuvaa oivallisesti kirjassaan *Kuvien todellisuus* (Hietala 1993, 69): ”...ilman sanallista kontekstia kuvan merkitys jää moniselitteiseksi; verbaalinen ankkuri sitoo merkitykset ja nostaa kuvan jotkut piirteet ensisijaisiksi ja jättää toiset taka-alalle.” Toisin sanoen: ”Kuvien sisältöä ei voida tarkastella piittaamatta niiden merkitystä ohjaavasta tekstistä” (Saraste 1992, 104). Barthes tiivistääkin, että viime kädessä kuvien merkitykset perustuvat verbaaliseen tekstiin, sillä jokainen kuvan merkitystaso on niin monitulkintainen, ettei yhtä sen monista mahdollisista merkityksistä voida lyödä lukkoon ainoastaan kuvaa katsomalla (Seppä 2012, 145–147).

Kuvan tulkinnan mahdollisuuksia rajaa laaja konteksti, eli edellä mainittu uutistuotanto ja lehden nimi, ja niitä ohjaa kuvan välitön verbaalinen konteksti (vkk). Näiden rajausten jälkeenkin kuvaan jää useita merkityspotentiaaleja, jotka ovat riippuvaisia vielä laajemmasta kulttuurisesta kehyksestä ja Barthesin sanoin ”eletystä elämästä”. Eri kulttuureissa samat kuvassa olevat asiat voivat tarkoittaa eri asioita.

KUVIO 2. VALOKUVAN MERKITYSMAHDOLLISUUKSIEN RAJAUTUMINEN SANOMALEHDESSÄ BARTHESIN JA HALLIN MUKAAN.

Barthesin (1986, 85) mukaan erilaisten tulkintojen mahdollisuus rajoittuu kuvan pinnalla oleviin merkkeihin, eikä mikä tahansa tulkinta mistä tahansa kuvasta ole mahdollinen. Veikko Pietilä nostaa tulkitsijan roolin esille selvittäessään omaa tulkintaansa ja merkityksien rakentumisesta kirjassaan TV-uutisista ja niiden kuvastosta seuraavasti:

”...merkitykset eivät itse asiassa ole teksteissä, vaan ne syntyvät tekstin ja tulkitsijan kohdatessa. Teksti sisältääkin vain merkityksen raaka-ainetta, merkityspotentiaaleja, joista tutkija tulkinnassaan aktualisoi lähestymisnäkökulmastaan ja tulkintakyvyistään riippuen yksiä ja toisia.” (Pietilä 1995, 16.)

Pietilän (1995, 15–16) mukaan kahden tutkijan päätyminen samaan tulkintaan samasta tekstistä on lähes mahdotonta yhteisestä kulttuurisesta pohjasta huolimatta. Tulkinnat ovat hänen mukaansa aina tutkijakohtaisia, vaikeivät mielivaltaisia (vrt. Barthes 1986, 85).

Yhteenvedon voidaan todeta, että kuvan sanoman havainnointi koostuu kolmen eri elementin kohtaamisesta. Raittilan sanoin, kuvan merkitykset syntyvät, kun ”...kuva kaikkine merkkeineen, konteksti kaikkine ulottuvuuksineen ja tulkitsija kaikkine kokemuksineen kohtaavat” (Raittila 2004, 267). Lehtikuvissa merkitysmahdollisuudet rajautuvat uutistuotannon kontekstissa. Tämän jälkeen eniten lehtikuvan merkityksiin vaikuttaa kuvan välitön verbaalinen konteksti. Stuart Hallin mukaan lehtikuvia tutkiessa oleellisinta on kuitenkin kysyä, mitä monista kuvan merkityksistä lehti haluaa asettaa etusijalle (Hall 2002, 143–144).

Esitellyn teoreettisen pohjan ja tutkimusaineistoni tarkastelun perusteella näyttää siltä, että vain pieni osa kuvan merkityksistä lehtikuvissa on ilmimerkityksiä, jotka siirtyisivät sellaisinaan kuvasta vastaanottajalle. Suurin osa kuvan merkityksistä on sivumerkityksiä, joiden keskinäistä tärkeysjärjestystä ja näkyvyyttä voidaan muokata kuvan välittömällä verbaalilla kontekstilla. Näin kuvan välitön verbaalinen konteksti on avainasemassa myös maahanmuuttajien representaation rakentumisessa ja mahdollisten heitä suomalaisista erottavien asioiden esiin nostamisessa. Kuvan välittömällä verbaalisella kontekstilla ei kuitenkaan voida kontrolloida kuvan merkityksiä kokonaisvaltaisesti, sillä kuva viittaa aina myös itsensä ulkopuolelle kulttuuriin ja saa suurimman osan merkityksistään vasta kohdatessaan kuvan vastaanottajan. Lehden tehtäväksi kuitenkin jää asettaa jokin tai jotkin viestit ensisijaisiksi ja kenties häivyttää joitakin toisia mahdollisia viestejä. Tällä valinnalla voisi olettaa olevan tärkeä osa myös etnisen toiseuden rakentamisessa ja uusintamisessa lehtikuvissa.

4. TUTKIMUSMENETELMÄ JA -AINEISTO

Tässä luvussa esittelen aineiston ja sen analyysissä käytettävät menetelmät. Aineistona ovat vuoden 2009 Aamulehden valokuvat, joissa esiintyy yksi tai useampi maahanmuuttaja ja näiden kuvien tarkasteluun käytän sekä määrällistä sisällönanalyysiä että laadulliseen tarkasteluun luotuja semioottisia työkaluja.

Valitsin toiseksi tutkimusmenetelmäksi määrällisen sisällönanalyysin, jonka avulla tarkastelen aineistoani kokonaisuutena. Tämän tarkastelun pohjalta saamieni viitteiden pohjalta valitsen muutaman aineiston valokuvan tarkempaan laadulliseen tarkasteluun. Tässä lähiluennassa käytän semioottisia työkaluja valokuvan merkkien ja merkityspotentiaalien esiin tuomiseksi. Määrällisellä analyysillä saamme selville, kuinka useasti jokin asetelma esiintyy kuvissa. Laadullisella analyysillä pyritään syventämään määrällisellä erittelyllä tehtyjä havaintoja ja kuvaamaan millaisia visuaalisia keinoja kuvissa käytetään. Raittilan mukaan laadullinen tarkastelu sopii välineeksi etenkin tutkimusaiheisiin, joissa tutkittavan piirteen yleisyys ei ole olennaisin kysymys ja kun halutaan tietää mikä on mahdollista, vaikka ilmiö olisikin poikkeuksellinen (Raittila 2004, 301). Aiemmissa etnisyyttä ja rasismia mediassa tarkastelleissa tutkimuksissa (ks. esim. Rekola 1996; Raittila 2000) on päädytty näkemykseen, jonka mukaan juuri määrällisen sisällönerittelyn ja laadullisen lähiluennan yhdistäminen on tärkeää. Näin erittelyssä päästään ilmimerkityksiä syvemmälle tasolle, jolla voidaan havaita mahdollista hienosyisempää muukalaisvihamielisyyttä.

4.1. Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi eli SA on tutkimusmenetelmä, jota on käytetty mediatutkimuksessa 1950-luvulta lähtien. Tuolloin Bernard Berelson (1952) kirjoitti ensimmäisen teoksen menetelmän käytöstä media-aineistojen tutkimuksessa. SA on hyvä työkalu julkisuudessa esiintyvien säännönmukaisuuksien tutkimiseen. Perinteisesti sitä on käytetty mediatutkimuksessa tekstien analysoimiseen. Sen sijaan metodin muotoilu mediakuvaston analyysin työkaluksi on alkanut vasta hiljattain. Esimerkkeinä ensimmäisistä muotoiluista Seppänen mainitsee Anssi Männistön länsimaisia käsityksiä islamilaisesta sivilisaatiosta tarkastelleen väitöskirjan vuodelta 1999 sekä Eeva Luhtakallion tutkimuksen ranskalaisten naistenlehtien kansikuvista vuodelta 2003. (Seppänen 2005, 144–147.) Männistö sovelsi tutkimuksessaan sisällönanalyysiä kuva-

aineiston erittelyyn muokkaamalla siitä omaan asetelmaansa parhaiten sopivan työkalun (ks. Männistö 1999, 155–171). Suomessa tutkimusmenetelmää on käytetty enenevässä määrin viime vuosina. Tähän on vaikuttanut luultavasti etenkin Seppäsen oppikirja Visuaalinen kulttuuri (2005), jossa menetelmä on nostettu keskeiseksi kiteytettäessä tietoa suuremmasta joukosta kuvia. Kuvallisesta aineistosta saadaan menetelmän tarjoaman erittelytavan avulla tietoa lukumääristä ja kuvissa tarkasteltavien elementtien määrällisestä suhteesta toisiinsa.

Ensimmäisen sisällönanalyysistä mediatutkimuksen piirissä kirjoitetun kirjan kirjoittaja Bernard Berelson määritteli sisällönanalyysin seuraavasti: ”Sisällönanalyysi on tutkimustekniikka viestinnän ilmisällön objektiivista, järjestelmällistä ja määrällistä kuvailua varten” (Berelson 1952, 18 suom. J.W.). Ensimmäisen suomenkielisen kirjan sisällönerittelystä kirjoittaneen Veikko Pietilän määritelmä sisällönanalyysille on ”...joukko menettelytapoja, joita käyttäen dokumenttien sisällöistä voidaan tehdä havaintoja ja kerätä tietoja tieteellisiä pelisääntöjä noudattaen” (Pietilä 1976, 4).

Klaus Krippendorff (1980, 21) määrittelee samaisen menetelmän seuraavasti: ”Sisällönanalyysi on tutkimustekniikka, jolla saadaan tehtyä toistettavia ja tieteellisesti päteviä päätelmiä tiedon kontekstista” (suom. J.W.). Näiden napakoiden määritelmien lisäksi haluan siteerata vielä Fred N. Kerlingerin kuvailua asiasta, vaikka hän edustaakin sosiaalitieteitä. Hänen sisällönanalyysille antamansa määritelmä kiteyttää hienosti menetelmän soveltuvuuden juuri representaation tutkimiseen (ks. Seppänen 2005). Kerlingerin mukaan sisällönanalyysissä ”huomion kohteeksi otetaan viestintä, jonka ihmiset ovat tuottaneet, ja kysytään siltä kysymyksiä” (Kerlinger 1964, 544). Jatkan Kerlingerin ajatusta ja kysyn tutkielmassani aineistolta myös, mitä kysymyksiä minun tulisi sille esittää. Aineistoa tarkasteltaessa esiin nousi muutama uusi kysymys, joista muodostin muuttujia koodausrunkoon. Esittelen niitä tuonnempana.

Raittila ja Kutilainen toteavat menetelmän lähtökohtana olevan oletuksen, että määrällisesti eriteltävien piirteiden osalta tekstien merkitys on kaikille tutkijoille sama (Raittila & Kutilainen 2000, 8). Seppänen kuvailee sisällönanalyysiä metodisesti ja teoreettisesti joustavaksi sekä kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia elementtejä sisältäväksi. Hän tarkentaa tätä jakoa toden, ettei ole juurikaan olemassa tutkimuksia, joissa käytetään pelkästään kvantitatiivista menetelmää, vaan että molemmilla menetelmillä on oma roolinsa tutkimuksen tekemisessä. (Seppänen 2005, 146.)

Jo Berelson (1952, 115) osoitti esikvantitatiiviseksi kutsumalleen kvalitatiiviselle menetelmälle kaksi keskeistä roolia tutkimuksen teossa. Ensimmäinen niistä on suorien lainausten ja kuvituksen valinta sisällöstä pelkän numeroista koostuvan raportin elävöittämiseksi ja inhimillistämiseksi. Toinen kvalitatiivisen menetelmän tehtävä määrällisissäkin asetelmissa on hänen mukaansa sisällön alustava tarkastelu muuttujien muodostamista varten. Osittain samalla tavalla määrällisen ja laadullisen lähestymistavan työnjakoa sisällönanalyysissä hahmottelee Seppänen. Hän lisää kvantitatiivisten menetelmien yhteydessä käytettävien laadullisten menetelmien tehtävälisään tutkimustuloksina saatujen numeroiden kommentoimisen (Seppänen 2005, 145–146).

Tavanomaisin esimerkki kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen menetelmien yhdistelemisestä on, että ensin tarkastellaan suurempaa visuaalista aineistoa sisällönanalyysin avulla ja todetaan, mikä on jonkin yksittäisen representaation suhde koko aineistoon, ja sen jälkeen tarkastellaan tätä yksittäistä representaatiota tarkemmin. Tässä tutkielmassa toimitaan juuri näin.

Käytännön esimerkin kuvatulonlaisen asetelman tarpeellisuudesta antavat Pentti Raittila ja Tommi Kutilainen vuonna 2000 valmistuneen, rasismia mediassa koskevan tutkimuksensa ”Rasismi ja etnisyys Suomen sanomalehdissä syksyllä 1999” loppupohdinnassa. He muistuttavat, että jos mediasisältöjä tarkastellaan ainoastaan määrällisesti, voivat tulokset olla riittämättömiä ja jopa harhaanjohtavia. He korostavat laadullisen analyysin merkitystä käyttäen esimerkkinään oman tutkimuksensa tulosta, jonka mukaan avointa rasismia joukkoviestimissä esiintyy ilmeisen vähän. Heidän mukaansa ”laadulliseen analyysiin perustuva uutisten ja muun media-aineiston rakenteiden, kielen ja kuvituksen tarkka erittely mahdollistaa epäsuoran ja tarkoittamattoman vähemmistökielteisyyden löytämisen ja analysoinnin”. (Raittila & Kutilainen 2000, 85.)

Näin he perustelevat näkemystään: ”Työekonomisesti syistä jatkotutkimuksessa määrällistä seuranta täydennetään suppeamman aineiston kvalitatiivisellä analyysillä. Laadullisen analyysin tavoitteena on syventää ja havainnollistaa määrällisen sisällön erittelyn perusteella syntyneitä yleiskuvia. Kun määrällinen analyysi osoittaa, miten usein rasismiin ja etnisiin vähemmistöihin liittyviä teemoja käsitellään joukkoviestimissä, laadullisen analyysin tavoitteena on kuvata, millaisin verbaalisin ja visuaalisin keinoin tämä tapahtuu.” (Raittila & Kutilainen 2000, 85.)

Seppäsen mukaan etenkin sisällönanalyysissä on tutkimuksellisesti mielenkiintoista sitoa jokin aineiston analyysistä noussut väite aikaisempaan tutkimukseen tai teoriaan (Seppänen 2005, 171–172). Sisällönanalyysin työkalupakki sisältää käsitteet *sisältöluokka*, *muuttuja*, *muuttujan arvo*, *aineisto*, *havaintoyksikkö*, *koodausyksikkö* (luokitusyksikkö), *reliabiliteetti* ja *validiteetti*. Sisältöluokka ja muuttujan arvo ovat yleensä synonyymeja (emt., 147–148.) Aineiston perusjoukko tarkoittaa koko tutkimusaineistoa, joka on otettu tutkimukseen. Tutkielmassani aineiston perusjoukko on vuoden 2009 Aamulehdet. Otos perusjoukosta on se osa perusjoukosta, jonka sisältöä koodataan muuttujien avulla. Tutkielmassani otos perusjoukosta on parittomien päivien Aamulehdet. Muuttujat asetetaan ajatellen tutkimusongelmia ja sitä, miten niillä voidaan kiteyttää aineistostamme vastauksia tutkimusongelmiin. Omassa tutkielmassani on kaksi tutkimusongelmaa, jotka jo luvussa 1 esittelin: Kuka edustaa maahanmuuttajia Aamulehden lehtikuvissa 2009? ja Miten maahanmuuttajia esitetään Aamulehdessä 2009?

Määrällisellä sisällönanalyysillä pyritään usein mediasisältöjen ja sen ulkopuolisen todellisuuden vertailuun pyrkiessä löytämään tietynlaisia vinoutumia (Raittila 2000, 89). Näin oli toimittu esimerkiksi luvussa 3 esitellyssä Batzioun (2011b) tutkimuksessa, jossa maahanmuuttajien esittämisen ja vallitsevan todellisuuden välillä havaittiin selviä vinoutumia. Tässä tapauksessa kuitenkin pidän tärkeämpänä tarkastella, minkälaista kuvaa vuoden 2009 Aamulehden kuvat maahanmuuttajista tarjoavat.

Tutkielmani määrällisessä analyysissä valokuva on *koodausyksikkö*, mikä tarkoittaa, että koodaan jokaisen kuvan erikseen. Koodausyksiköt sisältyvät suurempaan *havaintoyksikköön*, joka tutkielmassani on lehtijuttu. Otan jutussa kerrotut asiat huomioon kuvia koodatessani, vaikka kuvat ja teksti olisivatkin eri sivuilla. Näin on esimerkiksi joidenkin vinkki juttujen tai etusivun kuvien kohdalla. Sen verran laajennan välittömän verbaalisen kontekstin käyttöä.

4.2. Luokittelurunko

Luokittelurunkoni (liite 1) rakentamisessa olen hyödyntänyt Tampereen yliopistossa aiemmin tehtyjen, etnisyyttä ja rasismia koskevien sanomalehtijournalismin seurantatutkimusten (Raittila, Suikkanen & Lilja 1999; Raittila & Kutilainen 2000; Raittila & Vehmas 2002; Vehmas 2004) koodausrunkoja. Halusin käyttää mahdollisimman pitkälle samaa luokittelurunkoa kah-

destakin syystä. Ensinnäkin siksi, että vuoden 1999 mediaseurantaa varten tehtiin esitutkimus, jossa kokeiltiin menetelmiä rasismien ja etnisyyden seuraamiseen mediateksteissä ja siten löydettiin vankasti perusteltuja muuttujia sisällönanalyysiin. Tutkimusasetelmaa muotoilemassa oli useita kokeneita tutkijoita, ja tämä asetelma on tarkentunut vielä entisestään jälkimmäisissä seurantatutkimuksissa. Toiseksi halusin seurata aiempaa mallia siksi, että samantapaisella luokittelurungolla saadut luvut ja niistä jalostetut tulokset olisivat vertailukelpoisempia keskenään. Näin voin asettaa tutkielmani löydöt osaksi pidempää jatkumoa.

Muokkasinkin kuitenkin tutkimuksissa käytettyä kysymysasetelmaa sopivammaksi oman aineiston erittelyyn tekemäni koekoodauksen perusteella. Suurin tarve muutoksille muuttujan arvoissa johtuu aineistojen erilaisuudesta. Aiemmissa seurantatutkimuksissa tarkasteltiin maahanmuuttoa koskevia uutisjuttuja, kun taas omassa tutkielmassani tarkastelen kuvia, joissa esitetään maahanmuuttajia, olivatpa jutut mistä aihepiiristä tahansa. Oma tutkielmani keskittyy nimenomaan kuvien tarkasteluun, kun kyseessä olevissa seurantatutkimuksissa kuvat olivat sivuosassa. Kuvien erittelyyn tarkoitettujen muuttujien lisäksi käytin tarkastelussa muuttujia, joita oli aiemmin käytetty tekstisisällön analysoimiseen. Näiden lisäksi muodostin muutamia uusia muuttujia aineiston ja aiemmissa tutkimuksissa (Raittila 2004; Batziou 2011b) tehtyjen havaintojen pohjalta.

Seuraavaksi esittelen omaan tutkimusasetelmaani mukautetun luokittelurungon. Käyn jokaisen muuttujan erikseen läpi ja selvennän, mitä kullakin muuttujalla pyritään saavuttamaan.

Määrällisen analyysin muuttujat:

1. Päivämäärä

Kuvan julkaisupäivämäärä on taustamuuttuja, joka auttaa aineiston järjestelemisessä.

2. Sijainti lehdessä

1. Etusivu
2. Kotimaa
3. Tänään (Maanantai / Tiistai / Keskiviikko / Torstai / Perjantai / Lauantai / Sunnuntai)
4. Kulttuuri
5. Urheilu
6. Viikkoliite (Su / Moro / Valo)
7. Muut

Muuttujalla 2 havainnoidaan maahanmuuttajakuvien jakautumista lehden eri osastojen välille. Tämä muuttuja selvittää, missä on maahanmuuttajien paikka julkisuudessa, jonka voi nähdä peilaavan yhteiskuntaamme. Sen avulla tarkastellaan representoidaanko maahanmuuttajia osana jotakin tiettyä aihepiiriä. Koekoodauksella selvitin yleisimmät lehden osiot. Muutluokan muodostavat lehden osiot, joissa on alle 5 % koodatuista kuvista.

3. Kuvan koko

1. Koko sivu / aukeama	4. Noin 1/8 sivua
2. Noin puoli sivua	5. Noin 1/16 sivua tai pienempi
3. Noin ¼ sivua	

Muuttujalla haetaan sekä tyypillisintä maahanmuuttajakuvan kokoa lehden sivuilla että tietoa siitä, mitä kuvia korostetaan taitossa suuremmalla koolla. Lähinnä olen kiinnostunut suurimmista kuvista: keitä niissä esitetään ja minkä aiheitten yhteydessä se tehdään? Tämä muuttuja vastaa kysymykseen, mille maahanmuuttajakuville lehdessä annetaan eniten näkyvyyttä ja nostetaan siten muuta tärkeämmäksi sisällöksi.

4. Sosiaalinen etäisyys

1. Lähikuva	4. Laaja puolikuva
2. Puolilähikuva	5. Kokokuva
3. Puolikuva	6. Laaja kokokuva

Vastaa osittain kysymykseen, miten maahanmuuttajat esitetään. Koska valokuvatuotannon tai -tutkimuksen piirissä ei käytetä mitään vakiintunutta kuvakokojärjestelmää, jaan sosiaalisen läheisyyden alustavasti video- ja elokuvatuotannoissa jo pitkään käytetyn kansainvälisen 8-portaisen kuvakokojärjestelmän, *Standard Academy Ration*, mukaisesti (ks. esim. Pirilä, Peltomaa & Kivi 1983; Katz 1991; Juntunen 1997; Pirilä & Kivi 2005).

Kuvakoot ovat:

- *Erikoislähikuva*: Osa kasvoista tai mikä tahansa yksityiskohta, esimerkiksi silmä, suu tai joku muu ruumiinosa.
- *Lähikuva*: Pää ja olkapäät. Rajataan hartioista ylöspäin. Katsojan samaistuminen kuvan henkilöön voimistuu.
- *Puolilähikuva*: Rajataan rinnan korkeudelta. Ilmeet näkyvät hyvin. Puolilähikuvaan saa mahtumaan vielä kaksi henkilöä.
- *Puolikuva*: Puolikuvassa henkilö rajataan vyötäröstä ylöspäin. Ilmeet alkavat hahmottua. Puolikuvaan mahtuu useampia kuin yksi henkilö.
- *Laaja puolikuva*: Kohteena oleva ihminen rajataan kuvaan suunnilleen reiden tienoilta. Ympäristö, kohteena olevat ihmiset ja niiden liikkeet sekä eleet näkyvät tasavertaisesti.
- *Kokokuva*: Henkilö näkyy kuvassa kokonaan. Ympäristöäkin on näkyvissä.

- *Laaja kokokuva*: Esittelee miljöön laajasti. Kohteena olevat henkilöt näkyvät selkeästi kuvassa, mutta niiden huomioarvo ei ole suuri.
- *Yleiskuva*: Ympäristö pääosassa. Henkilöt erottuvat pienikokoisina.

Tämän muuttajan arvot olen määritellyt kuvassa esiintyvän maahanmuuttajan kannalta. Jos kuvan pääosassa oleva muu henkilö näkyy puolikuvana ja maahanmuuttaja näkyy taustalla kokokuvana, olen koodannut kuvan kokokuvaksi. Näin saan määrällistä tietoa nimenomaan maahanmuuttajien esittämisestä, enkä vain yleensä kuvista, joissa he esiintyvät. Koodattuani koko aineiston, huomasin, ettei koodatuissa kuvissa ollut yhtäkään yleiskuvaa tai erikoislähi-kuvaa. Nämä kuvakoot palvelevat elokuva- ja videotuotannossa, mutta näyttävät olevan kovin harvinaisia ihmisten esittämisessä lehtikuvissa. En näe syytä pitää näitä kahta muuttujan arvoa mukana koodausrungossa, joten karsin ne pois. Näin päädyimme ihmisiä esittävien lehtikuvien luokitteluun paremmin soveltuvaan 6-portaiseen järjestelmään.

5. Juttu, johon kuva liittyy

Jutut, joiden sisällä aineiston kuvat ovat, numeroidaan ilmestymisjärjestyksen mukaan.

Viidennen muuttujan avulla voidaan sekä erottaa että laskea jutut ja kuvat. Tämä jutun järjestyksennumero toimii havaintomatriisissa ”kuvan osoitteena”.

6. Jutun sisäinen kuvan tärkeysjärjestys

1. Pääkuva
2. Toissijainen kuva
3. Ainoa kuva

Tällä muuttujalla saadaan koodattua tieto siitä, onko valokuva jutun ainoa, useampikuvaisen jutun pääkuva vai useampikuvaisen jutun toissijainen kuva. Täydentää taustamuuttujaa numero 5.

7. Jutun otsikosta tai kuvatekstistä esiin tuleva aihealue

1. Lainsäädännön tai viranomaistoiminnan tila, ongelmat, puutteet tai uudistamistarpeet, romanien tilanne
2. Muut maahanmuuttajiin kohdistuneet väkivallan teot (sisältää omaisuuteen kohdistuvat tuhotyöt ja ilkivalta)
3. Muut maahanmuuttajien oikeusloukkaukset tai ”häiriöt”
4. Islamilaiseen kulttuuriin liittyvät kulttuuriset ja uskonnolliset ominaispiirteet ja/tai niistä johtuvat ongelmat
5. Suvaitsevaisuuskampanjat tai muut suvaitsevaisuutta edistäviä toimia koskevat aiheet
6. Maahanmuuttajien menestys- tai selviytymistarinat, yrittäjätarinat
7. Valistusaiheet (esim. tausta-artikkelit maahanmuuttajien taustoista, historiasta tai rasismien historiasta)

8. Suomalaisen yhteiskunnan tai kansalaisten suhde maahanmuuttajiin (mm. keskustelu suomalaisen yhteiskunnan rasistisuudesta)
9. Maahanmuuttajien tekemät rikokset

Maahanmuuttajiin suoraan liittymättömät aiheet

10. Muistokirjoitus
11. Urheilu-uutiset
12. Poliitiikka
13. Kulttuuri- ja viihdeuutiset
14. Koti & Asuminen

Seitsemäs muuttuja selvittää minkä aiheiden yhteydessä maahanmuuttajat saavat eniten näkyvyyttä, eli minkä aiheiden yhteyteen heidät konstruoidaan liittyväksi. Muuttujan avulla tarkastellaan määrällisesti kuvien välitöntä verbaalista kontekstia eli kuvatekstiä ja jutun otsikkoa, jotka eniten ohjaavat kuvan tulkintamahdollisuuksia (ks. luku 3).

8. Kuvan aihe verbaalisesti kuvattuna

Tässä koodausrunгон kohdassa on tilaa mahdollisille lisähuomioille.

9. Kuvassa esiintyy seuraavien etnisten ryhmien jäseniä (tekstistä)

0. Ei määriyty
1. Maahanmuuttajat / pakolaiset / ulkomaalaiset yleensä
2. Venäläiset
3. Eestiläiset
4. Muut entisen NL:n alueelta saapuneet, jotka eivät kuulu tähän ryhmään
5. Muut itäisestä Euroopasta saapuneet, jotka eivät kuulu mihinkään tässä erikseen mainittuun ryhmään (Saksan-Itävallan-Italian itäpuolelta)
6. Romanit (ei suomalaiset)
7. Somalialaiset / Somaliasta saapuneet
8. Muut afrikkalaista alkuperää olevat etniset ryhmät (mustaihoiset; ei siis esim. valkoiset eteläafrikkalaiset tai marokkolaiset)
9. Kurdit
10. Isobritannialaiset
11. Iranilaiset
12. Afganistanilaiset
13. Intialaiset
14. Chileläiset
15. Brasilialaiset
16. Libanonilaiset
17. Yhdysvaltalaiset
18. Kanadalaiset
19. Muut valkoiset maahanmuuttajat (ruotsalaiset, tanskalaiset, saksalaiset, itävaltalaiset, sveitsiläiset, italialaiset, ranskalaiset, entisestä Jugoslaviasta tulleet)
20. Muut, kansallisuus merkitään

21. Kuvassa useita etnisiä ryhmiä

Muuttuja selvittää mitä etnisiä ryhmiä esiintyy Aamulehden lehtikuvissa ja mikä on niiden näkyvyyden välinen jakauma. Sillä selvitetään mitkä etniset ryhmät pääsevät eniten esiin, mikä tai mitkä etniset ryhmät edustavat meille maahanmuuttajia ja täten muodostavat ”maahanmuuttajan muotokuvan”.

10. Visuaalinen huomio alkuperästä (vain kuvasta)

1. Pohjoiseurooppalainen	6. Eteläaasialainen
2. Eteläeurooppalainen	7. Pohjoisafrikkalainen
3. Balkanilainen	8. Afrikkalainen / afroamerikkalainen
4. Lähi-itä	9. Useita etnisiä ryhmiä
5. Itäaasialainen	10. Epäselvä

Vastaa kysymykseen minkä näköinen on meille esitetty maahanmuuttaja. Visuaalinen huomio alkuperästä -muuttujan eri luokat kertovat vain ulkoisista piirteistä, eivät sitä, että kuvan maahanmuuttajat välttämättä olisivat näistä maanosista. Muuttujan 9 luokat perustuvat tekstissä esitettyyn tietoon ja tämä muuttuja taas ainoastaan kuvan pintaan. Kuitenkin muuttujilla 9 ja 10 yhdessä voidaan tarkentaa etnisen ryhmän määrittelyä. Näin varmistettuja ja pääteltyjä alkuperiä ei tarvitse sekoittaa, kuten joissakin aiemmissa tutkimuksissa on tehty (esim. Batziou 2011b). Tampereen yliopiston mediaseurantatutkimuksiin verrattaessa, muuttuja auttaa erottelemaan toisistaan afroamerikkalaiset ja ”Muut afrikkalaista alkuperää” olevat. Tämä muuttuja on luokitusrunon kyseenalaisin, sekä tutkimuseettisesti että luotettavuudeltaankin. Yhtäältä asetelmaa voidaan pitää jopa rasistisena, kun kuvien ihmiset jaotellaan luokkiin ihonvärinsä perusteella, toisaalta se on ”vain” uutiskuvan kuvapinnan määrällistä tarkastelua. Uskallan kuitenkin nojata aiemmissa tutkimuksissa (Raittila 2007, 8; Simola 2008, 12–14) viitattuun ”valtaväestön ajattelutapaan” lähtökohtana tarkastelulle. Hyvin samankaltaista tutkijan tekemää ulkonäköerottelua on päädytty käyttämään myös muissa uutiskuvien representaatiota maahanmuuttajista tarkastelleissa tutkimuksissa (mm. Batziou 2011b). Muuttujan arvolla ”5 itäaasialainen” viitataan kiinalaisiin ja japanilaisiin, arvolla ”6 eteläaasialainen” intialaisiin, nepalilaisiin, pakistanilaisiin ja bangladeshilaisiin ja arvolla ”7 Pohjoisafrikkalainen” Saharan pohjoispuolisten etnisten ryhmien piirteisiin.

11. Maahanmuuttajien sukupuoli kuvassa

1. Naisia tai nainen
2. Miehiä tai mies
3. Molempia
4. Sukupuoli ei määriyty tai kyse on lapsista

Selvittää miten maahanmuuttajien esiintyminen sanomalehtikuvissa jakautuu eri sukupuolen edustajien kesken. Selvittää osaltaan tyypillistä maahanmuuttajakuvaa. Tiedostan sukupuolen määrittelyyn liittyvät ongelmat. Sukupuolella ei ole universaaleja kuvassa näkyviä merkkejä, joista voitaisiin suoraan päätellä, mihin sukupuoleen kukin henkilö lukeutuu. Asian monitahoisuutta kuvatutkimuksen piirissä on käsitelty esimerkiksi Janne Seppänen (2001, 197–201). Mahdollisten epäselvyyksien minimoimiseksi muuttujalle on annettu arvo ”Sukupuoli ei määriyty tai kyse on lapsesta”, johon voidaan koodata vähänkin epäselvyyttä aiheuttavat kuvat.

12. Ikäryhmä

1. Lapsi tai lapsia
2. Nuori tai nuoria
3. Aikuinen tai aikuisia
4. Vanhus tai vanhuksia
5. Ei saa selvää
6. Useita ikäryhmiä

Tämä muuttuja vastaa edelleen kysymykseen kuka meille edustaa maahanmuuttajaa lehtikuvissa. Muuttujan arvot muodostin suurpiirteisiksi, että kuvien koodaus olisi mahdollisimman yksinkertaista ja koodaajasta riippumatonta.

13. Sosiaalinen tilanne kuvassa

1. Yksin
2. Yhdessä kantaväestön kanssa
3. Yhdessä muun maahanmuuttajan kanssa
4. Yhdessä molempien kanssa

Tämä muuttuja vastaa kysymykseen representoidaanko maahanmuuttajat yksin vai joukkona. Muuttuja liittyy aiemmin esittelemääni kontaktihypoteesiin ja sen visuaaliseen vastineeseen. Muuttuja selvittää osaltaan rakennetaanko kuvissa yhdessäoloa ja dialogisuutta maahanmuuttajien ja kantaväestön kesken vai toisinnetaanko niissä erillisyyttä. Tämä muuttuja selvittää yhden toiseuden rakennusaineen käyttöä kuvissa. Tällä ja kahdella seuraavalla muuttujalla pyritään vastaamaan kontaktihypoteesin asettamaan kysymykseen.

14. Kuvaus maahanmuuttajien roolista kuvassa

1. Kasvokuvat tai rooli muuten mahdotonta määritellä
(mm. siksi, että kuvan maahanmuuttajilla ristiriitaisia rooleja)
2. Aktiivisena toimijana, ensisijaisena toimijana
3. Vain kohteena, ei itsenäistä toimijaroolia kuvassa

Muuttujan avulla tarkastellaan kuvissa esiintyvien maahanmuuttajien roolia kuvassa. Aiemman tutkimuksen perusteella se antaa käyttökelpoista tietoa kuvan rakentamasta todellisudesta. Raittinen ja Kuittinen toteavat, että etnisten vähemmistöjen jääminen enimmäkseen mykiksi toimijoiksi heitä itseään koskevissa jutuissa on keskeinen vierautta ja toiseutta tuottava piirre (Raittila & Kuttilainen 2000, 84). Rinnastan tässä uutiskuvassa ”vain kohteena” esiintymisen (muuttujan arvo 3) uutistekstissä mykäksi toimijaksi jäämiseen.

15. Vuorovaikutuksellisuus

1. Maahanmuuttaja(t) ja suomalainen(set) vuorovaikutuksessa
2. Maahanmuuttaja(t) ja suomalainen(set) eivät ole vuorovaikutuksessa
3. Vain maahanmuuttaja(ia) / vain maahanmuuttaja(ia) ja ulkomaalaisia

Samalla tavoin kuin Raittila väitöskirjassaan Venäläiset ja virolaiset suomalaisten Toisina (2004), tarkastelen kuvien esittämien suomalaisten ja maahanmuuttajien kontakteja eli kuvan sisäistä vuorovaikutusta. Tämänkin muuttujan mukaan ottaminen perustuu aikaisempien tutkimuksien pohjalta nousseeseen kontaktihypoteesiin (ks. luku 3).

16. Missä työssä/toimessa maahanmuuttajat esitetään

0. Ei esitetä työssä	
1. Yrittäjä	6. Uskonnollinen johtaja
2. Urheilija	7. Toimittaja / media-ammattilainen
3. Poliitikko	8. Tiedemies / Professori / Opettaja
4. Tanssija	9. Lääkäri
5. Muusikko / Säveltäjä	10. Muut

Tämä muuttuja selvittää millaisissa rooleissa yhteiskunnassa olevia maahanmuuttajia esitetään ja millaisia rooleja heille annetaan julkisuudessa. Liittyy oletukseen, jonka mukaan maahanmuuttajat esitetään toistuvasti muun muassa työttöminä työnhakijoina tai katumuusikoina.

17. Missä kohti maahanmuuttajuus ilmoitettiin?

0. Ei missään	
1. Otsikossa	4. Faktaboksissa
2. Ingressissä	5. Tekstissä
3. Kuvatekstissä	6. Toisaalla jutussa

Muuttujan arvo 6 toisaalla jutussa tarkoittaa tapausta, jossa samassa jutussa, mutta eri sivulla mainitaan maahanmuuttajuus. Näin oli joidenkin useampikuvaisten juttujen kohdalla. Jos kuvassa esiintyvän henkilön maahanmuuttajuus tai alkuperä on mainittu useammassa kohti, olen koodannut sen ”näkyvyshierarkiassa” korkeimmalla olevaan kohtaan. Hierarkia etenee järjestyksessä suurimmasta näkyvyydestä pienimpään arvojen 1 ja 6 välillä. Kuvissa, joiden yhteydessä maahanmuuttajuutta ei kerrottu missään, olen varmistanut, että joku kuvissa näkyvistä henkilöistä on maahanmuuttaja. Siitä enemmän aineiston rajauksen yhteydessä.

18. Kuvaryhmä

1. Urheilukuva
2. Muu kuva

19. Muuta (mm. sanallisia tarkennuksia yllä oleviin luokituksiin)

Tämän kohdan koodausrungossa varasin mahdollisia tarkennuksia varten.

Muuttajat päivämäärä, jutun järjestysnumero, kuvan aihe verbaalisti kuvattuna ja muita huomioita ovat siirtyneet sellaisinaan koodausrunkoon vuoden 1999 seurantatutkimuksesta (Raittila & Kuttilainen 2000). Muuttujiin sijainti lehdessä, kuvan koko ja sosiaalinen etäisyys sen sijaan olen lisännyt arvoja tulosten tarkemman jaottelun mahdollistamiseksi. Muuttujien aihe-
luokka, etninen ryhmä, sukupuoli ja sosiaalinen tilanne arvot olen muokannut koekoodauksen jälkeen aineistoani paremmin jäsentäviksi. Lähtökohta muuttujille on vuoden 2002 seurantatutkimuksen (Raittila & Vehmas 2002) koodausrunko. Muuttujaa maahanmuuttajien rooli kuvissa muokkasinkin tässä tutkielmassa käytettäväksi nimenomaan sanomalehtikuvien tarkasteluun, kun sitä aiemmin on käytetty tekstin analysointiin. Muuttajat jutun sisäinen kuvan järjestys, visuaalinen huomio alkuperästä, ikäryhmä, toimi, ja maininta maahanmuuttajuudesta rakensin itse aineiston tarkastelun pohjalta. Muuttuja vuorovaikutuksellisuus perustuu Raittilan (2004) väitöskirjassaan esittelemään ajatukseen lehtikuvassa rakennettavasta dialogisuudesta. Kaikkien muokattujen muuttujien uudet luokat perustuvat testikoodaukseen.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, *Kuka edustaa maahanmuuttajia lehtikuvissa 2009*, etsitään vastausta muuttujilla etninen ryhmä, visuaalinen huomio alkuperästä, sukupuoli, ikäryhmä ja toimi. Tämän lisäksi ne kartoittavat osaltaan muiden muuttujien ohella määrällisesti, mitkä seikat toistuvat kuvissa ja missä suhteissa. Toiseen tutkimuskysymykseen, *Miten maahanmuuttajia esitetään Aamulehden lehtikuvissa 2009*, pyrin vastaamaan muuttujien sijainti

lehdessä, kuvan koko, sosiaalinen etäisyys, aihealuokka, sosiaalinen tilanne, rooli, vuorovaikutuksellisuus ja maininta maahanmuuttajuudesta tuomien tietojen perusteella. Taustamuuttajat (päivämäärä, jutun järjestysnumero, jutun sisäinen kuvien tärkeysjärjestys, kuvan aihe verbaalisesti kuvattuna ja muuta) ovat koodausrungossa aineiston järjestämistä varten.

4.3. Valokuvan laadullinen erittely

Halusin käyttää vielä semioottista laadullista erittelyä kuviin, jotka määrällisen analyysin mukaan edustavat joitakin osa-aineistoja. Tarkastelun pohjana on semioottinen tulkintakehikko, jota Roland Barthes käytti klassikkoesseessään *Kuvan retoriikka* (Barthes 1986). Siinä Barthes analysoi semioottisesti italialaista ruokaa markkinoivaa Panzani-spagettimainosta (ks. Barthes 1986; Seppä 2012). Seuraan esseessä esiteltyjä polkuja maahanmuuttajakuvien merkkejä eritellessäni ja tulkitessani. Tavoitteenani on uloskoodata kuvista kasa merkityksiä ja selvittää mitkä näistä merkityksistä nostetaan ensisijaisiksi ja mitkä niistä jätetään taka-alalle. Tällä pyrin syventämään tärkeiksi nousseiden kuvien representaation erittelyä. Näin on mahdollista saada lisätietoa siitä, miten kuvissa rakennetaan ”me”- tai ”he”-yhteisöön kuulumista ja miten niissä mahdollisesti tuotetaan toiseutta. Tätä tehtävää helpottamaan käytän lähiluenassani työkaluina muutamia semiotiikan käsitteistä.

Käytän semioottista käsitteistöä tutkielmassani rajoitetusti, sillä muutama valitsemani käsite riittää syventämään analyysiäni tarvittavan verran. Käyttämäni semioottiset työkalut auttavat tulkitsemaan kuvan merkkejä järjestelmällisesti. Työkaluina käytän Barthesin luoman mallin mukaisia *denotaation*, *konnotaation* ja *myytin* käsitteitä. Tämän lisäksi jatkuvassa käytössä valokuvista puhuttaessa on tietenkin semiotiikan ydinkäsite *merkki*.

Semiotiikaksi kutsutaan merkkien ja niiden toiminnan tutkimusta. Niinpä semiotiikan keskeisin termi on *merkki*. John Fiske (1992, 62) määrittelee sen näin: ”Merkki on fyysinen, aistiemme havaittavissa oleva olio. Se viittaa muuhun kuin itseensä ja sen käyttäjien on äkättävä se merkiksi.” Jokainen merkki kuvassa vastaa kirjoitetun kielen lausetta virkkeessä ja niitä voidaan purkaa rakenneosiinsa samoin kuin virkkeen kieliopillisessa erittelyssä. (Fiske 1992, 138–139.)

Roland Barthes esitteli ajatuksen merkityksellistämisen kahdesta tasosta: denotaation tasosta ja konnotaation tasosta. *Denotaatio* tarkoittaa ilmisisältöä, merkin yleisimmin hyväksyttyä ja selvintä merkitystä. *Konnotaatio* taas tarkoittaa lisä- tai sivumerkitystä ja Fiske sanoin se ”...kuvaa vuorovaikutusta, joka syntyy kun merkki kohtaa käyttäjiensä tuntemukset, mielenliikkeet tai kulttuuriset arvot”. (Barthes 1984, 123; Fiske 1992, 112–113.)

Barthesin mukaan valokuvaa voidaan tarkastella kolmella merkitystasolla. Niitä ovat lingvistinen taso, jolta löytyy kuvaan liitetty teksti tai kuvateksti, koodaamaton ikoninen taso eli kuvan denotatiivinen taso ja koodattu ikoninen taso eli kuvan konnotatiivinen taso. Barthes jakaa lingvistisenkin tason denotatiiviseen ja konnotatiiviseen tasoon. Valokuvan denotaation tasolla on kaikki kuvassa näkyvät merkitykset riisuttuna assosiaatioista. (Seppä 2012, 146.) Jos valokuvassa esimerkiksi on leveästi hymyilevän miehen kasvot rajattuna leuan kohdalta, valokuvan denotatiivista tason merkityksiä tarkasteltaessa, voidaan sanoa vain, että kuvassa on ihmisen pää, jonka etuosassa oleva aukko on jossain tietystä asennossa. Jos taas tulkitsen, että kuvassa on onnellinen mies, olen siirtynyt konnotatiiviselle tasolle. Tällä tasolla kuvan ”lukija” tulkitsee kuvassa olevia merkkejä kontekstin ja oman kulttuurisen taustan kautta.

Konnotatiiviset merkityspotentiaalit eivät kuitenkaan liity Barthesin mukaan vain tekstien havainnoijan omiin assosiaatioihin, vaan ne perustuvat pitkälti yhteisiin kulttuurisiin käsityksiin. Hänen mukaansa tulkinnat riippuvat erilaisista kuvaan varastoiduista tiedoista. Tällaisia voivat olla käytännön tiedot, kansalliset tiedot, kulttuuriset tiedot tai esteettiset tiedot. (Barthes 1986, 85.) Barthes ohjeistaa, että molemmat viestikokonaisuutta kannattavat rakenteet (kieli ja valokuva) on analysoitava ensin erikseen, vaikka lehtivalokuvaa ei olekaan olemassa ilman kirjoitettua tekstiä. Molempien rakenteiden tyhjentävän analyysin jälkeen voidaan alkaa miettiä, miten nämä rakenteet täydentävät toisiaan. (Barthes 1984, 120–122.)

Lähestyn kuvan merkkejä ja merkityksiä kaikilta edellä esitellyiltä tasoilta käsin *uloskoodatakseni* kuvista ja niitä ympäröivästä kontekstista kuvan merkitykset ja merkitysmahdollisuudet. Tällä pyrin tuomaan esiin ensin useita merkityksiä ja merkitysmahdollisuuksia. Luen kuvasta ensin sen ilmisisällön, jonka jälkeen keskityn tarkastelemaan kuvan konnotatiivisia merkityksiä. Seuraavaksi poimin kuvasta ja sen ympärillä olevasta välittömästä verbaalista kontekstista kaikki keskeiset denotatiiviset lingvistiset sanomat ja niiden tuomat assosiaatiot. Viimeiseksi pyrin havainnoimaan mitä kuvan ilmisisällön ja kulttuuristen assosiaatioiden

esiin nostamista merkityksistä jutun tekstisisältö nostaa ensisijaisiksi. Toisin sanoen, pyrin selvittämään mitä valokuvan mahdollisista merkityksistä ankkuroidaan kuvatekstillä ja mitä näistä monista merkityksistä lukijalle tarjotaan ensisijaisena ja millä keinoin. Oman tutkimusaiheeni äärellä on tärkeää tarkkailla myös mitä merkityksiä ja merkityspotentiaaleja jätetään korostamatta tai ankkuroimatta.

4.4. Tutkimusaineiston esittely ja rajaus

Aineistona tutkielmassa on koko vuoden 2009 Aamulehtien kuvat, joissa päähenkilönä esiintyy yksi tai useampi maahanmuuttaja sekä näiden kuvien sisältöön viittaava juttujen tekstisisältö. Joitakin lähtökohtaisia rajoituksia kuitenkin tein ennen aineiston keräämistä. Koska halusin tarkastella tutkielmassa vain maahanmuuttajia, rajasin kotimaiset vähemmistöt, kuten romanit ja saamelaiset aineiston ulkopuolelle. Sanomalehtiaineistosta on rajattu pois myös TV-ohjelmatiedot, joiden yhteydessä voi olla valokuvia. Myös mainokset jätin pois lähtökohtaisesti, vaikka joissakin niistä esiintyy maahanmuuttajia. Näillä valinnoilla haluan keskittyä lehden toimitukselliseen sisältöön ja nimenomaan lehtikuviin.

Kävin järjestelmällisesti läpi kaikki Aamulehden 2009 kuvat ja katsoin, esiintyykö niissä maahanmuuttaja tai maahanmuuttajia. Tietoa kuvissa esiintyvien henkilöiden maahanmuuttajuudesta etsin lehtijutun tekstisisällöstä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että katsoin kaikki lehden kuvien henkilöt läpi ja etsin otsikosta, kuvatekstistä ja jutun tekstisisällöstä mainintaa heidän alkuperästään ja asuinpaikastaan. Kuvissa esiintyvien henkilöiden maahanmuuttajuus tuodaan tekstikontekstissa esiin mitä moninaisimmin ilmaisuin. Tästä syystä aineistoon otettiin mukaan kuvat, joissa esiintyvistä henkilöistä käytetään ilmaisuja, kuten ”venäläistaustainen”, ”ulkomaalaistaustainen” tai muita näiden kaltaisia muunnelmia. Tällä menetelmällä aineistoon valikoitui kaksi kolmasosaa.

Kysymyksenasetteluni kannalta oli tärkeää selvittää myös se, kuinka usein ja missä tapauksissa kuvan yhteydessä maahanmuuttajuus jätetään mainitsematta. Tämän vuoksi halusin tutkielman aineistoon mukaan myös kuvat, joissa esiintyy maahanmuuttajia, mutta joiden yhteydessä tätä ei mainita tekstisisällössä. Luostarinen ja Pietikäinen (1996, 182) nostivat asian esiin jo yhdessä ensimmäisistä tutkimuksista etnisistä vähemmistöistä suomalaisissa lehdissä. Heidän mukaansa etnisiä vähemmistöjä käsittelevän uutisoinnin tarkastelussa on keskeistä

tarkastella myös, mitä jätetään sanomatta, uutisoimatta ja kysymättä. Tuoreimmissa etnisyyttä koskevissa mediatutkimuksissa asiaa on pyritty ottamaan huomioon (ks. esim. Simola 2008). Aineiston viimeinen kolmasosa muodostuu näistä kuvista.

Käytännössä näiden kuvien mukaan saamiseksi otin lähtökohdakseni aiemmissa yhteyksissä (ks. Simola 2008, 12–14) käytetyn ”valtaväestön ajattelutavan”. Otin kuvan lähtökohtaisesti aineistoon, jos lukijan olisi mahdollista jollakin perusteella ajatella kuvassa esiintyvän henkilön olevan maahanmuuttajataustainen. Näitä perusteita voisivat olla ”ei-suomalainen” ulkonäkö tai vierasperäiseltä kuulostava henkilön nimi. Sitten seuloin näistä mahdollisesti aineistoon kuuluvista kuvista koostuvan ryhmän tarkemmin läpi. Koska ”ei-suomalainen” ulkonäkö tai vierasperäinen henkilön nimi ei ole mikään tae henkilön maahanmuuttajuudesta, turvauhin näiden kuvien osalta tarkempaan kontekstointiin. Tapauksissa, joissa kuvassa esiintyvän maahanmuuttajan ei ole kerrottu olevan maahanmuuttaja, olen nimen ja muun lehtijutun kontekstin perusteella Internetin hakukoneita käyttämällä selvittänyt, onko kuvassa esiintyvä henkilö maahanmuuttaja. Esimerkiksi useiden kuvissa esiintyvistä urheilijoiden alkuperä selvisi tällä tavalla. Kotimaisten urheilujoukkueiden ulkomaalaisvahvistuksien ja julkisuudessa jo tunnettujen maahanmuuttajien kohdalla alkuperä näytetään jätettävän usein mainitsematta.

Ongelmana tässä työtavassa on kaikkien kuvissa näkyvien henkilöiden taustojen selvittäminen. On mahdollista, että esimerkiksi yleisötapahtumaa kuvaavan kuvan taustalla esiintyy maahanmuuttajia ja sen perusteella kuva kuuluisi aineistooni. On kuitenkin mahdotonta selvittää kuvissa taustalla olevien ihmisten alkuperää. Tämän ongelman vuoksi tutkielmassa keskitytään vain kuvissa esiintyviin päähenkilöihin.

Etten tulisi ottaneeksi tutkimukseen mukaan esimerkiksi ulkomaalaisia vierailevia opettajia, lyhyen kurssin pitäjiä tai turisteja, on aineiston kuvien tekstiyhteydestä tai Internet-haulla löydettävä jokin tieto, joka kiinnittää kuvassa asuvat henkilöt Suomeen. Tekstissä tulee näissä tapauksessa olla esimerkiksi maininta asumisesta Tampereella, työskentely paikallisessa yrityksessä tai muuta sellaista.

Koko aineistossa oli epäselviä tapauksia 15. Näistä tarkemmassa kontekstoinnissa yksi osoitettiin ulkomaalaiseksi ja seitsemän suomalaisiksi. Tämä tarkempikaan kontekstointi ei tuonut

tarvittavaa informaatiota seitsemästä kuvasta, jotka sen vuoksi jätin aineiston ulkopuolelle. Kuvissa esiintyvien henkilöiden maahanmuuttajuus jäi selvittämättä, koska:

- 1) Kuvassa on mahdollisesti ulkomaalainen, mutta tekstisisällössä ei ole tietoa, että tämä asuisi Suomessa.
- 2) Kuvasta, henkilön piirteistä ja nimestä voidaan epäillä, että hän on muuttanut muualta Suomeen, mutta Internetin hakukoneet eivät tuo lisävalaistusta asiaan eikä muussa tekstikontekstissa ole mitään asiaan viittaavaa. Esimerkiksi lapset, joilla oli vierasperäiset nimet, lukeutuivat helposti tähän ryhmään.

Kuvat 1.1. ja 1.2. ovat esimerkkejä tällaisista kuvista. Kuva 1.1 on Aamulehden kannessa ollut kuva kukkaisviikkojen vietosta. Kuvassa esiintyvän miehen ulkonäkö ja jutussa ollut nimi viittaasivat ulkomaalaistaustaan, mutta Internetin hakukoneet eivät tuo asiasta tarkempaa tietoa, joten jätin kuvan aineiston ulkopuolelle. Kuvassa 1.2 kaikilla kuvassa esiintyvillä pojilla on vierasperäiset etu- ja sukunimet ja ehkä myös kasvonpiirteitä voi pitää harvinaisempina Suomessa. Tekstissä ei kuitenkaan mainita mitään poikien alkuperään viittaavaa, eikä Internet-haku tuo odotetusti mitään lisätietoa asiasta.

KUVAT 1.1. JA 1.2. ESIMERKIT AINEISTON ULKOPUOLELLE JÄÄVISTÄ KUVISTA.

Kuvissa nimet ja ulkonäkö viittaavat ulkomaalaiseen alkuperään, mutta kansallisuuksia tai muuta informaatiota alkuperästä ei mainita eikä Internetistä löydy lisätietoa näillä nimillä. Lasten kohdalla tietoja harvoin löytyykään, kun elettyä elämää on vähemmän, eivätkä he luultavasti ole julkisuuden henkilöitäkään.

Esitelty aineistonkeruuperuste on monella tavalla ongelmallinen ja lähtökohtaisesti toiseutta uusintava. Kuitenkin tämä on yksi tavoista saada laajempaan aineistoon mukaan myös kuvat, joissa maahanmuuttajataustaiset ihmiset esitetään suomalaisessa mediassa arkisesti ja irrallaan maahanmuuttajan roolista. Näin tutkielmassa kyetään vastaamaan paremmin asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Yllä kuvatun rajauksen mukaisia juttuja oli yhteensä 264. Kuvia näissä jutuissa oli yhteensä 342. Työekonomisista syistä otin perusjoukosta otoksen määrällistä analyysiä varten. Määrällistä analyysiä varten koodattiin vain parittomien päivien lehdissä olleet kuvat. Katson, että otos on riittävän edustava, sillä tarkasteltavaksi jää suurehko määrä kuvia ja rajauksen ollessa joka toinen päivä, sanomalehdille tyypillinen kausivaihtelu ja eri viikonpäivien osin erilainen tarjonta ei vaikuta otokseen. Parittomien päivien lehdissä kuvatunlaisia juttuja oli 124 ja niissä 158 valokuvaa, joissa esiintyy yksi tai useampi maahanmuuttaja.

TAULUKKO 2. AINEISTON MÄÄRÄ.

	<i>Koodattu otos</i>	<i>Koko vuosi</i>
Kuvien määrä	158	342
Juttujen määrä	124	264
Irtonumeroiden määrä	183	365

Tutkielman valokuvien määrällistä sisällönanalyysiä varten rakennettu koodausrunko perustuu aiemmissa tutkimuksissa tehdyille havainnoille maahanmuuttajien esittämisestä lehdistössä. Määrällisen analyysin syventämiseksi tutkielmassa käytetään semiotiikkaan pohjautuvaa kuvien lähiluentaa muutamaan aineiston kuvaan. Aineisto on kerätty työläällä menetelmällä siksi, että tutkielmaan saataisiin mukaan mahdollisimman paljon maahanmuuttajia esittäviä kuvia, joissa maahanmuuttajat esitetään ensisijaisesti jossain muussa kuin maahanmuuttajan roolissa. Jakauman perusteella voidaan aineiston keruun lopputulosta pitää onnistuneena.

5. AINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET

Tämän luvun ensimmäisessä alaluvussa aineistoa tarkastellaan kaikkien määrällisten muuttujien osalta, minkä lisäksi alaluvussa 5.2. otetaan laadulliseen tarkasteluun yhteensä viisi maahanmuuttajaa esittävää kuvaa. Viimeisenä luvussa esitellään analyysien perusteella muodostuneet vastaukset.

5.1. Aineiston määrällistä tarkastelua

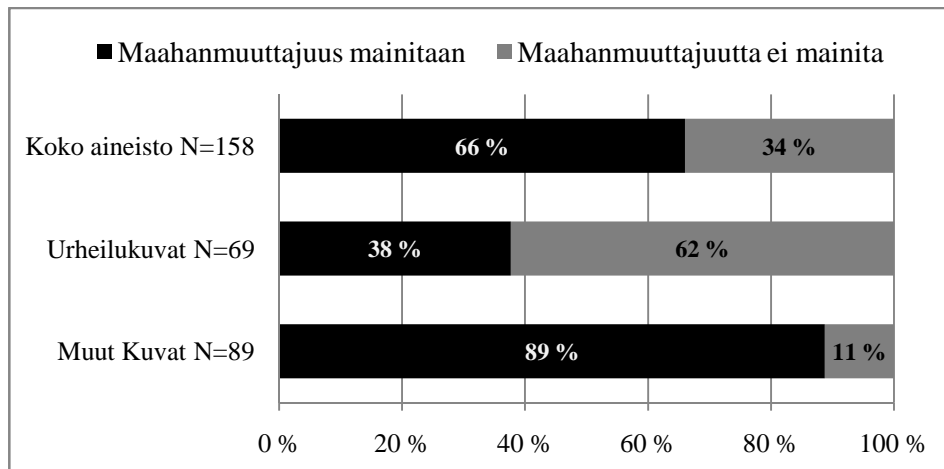
Aineiston määrällisessä tarkastelussa pidän esillä aineistoani kahteen osaan jaettuna. Ensimmäistä tutkimuskysymystä tarkasteltaessa näen tärkeänä saada näkyviin tiedot sekä koko koodatusta aineistosta että pelkästään kuvista, joiden yhteydessä alkuperä eli maahanmuuttajuus on mainittu. Näin voimme tarkastella ketkä Aamulehdessä *esitetään* maahanmuuttajana ja mitkä maahanmuuttajaryhmät yleensä pääsevät näkyviin Aamulehden sivuilla.

Myös toisen tutkimuskysymyksen kohdalla päädyin vastaavanlaiseen jakolinjaan. Koska monessa aikaisemmassa tutkimuksessa tarkasteltavaksi ei ole otettu urheilukuvia, haluan tuoda esille, miten niiden mukaan ottaminen vaikuttaa aineistosta saatuihin tuloksiin ja mitä johtopäätöksiä tästä voidaan tehdä. Esitän toista tutkimuskysymystä selventävät kaaviot kolmeosaisina, joissa näkyy koko koodatun aineiston arvot, aineiston arvot ilman urheilukuvia ja vain urheilukuvien arvot.

Kuviin, joiden yhteydessä on maininta maahanmuuttajien alkuperästä, viittaan mainitsemalla miten maahanmuuttajia *esitetään*. Kun viittaan koko aineistoon, kirjoitan miten maahanmuuttajat *esiintyivät* tai tulivat *esitetyiksi* Aamulehden kuvissa. Tällä pyrin pitämään tarkastelussa erillään kuvat, joiden yhteydessä maahanmuuttajat esitetään nimenomaan maahanmuuttajan roolissa ja ne kuvat, joissa heidät esitetään ensisijaisesti jossakin muussa roolissa.

Kuvio 3 esittää yksinkertaisesti, miten mainitsemani jakolinjat ryhmittävät tarkasteltavana olevan aineiston. Urheilukuvien yhteydessä noin kahdessa kuvassa kolmesta jätetään mainitsematta pelaajan alkuperä. Muissa Aamulehden kuvissa näin käy vain joka kymmenennen kohdalla. Aineiston keräystapa selittää osittain näin suurta eroa, mutta se ei tee eroa merkityk-

settömäksi. Urheilu-uutisten yhteydessä maahanmuuttajat esitetään ensisijaisesti urheilijan roolissa, jolloin pelaajien alkuperän ilmoittaminen ei monesti ole merkityksellistä.

KUVIO 3. MAININTA ALKUPERÄSTÄ.

Taulukossa 3 on esitetty yhteenveto kaikista aineiston kuvissa esiintyneistä etnisistä ryhmistä. Muut afrikkalaista alkuperää olevat muodostaa ryhmän, jota esitettiin useimmin maahanmuuttajina. Tulosta kylläkin väärin yksi viikkoliitteessä ollut pelaajaesittely nigerialaisesta jalkapalloilijasta, missä oli yhteensä 7 valokuvaa hänestä.

Koko aineistossa yleisimmin kuvissa esiintyvät yhdysvaltalaiset. Tämä aiemmissa seuranta-tutkimuksissa lähes näkymättömänä pysynyt ryhmä nousi suurimmaksi juuri urheilukuvien mukaan ottamisen myötä. Yhdysvaltalaisia esittävästä kuvista 34 on urheilukuvia ja yksi löytyy amerikkalaista professoria esittelevästä henkilöjutusta. Urheilukuvien määrää selittää yhdysvaltalaisen pelaajien suuri näkyvyys paikallisessa koripallojoukkueessa ja SM-liigan jääkiekkouutisissa. Näiden kahden edeltävän luokan jälkeen kolmanneksi yleisin ryhmä on maahanmuuttajat yleensä. Useimmin maahanmuuttajien alkuperää ei yksilöity, kun aiheena oli lainsäädäntö ja viranomaistoiminta. Tällaisia tapauksia löytyi neljä. Yhtä yleistä on, että urheilu-uutisissa puhutaan vain ulkomaalaispelaajista tai ulkomaalaisvahvistuksista yleensä. Turvakameran kuvalla kuvitetut rikosuutiset kuuluvat niin ikään tähän ryhmään, sillä rikollisten kansallisuudesta ei julkaisuajankohtana ollut vielä tietoa. Tällaisia tapauksia koko vuoden kattaneesta otoksesta löytyi vain yksi. Lisäksi yksilöimättömiä kuvia maahanmuuttajista löytyi valistusaiheiden yhteydestä sekä kulttuuriuutisista.

TAULUKKO 3. VALOKUVISSA ESIINTYVÄT ETNISET RYHMÄT.

Etninen ryhmä	Esitetään maahanmuuttajina N=105	Maahanmuuttajutta ei mainita N=53	Kuvia yhteensä	%-osuus	Urheilukuvat vs. Muut		
					Urh. N=69	Muut N=89	yht. N=158
Yhdysvaltalaiset	12	23	35	22	34	1	35
Muut afrikkalaista alkuperää olevat*	15	3	18	11	2	16	18
Maahanmuuttajat yleensä	12	0	12	8	4	8	12
Muut valkoiset maahanmuuttajat**	10	0	10	6	1	9	10
Venäläiset	4	4	8	5	7	1	8
Isobritannialaiset	2	4	6	4	2	6	6
Kanadalaiset	2	4	6	4	6	0	6
Eestiläiset	4	1	5	3	1	4	5
Muut itäeurooppalaiset***	3	2	5	3	2	3	5
Iranilaiset	5	0	5	3	0	5	5
Brasilialaiset	3	2	5	3	4	1	5
Muut entisen NL:n alueelta tulleet	2	2	4	3	2	2	4
Somalialaiset / Somaliasta tulleet	4	0	4	3	0	4	4
Chileläiset	3	1	4	3	0	4	4
Kurdit	3	0	3	2	0	3	3
Intialaiset	3	0	3	2	0	3	3
Afganistanilaiset	3	0	3	2	0	3	3
Libanonilaiset	2	1	3	2	0	3	3
Kuvassa useita etnisiä ryhmiä	2	0	2	1	0	2	2
Romanit (ei suomalaiset)	1	0	1	1	0	1	1
Muut****	11	5	16	10	4	12	16
Yhteensä	105	53	158	100 %	69	89	158

*Luokassa ”Muut afrikkalaista alkuperää olevat etniset ryhmät” oli seuraavia kansalaisuuksia: Kenia, Nigeria, Etiopia, Togo, Gambia, Sierra Leone ja Senegal. Huom. somalialaiset on koodattu omaan luokkaan.

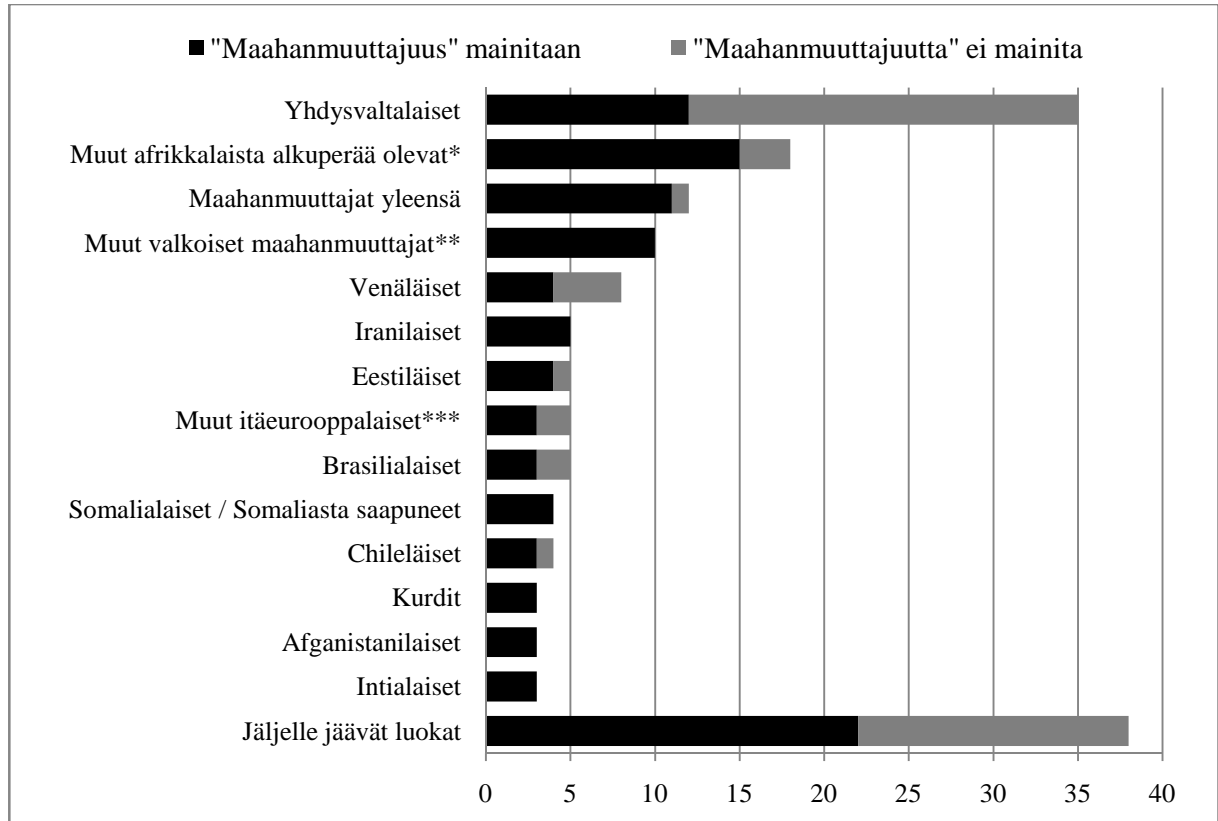
**Luokka ”Muut valkoiset maahanmuuttajat” muodostettiin eurooppalaisista ryhmistä, jotka esiintyivät alle 2 %:ssa kuvista. Luokkaan tuli 8 Euroopan maata: Ruotsi, Tanska, Saksa, Itävalta, Sveitsi, Italia, Espanja ja Ranska.

***Luokka ”Muut itäeurooppalaiset” tarkoittaa maita Saksan-Italian-Itävallan itäpuolelta. Tässä aineistossa tähän luokkaan tuli entisestä Jugoslaviasta muuttaneet, Makedonia ja Bulgaria.

****Luokka ”Muut” muodostettiin sitä edeltäviin luokkiin kuulumattomista etnisistä ryhmistä, jotka esiintyivät korkeintaan 2 kuvassa. Näissä oli edustajia 10 maasta (Thaimaa, Tunisia, Taiwan, Libya, Syyria, Egypti, Algeria, Israel, Turkki ja Etelä-Korea).

Vaikka kaksi suurinta ryhmää muodostuvatkin pääosin mustaihoisista amerikkalaisista koripalloilijoista ja Afrikan eri maista tulleista maahanmuuttajista, on huomattava, että kymmenen suurimman ryhmän joukossa on seitsemän ryhmää, joita ei ulkonäön perusteella välttämättä mielletä maahanmuuttajiksi. Yhdysvaltalaisissa oli mukana myös pohjoiseurooppalaisen näköisiä jääkiekkoilijoita ja ryhmät muut valkoiset maahanmuuttajat, venäläiset, isobritannialai-

set, kanadalaiset, eestiläiset ja muut itäeurooppalaiset eivät välttämättä erotu kuvissa ulkomailla Suomeen muuttaneiksi. Maahanmuuttajien ulkoisia piirteitä on tarkasteltu taulukossa 4 ja kuviossa 5.

KUVIO 4. YLEISIMMÄT ETNISET RYHMÄT VALOKUVISSA. (N=158).

Kuviossa 4 on esitetty yleisimmän esiintyvien etnisten ryhmien näkyvyys aineistossa 15 luokassa. Tästä nähdään selvästi, että yhdysvaltalaisien kohdalla ulkomainen alkuperä jätetään mainitsematta yli puolessa kuvista. Myös venäläisten kohdalla venäläistäustainuus tuodaan esiin vain puolessa kuvista. Kuvioista nähdään, että vain ryhmässä ”yhdysvaltalaiset” ja ”maahanmuuttajat yleensä” on yli kymmenen kuvaa kussakin, jos yhdistelmäluokkia ei oteta huomioon. Tämä tarkoittaa, että maahanmuuttajina esiintyvä ryhmä ei ole homogeeninen, vaan Aamulehden sivuilla esiintyi vuonna 2009 maahanmuuttajia hyvin monipuolisesti, yhteensä 44 maasta.

Koska tutkielma koskee valokuvia, on syytä tarkastella myös piirteitä, jotka näkyvät vain valokuvissa. Taulukosta 4 näkyy, että useimmin maahanmuuttajista esiintyy ryhmä ”afrikkalainen ja afroamerikkalainen”. Pohjoiseurooppalaisen näköisiä ihmisiä esitetään maahanmuutta-

jina lähes yhtä usein. Lisäksi hiukan useammin esiintyivät ryhmät Lähi-itä ja eteläeurooppalainen. Tähän järjestykseen ei vaikuttanut maininta alkuperästä, kuten taulukosta 4 ja kuviosta 3 näkyy.

TAULUKKO 4. KUVASSA ESIINTYVIEN ALKUPERÄ (VISUAALINEN HUOMIO).

Etninen ryhmä, Visuaalinen huomio alkuperästä	Maahanmuuttajina esitettyinä		Ei mainintaa alkuperästä		YHTEENSÄ	
	Lkm	%-osuus	Lkm	%-osuus	Lkm	%-osuus
Afrikkalainen ja afroamerikkalainen*	30	19	27	17	57	36
Pohjoiseurooppalainen	29	18	15	9	44	28
Lähi-itä	15	9	3	2	18	11
Eteläeurooppalainen**	10	6	2	1	12	8
Itäaasialainen***	5	3	1	1	6	4
Eteläaasialainen****	3	2	0	0	3	2
Balkanilainen	2	1	1	1	3	2
Pohjoisafrikkalainen*****	0	0	0	0	0	0
Useita alkuperiä	5	3	0	0	5	3
Epäselvä	6	4	4	3	10	6
Yhteensä	105	66 %	53	34 %	158	100 %

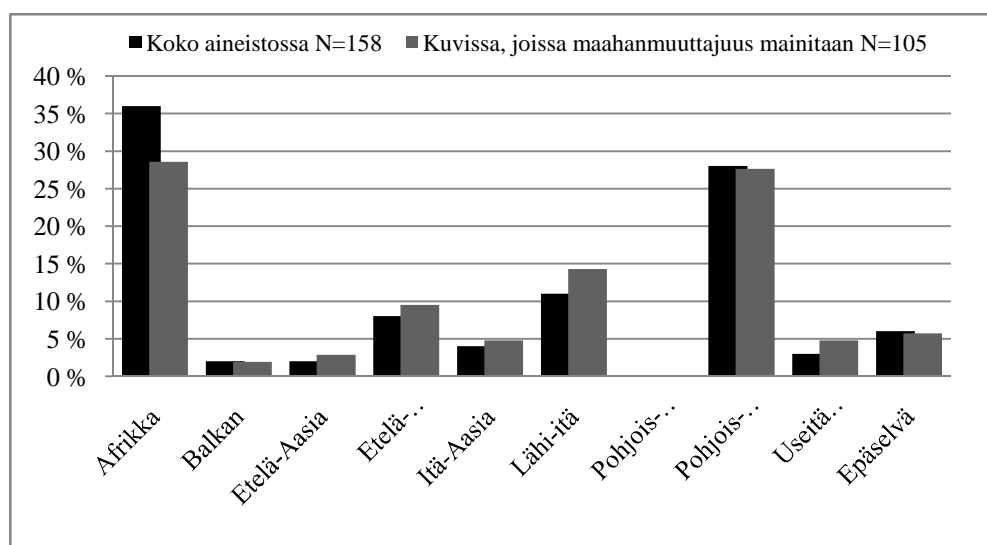
*Afrikkalaisella viitataan tässä yhteydessä mustaihoisiin, lähinnä Saharan eteläpuolisten kansojen piirteisiin.

**Eteläeurooppalaisella viitataan Espanjaan, Italiaan, Portugaliin ja latinalaiseen Amerikkaan.

***Itäaasialaisella viitataan kiinalaisiin ja japanilaisiin.

****Eteläaasialaisella viitataan Intian, Nepalin ja Pakistanin suuntaan.

*****Pohjoisafrikkalaisella tarkoitetaan marokkolaisia ja lähinaapureita Saharan pohjoispuolella.

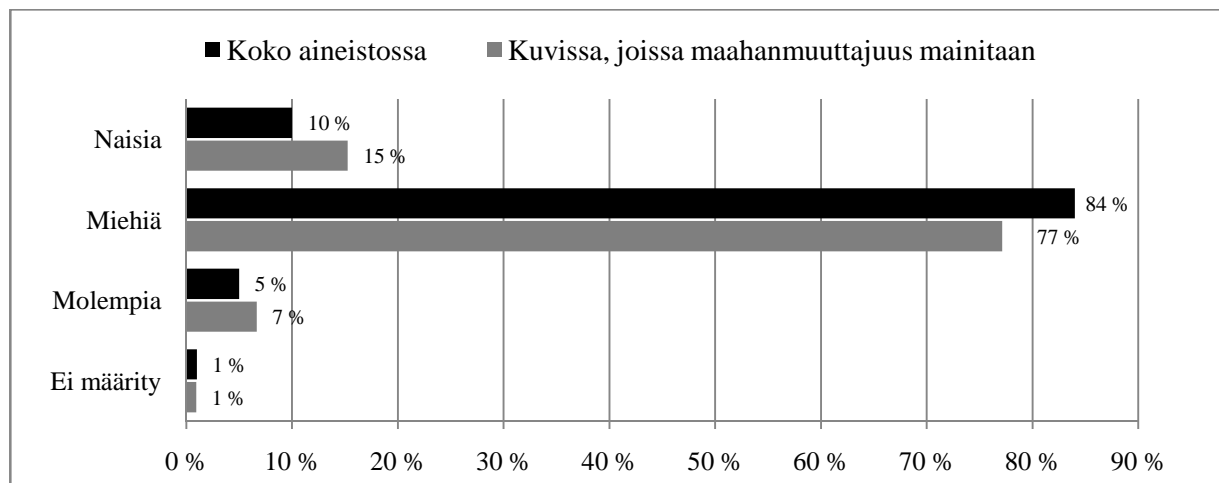

KUVIO 5. VISUAALINEN HUOMIO ALKUPERÄSTÄ.

TAULUKKO 5. MAAHANMUUTTAJIEN SUKUPUOLI KUVISSA.

Sukupuoli	Maahanmuuttajina esitettyinä		Ei mainintaa alkuperästä		YHTEENSÄ	
	Lkm	%-osuus	Lkm	%-osuus	Lkm	%-osuus
Naisia	16	10	0	0	16	14
Miehiä	81	51	52	33	133	84
Molempia	7	4	1	1	8	1
Sukupuoli ei määritty tai kyse on lapsista	1	1	0	0	1	1
Yhteensä	105	66 %	53	34 %	158	100 %

Kuten taulukosta 5 ilmenee, vain naisia esiintyi 16 kuvassa, kun vain maahanmuuttajamiehiä yhteensä 133 kuvassa. Miehiä ja naisia yhdessä esiintyi kahdeksassa kuvassa ja yhdessä kuvassa sukupuolta ei voitu määrittää tai kyseessä oli lapsi. Naisten esiintymisen osuus kuvissa maahanmuuttajista on järkyttävän pieni. Ulkomainen alkuperä mainittiin kaikkien kuvien kohdalla, joissa esiintyi vain maahanmuuttajanainen tai maahanmuuttajanaisia.

KUVIO 6. SUKUPUOLI KUVISSA.

Kuvissa, joissa esiintyi molempia sukupuolia, naisen ulkomaalainen alkuperä jätettiin mainitsematta vain yhden kuvan yhteydessä. Aamulehden kulttuurisivuilla 23. kesäkuuta 2009 julkaistussa kuvassa Hui-Ying Liu-Tawastjerna ja Erik T. Tawastjerna soittavat pianoa nelikätisesti. Kuvatekstin mukaan ”Suomen tunnetuin pianistipariskunta iskee sormensa Igor Stravinskyn Kevätuhrin värejä sykkivään maailmaan. Erik T. Tawastjerna ja Hui-Ying Liu-Tawastjerna esiintyvät tänään avauskonsertissa.” Tässä pianisti esitetään ”Suomen tunnetuimman pianistipariskunnan” toisena puolikkaana ja alkuperän mainitseminen jaa tarpeettomaksi.

Naiset esiintyvät suoraan maahanmuuttajiin liittymättömien aiheiden (taulukko 8 ja kuvio 9) yhteydessä naiset esiintyvät harvemmin kuin miehet. Maahanmuuttajanaisten kuvista 38 % oli näiden aiheiden yhteydessä, kun maahanmuuttajamiesten kuvista 73 % oli maahanmuuttajiin suoraan liittymättömien aiheiden yhteydessä. Osuuksien jakautumista tietysti vääristää hiukan urheilukuvien paljous, mutta ilman niitäkin miehiä esittävässä kuvissa osuus oli huomattavasti suurempi.

TAULUKKO 6. MAAHANMUUTTAJANAISTEN ESIINTYMINEN AIHELUOKITTAIN.

Maahanmuuttajanaiset kuvissa aiheiluokittain	Lukumäärä	%-osuus
Lainsäädännön tai viranomaistoiminnan tila	10	42
Kulttuuri- ja viihdeuutiset	4	17
Urheilu-uutiset	3	13
Maahanmuuttajien menestystarinat, yrittäjätarinat	2	8
Suvaitsevaisuuskampanjat tai -aiheet	1	4
Valistusaiheet	1	4
Suomalaisen yhteiskunnan tai kansalaisten suhde maahanmuuttajiin	1	4
Politiikka	2	8
Yhteensä	24	100

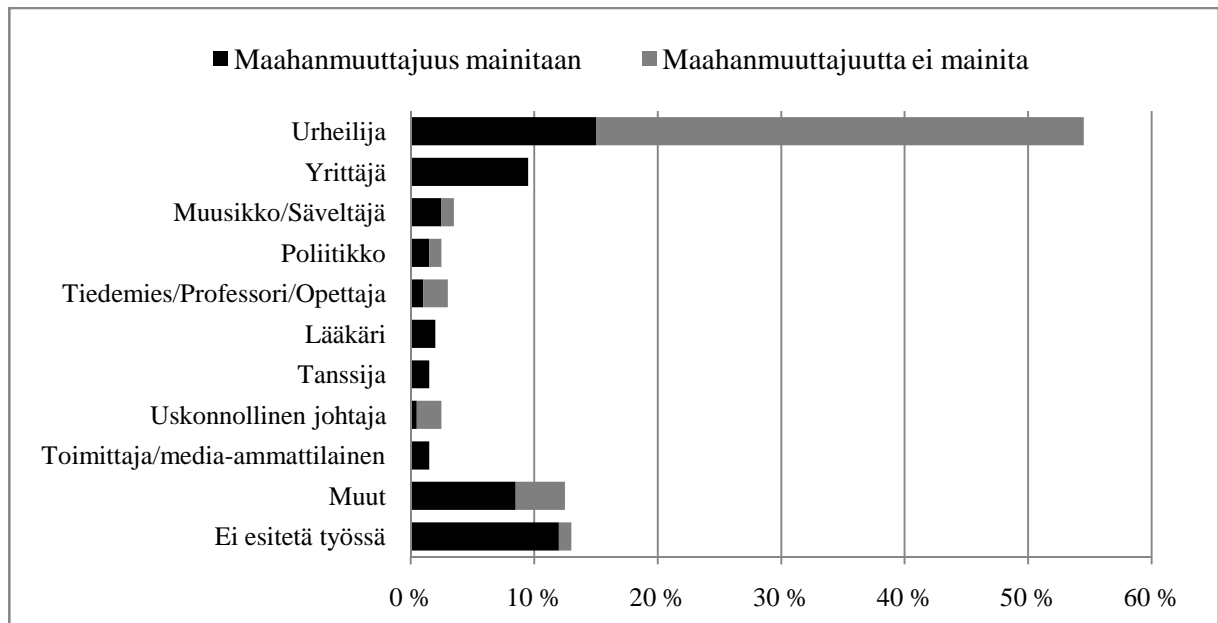
Taulukossa huomioitu kaikki kuvat, joissa maahanmuuttajanaisia esiintyy: taulukon 5 luokat ”naisia” ja ”molempia”.

Taulukosta 6 käy ilmi, että maahanmuuttajanaiset esitetään yleisimmin lainsäädännön tai viranomaistoiminnan tilaan liittyvien aiheiden yhteydessä. Seuraavaksi useimmin he pääsevät näkyviin kulttuuri- ja viihdeuutisten sekä urheilu-uutisten yhteydessä.

Niin ikään ikäryhmän jakautuminen oli hyvin yksipuolista. Vain aikuisia esiintyi 89 prosentissa kuvia, nuoria 9 prosentissa ja lapsia vain yhdessä kuvassa eli alle prosentissa kuvista. Maahanmuuttajavanhuksia ei esitetty yhdessäkään koodatun aineiston kuvassa. Tämä viittaa siihen, että vanhukset eivät pääse esille ja toisaalta siihen, että lapsia ja nuoria ei juurikaan esitetä maahanmuuttajina ja että heidän alkuperäänsä ei tuoda esille.

Maahanmuuttajat esitettiin useimmiten urheilijan työssä (kuvio 7). Seuraavaksi yleisintä oli esittää yrittäjän ammatissa toimivia maahanmuuttajia. Tämä saattaa liittyä Aamulehden omien nais-piirteisiin. Aineiston 26 kuvassa, joissa maahanmuuttajia ei esitetty toimessaan tai ammattinsa kautta, esiintyi suurimmaksi osaksi pakolaisia ja turvapaikanhakijoita sekä muutama

työvoimatoimiston kotouttamistoimissa oleva henkilö. Myös viihdeuutisten kuvat kuuluvat tähän ”ei esitetä työssä” -luokkaan.

KUVIO 7. AMMATTI/TOIMI/ROOLI KUVASSA.

*Muut ammatit tai toimet, joissa maahanmuuttajia esitettiin, olivat diplomaatti, valmentaja, sairaanhoitaja, siivooja, vapaaehtoistyön tekijä, kerjäläinen, ryöstäjä, psykologi, juustomestari, myyjä, ohjaaja, kanttori, ravintoloitsija (myös pizza-kebab-paikat), harjoittelija/työnhakija, taiteilija, kulttuurituottaja.

Valtaosa kuvista maahanmuuttajista sijaitsi urheilusivuilla. Seuraavaksi useimmin ne sijaitsivat viikkoliitteiden jutuissa. Vähän alle kymmenesosa kuvista oli sijoitettu huomioarvoltaan suuremmalle etusivulle. Näistä etusivulla olleista 13 juttuvinkin kuvasta 7 oli urheilukuvia, loput 6 kuvaa oli kukin eri aihealueeseen kuuluvasta jutusta. 4 etusivun kuvista olivat kuvitusta juttuihin, jotka kuuluivat suoraan maahanmuuttoon liittyviin aihealueisiin. Yksi kuva oli aihealueessa ”lainsäädännön tai viranomaistoiminnan tila”, yksi luokassa ”suvaitsevaisuus-kampanjat tai -aiheet”, yksi luokassa ”maahanmuuttajien menestystarinat” ja viimeinen luokassa ”yrittäjätarinat ja valistusaiheet”.

Taulukossa 7 korostuu miesten osuus varsinkin urheilu-, ja ajankohtaissivuilla sekä viikkoliitteissä. Maahanmuuttajanaisia esittäviä kuvia löytyy lähes yhtä usein kuin maahanmuuttajamiehiä esittäviä kuvia vain kotimaan- ja kulttuurisivuilta.

TAULUKKO 7. KUVIEN SIJAINTI LEHDEN OSASTOISSA.

Kuvien sijainti lehdessä	Sukupuoli				YHTEENSÄ	
	Vain naisia	Vain miehiä	Molempia	Ei määritty	Lukumäärä	%-osuus
Etusivu	1	12	0	0	13	8
Kotimaa	4	5	1	0	10	6
Tänään	2	15	1	0	18	11
Kulttuuri	4	6	0	0	10	6
Urheilu	2	59	0	0	61	39
Viikkoliitteet	6	24	0	0	30	19
Muut*	3	12	0	1	16	10
Yhteensä	22	133	2	1	158	100 %

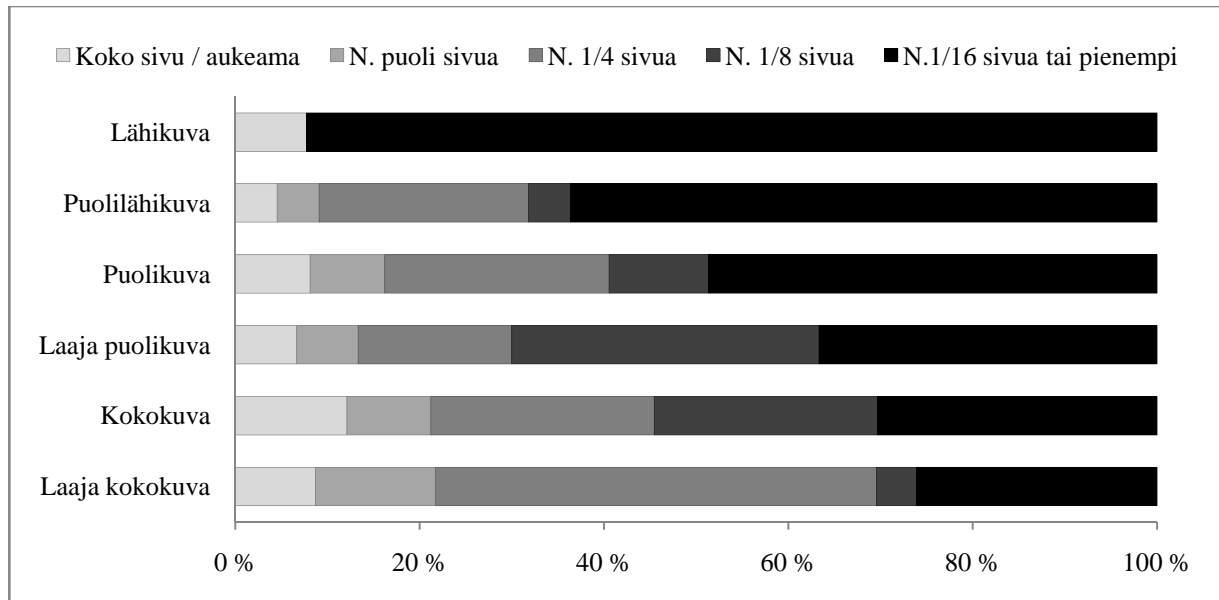
*Muut-luokan muodostavat lehden osiot Pääkirjoitussivu, Paikallisuutiset, Talous, Ulkomaat, Mielenpide, Vapaa-aika sekä Koti ja asuminen.

Kuvien koot jakautuvat varsin tyypillisesti. Pikkukuvia on paljon ja isompia vähemmän. 45 prosenttia kaikista kuvista täyttää korkeintaan kuudestoistaosan sivun pinta-alasta, 15 % kuvista on noin kahdeksasosasisivun kokoisia, 24 % noin neljäsosa sivun koosta. Suurimpia eli puolen sivun tai koko sivun kokoisia kuvia oli yhteensä 16 % kaikista kuvista, 8 % kutakin.

Näitä suurimpia kuvia oli koodatussa aineistossa yhteensä 25. Niissäkin pääsivät esiin enimmäkseen urheilijat. Kuvia urheilijoista oli kymmenen. Kuusi kuvista oli henkilökuvia jutuissa, joissa kuvattavat esittelivät ammattejaan. Turvapaikanhakua, pakolaisuutta ja kotoutumista koskevissa jutuissa oli neljä näistä isommista kuvista. Loput kuvista olivat yrittäjäesittelyistä sekä kulttuuriuutisista. Suurimmissakin kuvissa naiset esiintyivät vain 20 prosentissa kuvista.

Sosiaalisen etäisyyden tarkasteleminen maahanmuuttajia esittävässä kuvissa ei tuottanut tuloksia. Tarkastelu osoitti vain, että yleisin aineiston kuvissa käytetty sosiaalinen etäisyys oli puolikuva, jota käytettiin 23 prosentissa kuvista ja että seuraavaksi yleisin oli kokokuva, jota käytettiin 21 prosentissa kuvista. Tämä tulos voi kuitenkin yhtä hyvin kertoa sosiaalisen etäisyyden käytöstä lehtikuvissa yleensä. Se ei välttämättä paljasta mitään erityistä maahanmuuttajien esittämisestä. Siksi etsin eroja sosiaalisen etäisyyden käytössä myös eri aihealueiden, ihonvärien, alkuperien ja jopa maassaoleskelustatuksen väliltä, mutta minkäänlaisia säännönmukaisuuksia ei tullut esiin. Esimerkiksi turvapaikanhakijoita tai pakolaisia ei esitetä sosiaalisesti kauempana tai ruotsalaista diplomaattia sosiaalisesti sen lähempänä kuin muitakaan maahanmuuttajia. Jos tällaista etäisyyden ja vierauden rakentamista oikeasti tapahtuu, mihin jotkut aiemmat tutkimukset ovat viitanneet, se tehdään jollakin muulla keinolla ja asetelmilla

kuin kuvan ihmisten sosiaalista etäisyyttä säätelemällä. Ainoa säännönmukaisuus sosiaalisen etäisyyden käytössä löytyi sen suhteesta kuvan kokoon. Kuviosta 8 tämä tulee yksioikoisesti selville.

KUVIO 8. KUVIEN KOKO JA SOSIAALINEN ETÄISYYS.

Kuviosta 8 näkee, että sosiaalinen etäisyys on suoraan verrannollinen kuvan kokoon. Mitä pienempiä kuvat on, sitä pienempi on niissä käytetty sosiaalinen etäisyys eli mitä pienemmällä kuva painetaan lehteen, sitä lähempää kuvassa esiintyvä ihminen on kuvattu. Tämä viittaa siihen, että jotain tiettyä sosiaalista etäisyyttä käytetään lähinnä taitollisista syistä, eikä niinkään ilmaisemaan kuvassa esiintyvän ihmisen sosiaalista suhdetta ”meihin”. Näin tarkasteltavaksi tästä yhdistelmästä jääkin lähinnä tuo jo aiemmin tarkasteltu kysymys kuvien koosta eli siitä mitkä ryhmät saavat enemmän näkyvyyttä lehden taitossa, mitkä puolestaan vähemmän.

Taulukko 8 havainnollistaa, että yleisimmät aihealueet, joiden yhteydessä kuvat maahanmuuttajista vuoden 2009 Aamulehdessä esitettiin, olivat: urheilu-uutiset, lainsäädännön tai viranomaistoiminnan tila, kulttuuri- ja viihdeuutiset sekä maahanmuuttajien menestys- ja yritysjätarinat.

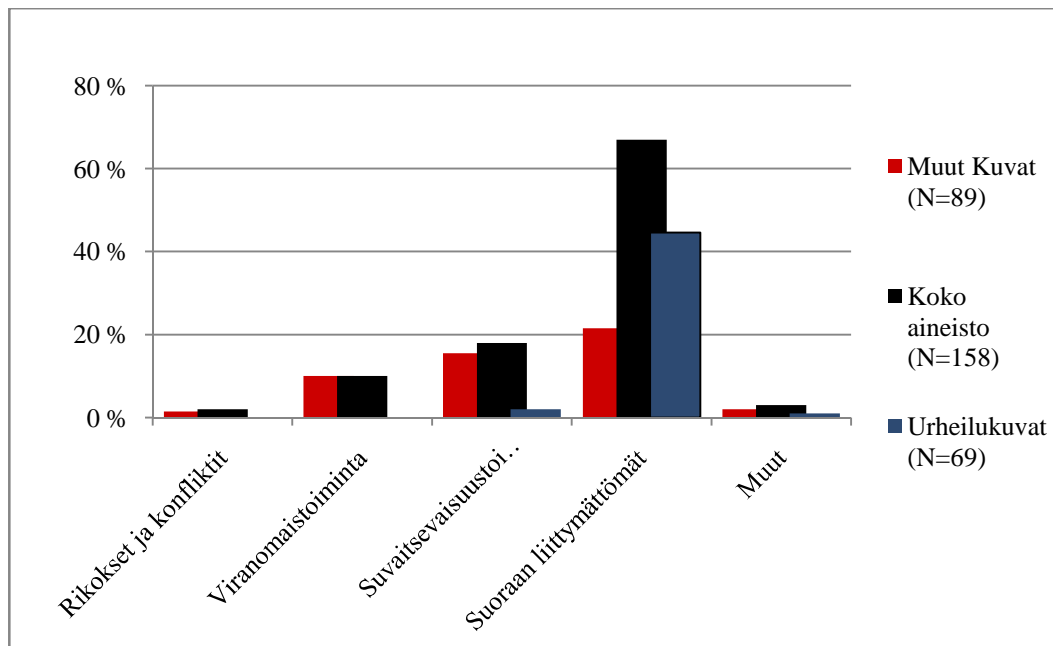
Pelkistääkseni taulukon 8 sisältöä kuvamääriä vertailtaessa, tiivistin aihealueet Raittilan ja Kutilaisen (2000) seurantatutkimuksen mukaisesti ryhmiin rikokset ja konfliktit, viranomais-toiminta, suvaitsevaisuustoiminta ja muut. Eriävästä aineiston rajauksesta johtuen perustin li-

TAULUKKO 8. PÄÄAIHE OTSIKOSTA JA KUVATEKSTISTÄ.

Pääaihe otsikosta ja kuvatekstistä	Maahanmuuttajina esitetyt		Ei mainintaa alkuperästä		YHTEENSÄ	
	Lkm	%-osuus	Lkm	%-osuus	Lkm	%-osuus
Viranomaistoiminta	16	10	0	0	(yht. 16)	(yht. 10)
Lainsäädännön tai viranomaistoiminnan tila	16	10	0	0	16	10
Rikokset ja konfliktit	3	2	0	0	(yht. 3)	(yht. 2)
Maahanmuuttajien tekemät väkivallanteot	1	1	0	0	1	1
Muut maahanmuuttajien aiheuttamat oikeusloukkaukset	1	1	0	0	1	1
Maahanmuuttajiin kohdistuneet väkivallan teot (sisältää omaisuuteen kohdistuvan ilkivallan)	1	1	0	0	1	1
Suvaitsevaisuustoiminta	28	18	1	1	(yht. 29)	(yht. 18)
Suvaitsevaisuuskampanjat tai -aiheet	7	4	0	0	7	4
Maahanmuuttajien menestystarinat ja yrittäjätarinat	10	6	0	0	10	6
Valistusaiheet	8	5	1	1	9	6
Suomalaisen yhteiskunnan tai kansalaisten suhde maahanmuuttajiin	3	2	0	0	3	2
Muut	2	1	2	1	(yht. 4)	(yht. 3)
Islamilaiseen kulttuuriin liittyvät kulttuuriset ja uskonnolliset ominaispiirteet	2	1	2	1	4	3
Maahanmuuttajiin suoraan liittymättömät*	56	35	50	31	(yht. 106)	(yht. 67)
Urheilu-uutiset	36	50	43	27	79	50
Politiikka	4	3	1	1	5	3
Kulttuuri- ja viihdeuutiset	11	7	6	4	17	11
Koti & Asuminen	2	1	0	0	2	1
Muistokirjoitus	3	2	0	0	3	2
Yhteensä	105	66 %	53	34 %	158	100 %

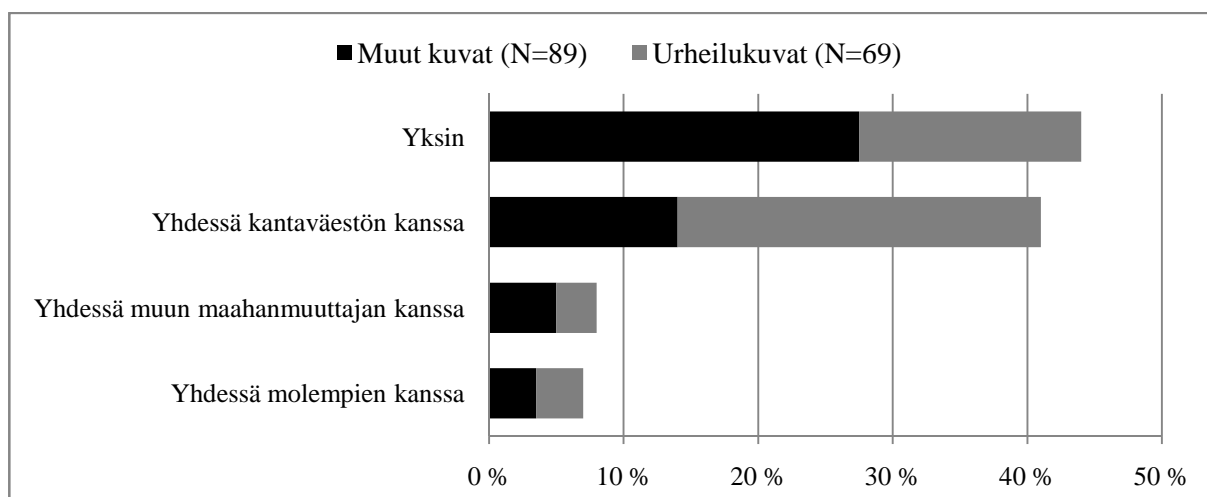
*Yläluokka ”maahanmuuttajiin suoraan liittymättömät” on uusi luokkaryhmä aiempiin seurantatutkimuksiin verrattuna. Simolan tutkimuksessa (2008, 18) jutut urheilu- ja kulttuuriuutisista oli koodattu ”muu” -luokkaan.

säksi ryhmän ”maahanmuuttajiin suoraan liittymättömät aiheet”, jonka tarkoituksena on tuoda näkyviin, kuinka usein maahanmuuttajia esitetään muissa yhteyksissä ja kenties vaihtoehdoissa roolissa. Taulukosta selviää, että kyseiseen yläluokkaan lukeutuvien kuvien yhteydessä ulkomaalaisuus tai vierasperäisyys on jätetty mainitsematta useammin kuin muissa ryhmissä. Maahanmuuttajiin suoraan liittymättömät aiheet -luokassa kuvan henkilöiden alkuperä jätettiin kertomatta 48 prosentissa kuvista ja 25 prosentissa se kerrottiin tekstisisällössä, eli siellä missä sitä vähiten korostetaan. Tämä merkitsee hyvin neutraalia suhtautumista henkilöiden alkuperään suuremmassa osassa kuvista. Kuitenkin samalla jakauma kertoo siitä, että 27 prosentissa kuvista, jotka ovat lehdessä suoraan maahanmuuttoon liittymättömien aiheiden yhteydessä, maahanmuuttajien alkuperää tai ulkomaalaisuutta korostetaan. Tämä on se osa Aamulehden kuvia, joiden yhteydessä toiseutta rakennetaan tarpeettomasti.

KUVIO 9. PÄÄAIHEET VIIDEKSI AIHELUOKAKSI TIIVISTETTYNÄ.

Taulukosta käy myös ilmi, että maahanmuuttoon suoraan liittymättömät kuvat muodostavat enemmistön Aamulehden 2009 kuvista. Kuviosta 9 tämän voi nähdä selvästi. On jo aiemman perusteella selvää, että urheilukuvat kasvattavat tätä ryhmää. Kuviosta näkee kuitenkin, että ryhmässä on eniten kuvia joka tapauksessa, vaikka urheilukuvia ei laskettaisi. Tämä osoittaa kuinka suuri osa maahanmuuttajien esittämisestä julkisuudessa jää huomioimatta, jos tarkastellaan vain maahanmuuttoon liittyviä aiheita.

KUVIO 10. SOSIAALINEN TILANNE KUVISSA.

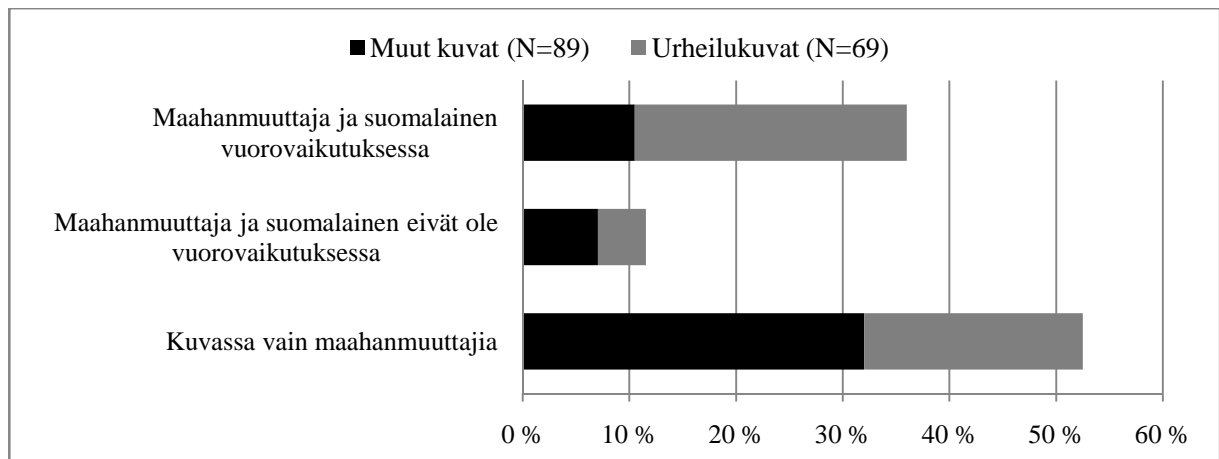

Taulukkoon 9 on yhdistetty koodausrunгон kolmen eri muuttujan avulla saatuja tuloksia. Muuttujien sosiaalinen tilanne, vuorovaikutus ja rooli/toimijuus avulla tarkastellaan henkilöiden toimintaa kuvissa. Ensimmäisestä osiosta nähdään, että yleisintä Aamulehdessä on esittää maahanmuuttajat kuvissa yksin. Joukkoina maahanmuuttajat esitettiin 43 %:ssa pakolaisia ja turvapaikanhakijoita esittävissä kuvissa. Urheilukuvissa yleisin sosiaalinen tilanne on kuitenkin yhdessä kantaväestön kanssa (ks. myös kuvio 10).

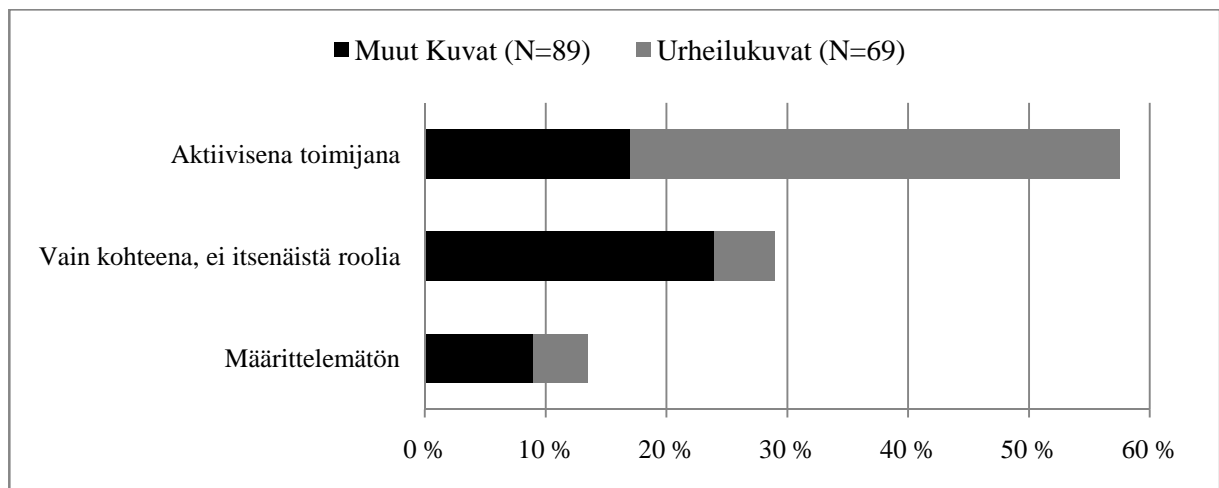
TAULUKKO 9. HENKILÖIDEN DYNAMIIKKA KUVISSA.

Maahanmuuttajien esittäminen uutiskuvissa Sisäinen dynamiikka	URHEILU- KUVAT	MUUT KUVAT	YHTEENSÄ
9.1 Sosiaalinen tilanne kuvissa			
Yksin	23	49	72
Yhdessä kantaväestön kanssa	37	25	62
Yhdessä muun maahanmuuttajan kanssa	4	9	13
Yhdessä molempien kanssa	5	6	11
Yhteensä	69	89	158
9.2 Vuorovaikutus kuvissa			
Maahanmuuttaja ja suomalainen vuorovaikutuksessa	35	19	54
Maahanmuuttaja ja suomalainen eivät vuorovaikutuksessa	6	13	19
Vain maahanmuuttajia / ja ulkomaalaisia	28	57	85
Yhteensä	69	89	158
9.3 Toimijuus kuvissa			
Kasvokuva tai mahdotonta määritellä	6	16	22
Aktiivisena toimijana	56	30	86
Vain kohteena	7	43	50
Yhteensä	69	89	158

Taulukon osiosta 9.2. ja kuviosta 11 näemme, että suurimmassa osassa kuvista esiintyy vain maahanmuuttajia tai maahanmuuttajia ja ulkomaalaisia. Urheilukuvissa tämä asia on toisin. Niissä yleisintä on esittää maahanmuuttajat ja suomalaiset vuorovaikutuksessa keskenään. Urheilukuvissa on siis näkyvillä toivottu kuvan sisäinen dialogisuus maahanmuuttajien ja kantaväestön kesken (ks. luku 3). Kuvat, joissa esiintyy sekä suomalaisia että maahanmuuttajia, näiden olematta kuitenkaan keskenään vuorovaikutuksessa, muodostavat pienimmän joukon.

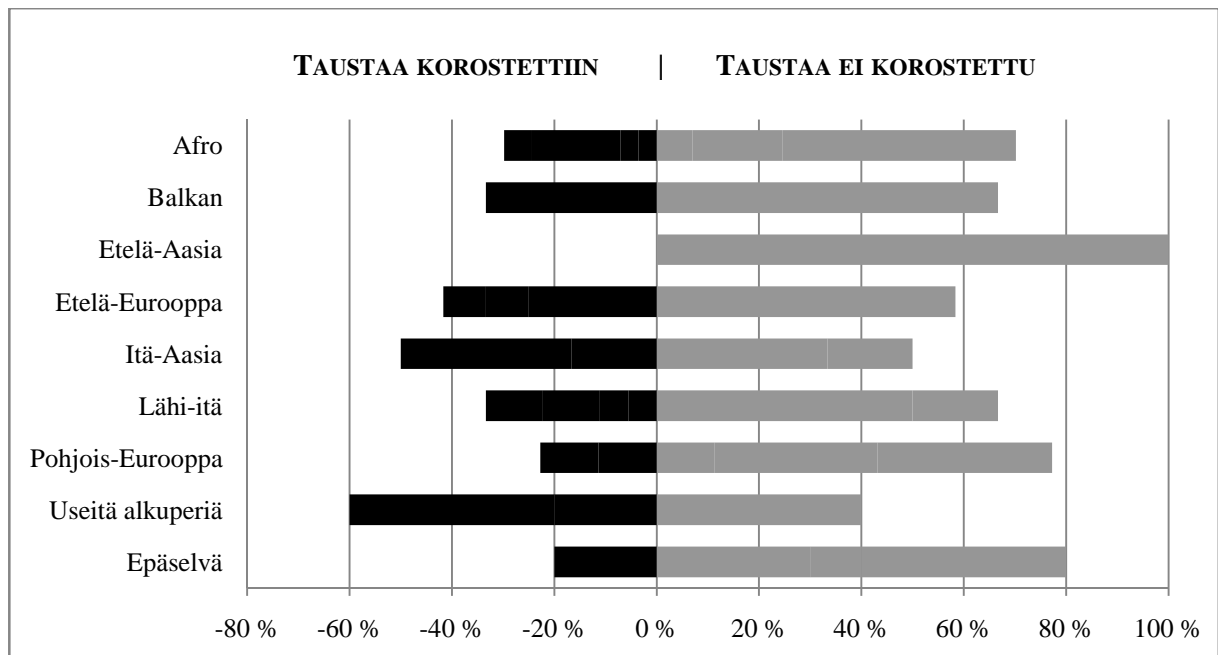

KUVIO 11. VUOROVAIKUTUKSELLISUUS / DIALOGISUUS.

KUVIO 12. KUVISSA ESIINTYVIEN MAAHANMUUTTAJIEN ROOLI.

Kuviosta 12 näkee, että myös aktiivisuuden osalta urheilukuvat muuttavat aineistosta muuten saatavaa tulosta. Muut kuvat -luokassa on eniten kuvia, joissa maahanmuuttaja esitetään vain kohteena ilman itsenäistä roolia kun taas urheilukuvat mukaan laskettaessa aineistossa on jopa kaksi kertaa enemmän kuvia, joissa maahanmuuttaja esitetään aktiivisena toimijana. Urheilukuvissa tämä tietenkin liittyy niille tyypilliseen toiminnan kuvaukseen ja ratkaisevan pelihetken pysäyttämiseen valokuvassa, mutta tämä seikka ei poista sitä tosiasiaa, että näissä kuvissa maahanmuuttajat esitetään aktiivisessa roolissa, joka poikkeaa muuten yleisimmästä tavasta esittää heidät.

KUVIO 13. MAININTA MAAHANMUUTTAJAN ALKUPERÄSTÄ.

Kuviossa 13 on yhteenveto siitä, miten kunkin kuvaryhmän kohdalla ilmoitettiin kuvan maahanmuuttajien vierasperäisyydestä. Keskilinjän oikealla puolella on kuvat, joiden yhteydessä vierasperäisyys jätettiin ilmoittamatta tai se tehtiin vain leipätekstissä tai faktaboksissa. Keskilinjän vasemmalla puolella on osuus kunkin kuvaryhmän kuvista, joiden yhteydessä vierasperäisyyttä korostettiin ilmoittamalla siitä toisaalla saman jutun sisällä (ks. luokittelurunko, luku 4.1.2.), kuvatekstissä, ingressissä tai otsikoissa. Kuvio näyttää, että yli puolessa tapauksista kuvassa esiintyvien maahanmuuttajien taustaa ei kerrottu ollenkaan tai sitä ei korostettu tarpeettomasti kuvatekstillä, ingressissä tai otsikoissa. Lisäksi kuviosta käy ilmi, etteivät kuvassa olleet alkuperästä mahdollisesti kertovat ulkoiset piirteet vaikuttaneet taustan korostamisen määrään merkittävästi. Kuviosta erottuu vain luokka Etelä-Aasia olemalla kokonaan keskilinjän oikealla puolella. Tässä luokassa oli kuitenkin vain 3 kuvaa, joten voi olla sattumaakin, että niitten kaikkien yhteydessä maahanmuuttajien alkuperä jätettiin kokonaan kertomatta, tai se kerrottiin vain leipätekstissä tai faktaboksissa.

Tarkastelun edetessä urheilukuvat osoittautuivat aineistoa jakavaksi tekijäksi. Niiden mukaan ottaminen tutkielman aineistoon muutti saatua tulosta monen muuttujan osalta. Ne muuttivat kokonaan muuttajien etninen ryhmä, toimi, sijainti lehdessä ja toimijuus avulla saadut vastaukset. Vastausten jakaumaan ne vaikuttivat huomattavasti muuttajien aihealue, sukupuoli, maininta alkuperästä, sosiaalinen tilanne ja dialogisuus osalta. Huomattava on myös, että ur-

heilukuvat toimivat juuri toiseutta purkavasti dialogisuuden, sosiaalisen tilanteen ja maahanmuuttajan aktiivisuuden esittämisen osalta. Sen sijaan maahanmuuttajien alkuperän mainitseminen tai mainitsematta jättäminen ei vaikuttanut merkittävästi koodausrungon avulla saatuihin tuloksiin. Käyn tässä kuitenkin vielä läpi kuvat, joissa tämä alkuperän maininta jätettiin tekemättä.

TAULUKKO 10. KUVAT, JOIDEN YHTEYDESSÄ VIERASPERÄISYYTTÄ EI TUOTU ILMI.

Kuvat maahanmuuttajista osastoittain	Sukupuoli				YHTEENSÄ	
	Vain naisia	Vain miehiä	Molempia	Ei määrity	Lukumäärä	%-osuus
Etusivu	0	4	0	0	4	8
Kotimaa	0	2	0	0	2	4
Tänään	0	1	0	0	1	2
Kulttuuri	0	2	1	0	3	6
Urheilu	0	39	0	0	39	74
Viikkoliitteet	0	2	0	0	2	4
Muut*	0	2	0	0	2	4
Yhteensä	0	52	1	0	53	100 %

Taulukosta 10 nähdään, että suurin osa kuvista, joiden yhteydessä maahanmuuttajien alkuperää ei tuotu ilmi, esittävät miesurheilijoita. 79 prosentissa näistä kuvista esiintyi urheilijoita. Muita mainitsematta jääneitä kuvissa oli uskonnollisen johtajan, poliitikon, tiedemiehen ja muusikon toimessa esitetyt maahanmuuttajat. Aineistossani oli 52 kuvaa, joissa maahanmuuttajamiesten taustaa tai alkuperää ei korostettu tai edes kerrottu, mutta vain 1 kuva, jossa esitettiin maahanmuuttajanainen kertomatta hänen taustaansa. Alkuperän mainitsematta jättäminen ei näytä liittyvän mitenkään maahanmuuttajien ulkoisiin piirteisiin.

Viimeisenä haluan mainita vielä yhden tuloksettomana etsinnän. Yritin löytää koodausrungossa esitellyillä määrällisillä mittareilla vastausta kysymykseen siitä, löytyykö maahanmuuttajien esittämisestä uutiskuvissa jakoa ”hyviin maahanmuuttajiin” ja ”huonoihin maahanmuuttajiin”. Useassa mediatutkimuksessa (ks. esim. Raittila 2002; Simola 2008; Wickström & Maasilta 2012) on havaittu maahanmuuttajien esittämisen jakautuvan näihin lokeroihin. Tällaista jakoa Aamulehden maahanmuuttajia esittämissä kuvissa ei ole havaittavissa. Vertailin kaikilla koodausrungon muuttujilla eri etnisten ryhmien tai eri toimissa esitettyjen maahanmuuttajien esittämisen yhdistäviä tekijöitä, mutta kuten maahanmuuttajien alkuperän mainitsemista tar-

kastellessa, ei tässäkään esiin tullut yhteistä nimittäjää. Urheilukuvien ulkopuolella valkoisia eurooppalaisia maahanmuuttajia esitettiin useimmin tiedemiehinä, mutta mustaihoisia afrikkalaisia kunnallispoliitikkoina. Mitään etnistä ryhmää ei esitetty sen arvovaltaisemmissa töissä kuin muitakaan. Tulos viittaa siihen, että tällaiset asetelmat tuotetaan mahdollisesti ensisijaisesti tekstisisällössä.

5.2. Maahanmuuttajakuvien laadullista erittelyä

Aineiston määrällisen tarkastelun perusteella otan tässä lähemmin tarkasteltavaksi valokuvia, jotka sisällöltään kuuluvat tutkielmani keskeisiin kuvaryhmiin. Yksi kuva edustaa aineistossa yleisintä kuvaa. Se on afroamerikkalainen urheilijakuva. Toinen lähempään tarkasteluun valikoitunut kuva ei edusta enemmistöä, vaan pikemminkin vähemmistöä. Aineistoa tutkiessa vastaan tuli yhteensä 15 Aamulehden vuonna 2009 julkaisemaa kuvaa maahanmuuttajista, jotka näyttivät eroavan kaikista muista aineistooni kuuluneista kuvista. Niissä maahanmuuttajat esitettiin perinteisten suomalaisten aktiviteettien parissa tai Suomea symboloivien asioiden ympäröimänä. Kutsun niitä tässä ”maahanmuuttaja suomalaisuuden äärellä” -kuviksi. Erillisen tarkastelun arvoisia näistä kuvista tekee muista kuvista poikkeava esittämisen tapa. Erittelen yhtä näistä kuvista, sillä lähempi tarkastelu voi valaista kysymystä toiseuden rakentamisesta lehtikuvissa. Ensiksi erittelen kunkin kuvan kohdalla kaikki koodausrunгон (luku 4.1.1.) muuttajat, jonka jälkeen syvennän tarkastelua semioottisin välinein.

Kuva 2 valikoitui lähiluennan kohteeksi, sillä se edustaa monella muuttujalla mitaten yleisintä kuvaa maahanmuuttajasta Aamulehdessä 2009. Se on julkaistu Aamulehden urheilusivuilla 14. huhtikuuta 2009. Sijainti lehdessä kertoo kuvan kuuluvan uutissisältöön ja nimenomaan urheilu-uutisiin. Myös asetelma, jossa epäharmonisesti sommitellut urheilijat näkyvät pelin keskellä luonnollisessa valaistuksessa, konnotoi kuvan kuuluvan toimitukselliseen materiaaliin eikä esimerkiksi mainoskuvastoon. Kuva on noin kuudestoistaosavun kokoinen, joten uutista ei esitetä erityisen tärkeänä. Sivun tärkeimmäksi se on kuitenkin nostettu olemalla sivun ylimmäinen ja suurin juttu. Sosiaalinen etäisyys kuvan maahanmuuttajasta on laaja puolikuva, joka konnotoi arkista sosiaalista kanssakäymistä. Se tarkoittaa hieman etäisempää kanssakäymistä kuin henkilökohtainen etäisyys (ks. luku 3). Aiheluokka, joka otsikosta tulee esiin, on urheilu-uutiset. Juttu, johon kuva kuuluu, ei liity suoraan maahanmuuttoon tai maahanmuuttajiin. Jutun tekstisisällössä ei ole mainintaa, että kuvassa esiintyisi minkään tiettyjen et-

Tampereen Pyrintö sai tusinan peräkkäisen täyteen Pyynikillä

Korisliiga:
Kouvojen ja tamperelaisten pudotuspelit alkavat lauantaina

Ratkaisu
Vauhti tehoaa Kouvoihin

Tampereen Pyrintön tehopelaaja Damon Williams (10) kahmi kahdeksan levypalloa ja upotti 21 pistettä. Tilanteessa mukana myös Pyrintön Jari Pulkkinen ja Olli Ahvenniemi (oik.).

KUVA 2. TYYPILLINEN URHEILUKUVA AAMULEHDESSÄ 2009.

*Kuvaleikkeessä on koko lehtikuvan ympäröivä juttu. Kuvan välitön verbaalinen konteksti on näin näkyvillä. Jutun leipätekstiä on muokattu epäselväksi, että kokonaisuus paremmin simuloisi keskimääräisen ”selailijalukijan” saamaa kuvaa juttukokonaisuudesta.

nisten ryhmien jäseniä. Kuvatekstissä viitataan ”Tampereen pyrintön tehopelaaja Damon Williamsiin”, Jari Pulkkiseen ja Olli Ahvenniemeen. Kuvan palloa pitävän pelaajan ihonväristä kuitenkin päätellen, että on mahdollista, että kuvan pelaaja saattaa olla ulkomailta Suomeen muuttanut pelaaja eli maahanmuuttaja. Teen haun ”Damon Williams koripalloilija” Internetin hakukoneessa ja saan tietää wikipediasta, että Damon Williams on yhdysvaltalainen Tampereen Pyrintön pelaaja. Tätä ennen olen tehnyt jo visuaalisen huomion Williamsin alkuperästä. Hän näyttää afrikkalaista tai afroamerikkalaista alkuperää olevalta. Kuvassa esiintyy vain miehiä ja kuvan maahanmuuttaja on aikuinen. Kuvassa maahanmuuttaja esitetään yhdessä kantaväestön kanssa. Williams esiintyy kuvassa aktiivisena toimijana, mikä urheilukuvissa onkin normaali esittämisen tapa. Muuten maahanmuuttajia on huomattu esitettävän yksin ja ainoastaan kuvan kohteina, ilman itsenäistä toimijan roolia. Tässä kuvassa Williams kuitenkin esitetään yhdessä suomalaisten kanssa ja myös vuorovaikutuksessa heidän kanssaan. Tämä konnotoi osallisuutta tapahtumiin ja siten toimii toiseutta purkavana elementtinä. Kuvan maa-

hanmuuttaja esitetään urheilijan toimessa. Ulkomaista alkuperää ei tämän kuvan yhteydessä mainita koko jutussa.

Koodaamattomalla ikonisella tasolla eli kuvan denotatiivisella merkitystasolla kuva kertoo meille, että jossain on ollut koolla ainakin viisi henkilöä ja pallo. Heidän takanaan on saattanut olla vielä kaksi henkilöä. Kuvan ilmisisällön tasolla erottuu vielä viesti, että kolmella henkilöistä oli valkoinen paita ja kahdella musta paita. Pallo on ollut kuvan ottohetkellä valkopaitaisen henkilön käsien välissä ja kuvan henkilöiden takana on ollut jotain värikästä. Näiden merkkien lisäksi kuvan väripinnasta voidaan tehdä joitain havaintoja denotatiivisella tasolla.

Kuvan väripinnasta nousee esiin neljänlaisia kontrasteja. Ensimmäinen kontrasti on yleisön tummuus vastaan pelaajien vaaleus. Lisäksi kuvan väreissä tummahkoa taustaa vasten erottuvat kahdenlaiset värialueet, henkilöiden yllä olevat musta- ja valkopohjaiset paidat. Kolmas väreihin liittyvä vastakohtapari on kuvan henkilöiden ihonväri. Neljällä heistä oli kuvassa valkoinen iho ja palloa pitelevän henkilön iho on huomattavasti tummempi. Värikontrasti tulee korostetusti esiin valkoisia paitoja vasten. Viimeisenä värikontrastina on pelissä käytävä oranssi pallo, joka erottuu muista väreistä ja siten erottuu selvästi muusta kuvapinnasta.

Koodatulla ikonisella tasolla eli kuvan konnotaation tasolla erilaiset merkitysmahdollisuudet nousevat esiin noista edellä eritellyistä denotatiivisen tason merkeistä. Tämä nostaa kuvan mahdollisten merkitysten määrää huomattavasti. Tässä tulee muistaa, että nyt esiin nostamani huomiot ovat tällä tasolla vain merkitysmahdollisuuksia. Ensimmäinen tulkintani on, että kuvassa on jokin urheilulaji, jossa pelaajien ilmaisun perusteella taisteltiin ankarasti. Pallon ulkonäön perusteella voin tulkita urheilulajin olevan koripallo. Erilaiset pelipaidat merkitsevät kahta vastakkain pelaavaa joukkuetta. Pelissä on vastakkain valkopaitaisten joukkue ja mustapaitaisten joukkue. Pisimmän korren tässä taistelussa on kuvan mukaan vetänyt valkopaitaisten joukkue ja tarkemmin ottaen palloa kädessään pitävä pelaaja numero 10.

Kuvan taustalla oleva tummahko massa ja väriläikät ovat tulkittavissa ottelua seuraavaksi yleisöksi, jonka huomion keskipiste on tuotu esiin tarkentamalla kuva palloon ja siitä taisteleviin pelaajiin. Katsomo on sen kuvassa näkyviltä osin täynnä, mikä yleensä merkitsee keskivertoa kiinnostavampaa tai tärkeämpää peliä. Pelaajien saama tila kuvapinnalla kertoo siitä,

että tapahtumassa pääosassa olivat pelaajat, eikä yleisö, joka on hävytetty huomioarvoltaan pienemmäksi valaistukseltaan ja tarkennukseltaan. Pelaajien ulkonäön erilaisuus saattaa merkitä jotain eroa. Meidän kulttuurisessa kehyksessä ja koripalloliigan kontekstissa tummaihoiset pelaajat usein merkitsevät ulkomailta muuttaneita pelaajia, niin sanottuja ulkomaalaisvahvistuksia, joita palkataan koripallojoukkueisiin nostamaan paikallisjoukkueiden pelaamisen tasoa. Yhden pelaajan erilainen ihonväri valkoivoisten joukossa saattaa merkitä tässä kontekstissa juuri ulkomaalaisvahvistusta.

Kuvan pääkohteina olevat pelaajat esitetään puolikuvassa, jossa sekä liikkeet että ilmeet pääsevät hyvin esille. Liikkeiden ja ilmeiden voidaan tulkita kertovan aktiivisesta toiminnasta ja jännityksestä. Kesken taistelua jäädytetty hetki tuo kuvan hetkeen jännityksen tuntua. Tapahtumarikkaasta hetkestä kertoo myös kuvan visuaalisten elementtien sommitelmallisuuden puute ja sattumanvaraisuus, joka tuo vaikutelmaa kiireestä ja vauhdista. Kuvan esittämät henkilöt eivät katso kameraan, joten heidän ja kuvan katsojan välille ei synny symbolista katsekontaktia. Tämä onkin tyypillistä urheilukuvissa, joissa lähinnä keskitytään viestimään lukijalle pelin vauhtia ja ratkaisevia hetkiä ulkopuolisina tarkkailijoina.

Kuvahahmon sisällä oleva lingvistinen sisältö löytyy pelaajien paidoista. Niissä lukee Avant, NCC, Einhell ja Kouvola sekä numerot 10, 11 ja osa numerosta 6. Näiden nimien ja kirjainyhdistelmien lisäksi kuvan sisältä on luettavissa logoja ja symboleja: Osuuspankin ja Nike'n logot sekä Kouvolan pelaajan oikeassa käsivarressa oleva tribaalikuviomainen tatuointi. Denotatiivisella tasolla ne eivät merkitse juuri kirjoitusasuaan enempää. Konnotatiivisella tasolla NCC, Avant ja Einhell voidaan tulkita joidenkin yritysten nimiksi ja logoiksi. Lisäksi kuvan koko kuvapinnan asetelma synnyttää konnotaation siitä, että nämä paitoihin merkityt yritykset ovat voittajien ja taistelijoiden puolella ja sellaisia itsekin. Numerot 10, 11 ja 6 ovat pelaajainumeroita ja identifioivat kutakin pelaajaa joukkueissa. Numero kymmenen voi lisäksi konnotoida nappisuoritusta.

Kuvahahmon ulkopuolella olevan lingvistisen sisällön muodostaa lehtikuvissa niiden välitön verbaalinen konteksti (vkk). Otsikossa, ingressissä ja kuvatekstissä lukee: ”Tampereen Pyrinnö sai tusinan peräkkäisen täyteen Pyynikillä”, ”Korisliiga: Kouvojen ja tamperelaisten pudotuspelit alkavat lauantaina”, ”Ratkaisu. Vauhti tehoaa Kouvoihin”, ”Kouvot näpäytti”, ”Lisää huolellisuutta” ja ”Tampereen Pyrinnön tehopelaaja Damon Williams (10) kahmi kahdeksan

levypalloa ja upotti 21 pistettä. Tilanteessa mukana myös Pyrinnön Jari Pulkkinen ja Olli Ahvenniemi (oik).” Nämäkään tekstit eivät viesti vain denotaation tasolla. Otsikossa ei kerrota mitä Tampereen Pyrintö sai Pyynikillä, mitä Kouvot oikeastaan tekivät sekä kenen ja minkä asian kanssa huolellisuutta tulisi lisätä. Nämä sanomat saavat kuitenkin loput tarvittavista merkityksistä konnotaation tasolla.

Konnotaation tasolla kuvan ulkopuolisen lingvistisen sanoman voidaan tulkita merkitsevän, että Tampereen Pyrintö on nyt voittanut 12 peliä peräkkäin ja on näin toista joukkuetta parempi. ”Vauhti tehoaa Kouvoihin” voisi tarkoittaa, että vauhdikkaalla pelaamisella on mahdollista voittaa Kouvot koripallopelissä. Väliotsikko ”Kouvot näpäytti” voisi tarkoittaa, että Kouvot yllättivät pelissä ja antoivat pienen muistutuksen siitä, ettei Tampereen Pyrintö ole voittamaton. Damon Williams nimi kuulostaa amerikkalaiselta ja sen voi myös ajatella viittaavan ulkomaalaisvahvistukseen tässä kontekstissa. Hänen mahdollista tehtäväänsä joukkueen vahvistuksena tukee myös tieto siitä, että hän teki tekstin mukaan pelissä 21 pistettä.

Kun olemme purkaneet kaikki edellisiltä merkitystasoilta luettavat merkitykset, voimme tarkastella, mitä viestejä nämä erilliset merkitykset voisivat yhdessä muodostaa. Lingvistisen ja ikonisen tason merkkien yhdistelmistä voisimme lukea esimerkiksi seuraavanlaisen kokonaisuuden: Tampereen Pyrinnön ja Kouvojen välillä on pidetty tiukka peli Pyynikillä. Pelin voitti Tampereen Pyrintö tehopelaajansa Damon Williamsin ansiosta tämän tehtyä 21 pistettä ja napattuaan yhteensä 8 levypalloa, tai: Damon Williams on paras kuvassa olevista pelaajista. Tampereen Pyrintö on lähes voittamaton, koska sillä on 12 peräkkäistä voittoa. Damon Williams Pyrinnön avainpelaaja.

Ikonisen ja lingvistisen tason merkitysten yhdistelmiä ja uusia merkitysmahdollisuuksia voisi kirjata tähän loputtomasti. Kuitenkin tärkeintä on selvittää, mitä näistä merkityksistä lehden lukijalle tarjotaan ensisijaisina. Kuvan tasolla päällimmäisenä merkinä erottuu taistelu ja näkymä siitä, että pallo on valkopaitaisilla. Tämä pallon hallussa pitäminen toistaa otsikon viestin, jonka mukaan Pyrintö voitti pelin ja kuvatekstin viestin, jonka mukaan Damon Williams oli tehopelaaja. Näitä kahta viestiä tulkintani mukaan tarjotaan lukijalle ensisijaisina kaikkien näiden merkitysten paljoudesta.

Seuraava kaksi kuvaa sisältävä esimerkkijuttu on lehden Koti & Asuminen -osiossa, jossa esitellään ihmisten tapaa asua ja laittaa kotiaan. Tämä juttu täyttää kodin esittelyyn keskittyvän jutun lisäksi suvaitsevaisuusjutun tunnusmerkit. Suvaitsevaisuusjutuista kerroin luvussa 3. Niin kuvissa kuin tekstisisällössä rakennetaan hieman väkinäisesti samankaltaisuutta saunan ja senegalilaisten perkussiosoitinien välille. Käyn läpi kummatkin kuvat tekstikonteksteineen, mutta hieman kevyemmin kuin edellä. Merkitystasojen väliset suhteet tehtiin selviksi jo edellä. Näiden kuvien kohdalla käyn merkityspotentiaaleja läpi yksitellen merkitystasoja yhdistellen.

KUVA 3. ISMAILA SANÉ SAUNAA LÄMMITTÄMÄSSÄ.

Kuva 3 on jutun ensimmäisen kuva ja sijaitsee juttuvinkin yhteydessä etusivulla. Se on julkaistu Aamulehdessä 19. kesäkuuta 2009. Kuva on pienempi kuin kuudestoistaosa sivusta ja jää selvästi muita saman päivän juttuvinkkejä huomaamattommaksi. Kuvan henkilön sosiaalinen etäisyys on puolikuva, joka kuvaa henkilökohtaista etäisyyttä ja konnotoi henkilökohtaista kanssakäymistä. Esiin tuleva aihealue on koti & asuminen ja tässäkin tapauksessa suoranaisesti maahanmuuttajiin liittymätön. Varsinaisessa jutussa lehden sisäsivuilla, eli koodausrunon mukaisesti *toisaalla jutussa*, kuvan henkilön kerrotaan olevan senegalilainen. Visuaalinen huomio hänen mahdollisesta alkuperästään on, että hän on afrikkalainen tai afroamerikkalainen. Tässä kuvassa esiintyy vain mies ja hän kuuluu ikäluokkaan aikuinen. Kuvassa maahanmuuttaja esitetään yksin, vailla vuorovaikutusta suomalaisten kanssa. Toisaalta kuvan maahanmuuttaja esitetään vuorovaikutuksessa hyvin suomalaisen asian kanssa, jonka

myös voi nähdä vierautta purkavana elementtinä. Kuvassa hän esiintyy aktiivisena toimijana ja hänet esitellään muusikoksi.

Kuvassa on tummaihoisen mies, joka katsoo käsiensä väliin. Miehen taustalla näkyy puulämmitteinen saunan kiuas, jonka pesässä palaa tuli. Tuli pesässä näkyy sillä tulipesän luukku on auki. Otsikko auttaa tunnistamaan kuvan ilmisisällön. Siinä on oletettavasti sauna ja Ismaila Sané. Kuvaan viittaava lingvistinen sisältö on juttuvinkin otsikko ”Ismaila Sané rakastui saunaan” ja juttuvinkin teksti. Itse juttuvinkissä Sané esitellään muusikkona ja perheen tulimestarina. Siinä kerrotaan saunan lämpiävän monta kertaa viikossa.

Kuva on sommiteltu niin, että Sanén kasvot sijaitsevat kuvahahmon sisällä lähellä kiuasta. Kasvojen väri ja kiukaan pinnan väri ovat niin lähellä toisiaan, että näiden merkkien välille syntyy yhteys, ne näyttävät kuuluvan yhteen. Samalla tavalla jotakin näpertävät kädet ovat kuvassa tulipesän päällä ja nämä merkit yhdistyvät kuvapinnan samalla alueella. Kuvassa Sanélla on päässään lippalakki ja päällään paksulta näyttävä pusakka. Tämä tuo mukanaan aavistuksen siitä, että sauna on vasta lämpiämässä ja että Sané on kenties sen lämmittäjä. Kuvassa kiukaan yläpuolella näkyy seinäpintaa, josta on lähtenyt maalit tai siinä on muuten vain epätasaista pintaa. Se ja vanhan oloinen kiuas tuovat mieleen perinteiset suomalaiset kesämökkisaunat, jotka eivät ole viimeisen päälle huoliteltuja, vaan perinteikkään alkeellisia.

Mies on mustaihoinen ja hänellä on tavallisesta pirkanmaalaisesta nimestä eroava nimi. Nämä merkit konnotoivat kuvan henkilön olevan mahdollisesti maahanmuuttaja. Kuvassa näkyvä tuli tulipesässä vahvistaa Sanén olevan ainakin jonkinasteinen tulimestari, sillä puut on saatu syttymään ja ne palavat yhä. Tämän lisäksi Sané näyttää ilmaisultaan tyyneltä ja tyytyväiseltä. Tekstin mukaan hän tekee saman monta kertaa viikossa, joten tyyneys voi johtua harjaantuneesta tulenteosta. Kuvassa esiintyvän henkilön ja katsojan välille ei synnytetty symbolista katsekontaktia, vaan Sané esitetään uppoutuneena omiin askareisiinsa, saunan lämmittämiseen. Merkitystasojen yhteisessä kudoksessa lehti näyttää tarjoavan ensisijaisena merkityksenä sitä, että kuvan Ismaila Sanélla on läheinen suhde perinteiseen puulämmitteiseen saunaan, vaikka hän saattaakin olla muualla kuin Suomessa syntynyt.

Jutun pääkuvana (kuva 4) sisäsivuilla on kuva, jossa Sané on saunassa vaimonsa Outi Sanén kanssa. Myös tämä kuva on Aamulehdestä 19. kesäkuuta ja niin ikään sijaitsee Koti & Asu-

minen -osiossa. Kuvan pinta-ala on noin neljäsosa sivun koosta, ja sen perusteella juttu on nostettu osaston tärkeimmäksi. Kuvan maahanmuuttajan sosiaalinen etäisyys on laaja puoli-kuva.

KUVA 4. JUTUN PÄÄKUVA JA SEN VÄLITÖN VERBAALINEN KONTEKSTI.

Aiheluokka on suoranaisesti maahanmuuttajiin liittymätön. Kuvan henkilön kerrotaan olevan senegalilainen ja tämä nostetaan yhdeksi ensisijaisista viesteistä, sillä se ilmoitetaan otsikkotasolla. Visuaalinen huomio hänen mahdollisesta alkuperästään on, että hän olisi afrikkalainen tai afroamerikkalainen. Tässä kuvassa esiintyy molempia sukupuolia ja kuvan maahanmuuttaja on aikuinen. Kuvassa maahanmuuttaja esitetään yhdessä kantaväestön kanssa ja vuorovai-

kutuksessa suomalaisen kanssa. Kuvassa maahanmuuttaja esiintyy vain kohteena, ilman toimijaroolia. Hänet esitellään muusikoksi.

Jutun näkyvin elementti kuvan jälkeen on otsikko, jossa alleviivataan Sanén olevan senegalilainen muusikko ja että hänen tekemänsä havainnon mukaan sauna on suomalaisten rummut. Lingvististä sisältöä välittömässä tekstikontekstissa on enemmänkin. Kuvateksti kertoo, että: ”Senegalilaissyntyinen Ismaila Sané on lapsesta asti käsitelty tulta. Mies tuntee saunan lämmityksen salat ja on nyt valmis saunamestari. Vaimo Outi Sané nauttii lopputuloksesta.” Jutun visuaalisesta kokoonpanosta nousee otsikon ja kuvan lisäksi esiin kahden faktaboksin otsikot: ”Kuka? Ismaila Sané” ja ”Mikä? Sauna”. Nämä samankokoisissa faktabokseissa korostuvat otsikot rinnastuvat jutussa liittäen yhteen saunan ja Ismaila Sanén.

Nopeasti katsoen tarjolla olevista ja huomionarvoiseksi nostetuista merkeistä koostuu mielenkiintoinen kudelma. On 50-luvun emalipäälysteinen vesikannu, naurava tyytyväinen mies, jonka paidassa lukee Senega..., mieheen katsova ja nojaava nauravainen nainen, tuli kiukaan pesässä, otsikossa avainsanoina Sauna, suomalaisten ja senegalilainen, faktaboksien otsikoina ”Ismaila Sané” ja ”Sauna” sekä ainoana vihreänä elementtinä, ja tämän vuoksi huomiota herättävänä sellaisena, saunavihta. Nämä merkit yhdistyvät jutun visuaalisessa kokonaisuudessa yhdeksi viestikudelmaksi. Tässä kuvassa katsojan ja Sanén välille muodostuu symbolinen katsekontakti, joka toimii toiseutta purkavana elementtinä. Se rakentaa lähempää yhteyttä kuvan katsojaan. Tämän lisäksi Sanén ja hänen vaimonsa kasvot esitetään leveässä hymyssä, joka puolestaan rakentaa kuvaan ja juttuun rennon, lämpimän tunnelman. Kuvan hiukan kallistetun rajauksen voi myös nähdä konnatoivan välittömyyttä ja rentoutta.

Tämä kuva konteksteineen näyttäisi tarjoavan ensisijaisena merkityksensä sitä, että senegalilainen muusikko on tutustunut suomalaiseen saunaan syvällisesti paikallisen ihmisen opastamana ja on huomannut saunomisella suomalaisessa kulttuurissa ja musiikin soittamisella senegalilaisessa kulttuurissa olevan useita yhtäläisyyksiä.

Kuvien ja tekstikontekstin viestit näyttäisivät perustuvan lähtöoletukselle, ettei musta mies Senegalista pidä saunomisesta eikä voi osata sitä lämmittää. Jutussa kuitenkin osoitetaan seikkaperäisesti, että Sané pitää saunomisesta ja hallitsee koko saunomisrituaalin. Se tehdään kuin vastalauseena tälle lähtöoletukselle. Jos tätä kahden kuvan, vinkki jutun tekstin ja välit-

tömän verbaalin kontekstin kokonaisuutta tarkastellaan vielä etäämpää, konnotaation ja ideologian tasolla, näyttäytyy sauna tässä jutussa ikään kuin koko Suomea ja suomalaisuutta kuvaavana merkinä. Koska Sané hallitsee ”lämmityksen salat”, hän on päässyt lähelle suomalaisuuden ydintä, *suomalaisuuden äärelle*. Sané esitetään molemmissa kuvissa saunan sisällä.

Näkisin, että tällainen senegalilaisen miehen suomalaisuuden kautta esittäminen oikeastaan vain korostaa kuvan henkilön ei-suomalaisuutta. Vaikka tarkoituksena näyttääkin olevan maahanmuuttajan esittäminen myönteisesti mahdollisimman suomalaisen kaltaisena, kääntyy esittämisen tapa tässä tarkoitustaan vastaan. Tällainen neutraalista poikkeava esitystapa kuvassa muistuttaa suvaitsevaisuusjutuista tuttua asetelmaa, joissa tarkoituksena on tarjota myönteistä julkisuutta maahanmuuttajille erillisissä jutuissa. Tällaisten suvaitsevaisuusnäkökulmasta tehtyjen juttujen on kuitenkin nähty mahdollisesti ylläpitävän etnisten vähemmistöjen toiseutta (Raittila 2007b, 12). Jos tässä jutussa olisi kyse ainoastaan lempääläläisen omakotitaloasumisen esittelemisestä, ei Sanén alkuperää tarvitsisi nostaa esille otsikon tasolla.

Samaan ilmiöön sanomalehtien teksteissä ja YLE:n Basaari-ohjelmassa on jo aiemmin kiinnittänyt huomiota Karina Horsti (2005, 246–247). YLE:n kuvastossa on erottunut tällainen tapa esittää maahanmuuttajat ”suomalaistakin suomalaisimpina” ja viemällä heidät mitä ”suomalaisimpiin” paikkoihin tekemään mitä ”suomalaisimpia” asioita. Horsti kutsuu tätä representaation kehystä *super-suomalaisuudeksi*.

Ensimmäisessä lähilukuun otetussa kuvassa (kuva 2) Tampereen Pyrinnön pelaajan Damon Williamsin ulkopuolisuuteen viittaa konnotaation tasolla ainakin kaksi merkkiä, yksi niistä on ikoninen ja toinen lingvistinen. Kuvan pinnalla erottuu hänen ihonväärinsä ja kasvopiirteensä, jotka ovat erilaiset kuin muilla kuvan pelaajilla. Tämä voi koripallokontekstissa viitata ulkomaalaisvahvistukseen. Kuvatekstistä taas erottuu hänen ei-suomalaisuuteen viittaava nimensä. Koska nämä merkit toimivat ulkomaalaisuuden merkkeinä vain konnotaation tasolla, tarvitsisivat nämä konnotaatiot vielä jonkun elementin tekstisisällöstä ankkuroimaan merkityspotentiaalinen ulkomaalaisuudesta. Sellaista elementtiä kuvaan tai sen kontekstiin ei kuitenkaan ole laitettu. Sen sijaan hänen tamperelaisuuttaan korostetaan tituleeraamalla hänet ”Tampereen Pyrinnön tehopelaajaksi” kuvatekstissä. Näin potentiaaliset ulkomaalaisuuden merkit jätetään aktualisoimatta, ja ne häipyvät tamperelaisuutta korostavien merkkien taakse.

Kuvissa 3 ja 4 sen sijaan samaiset ulkomaalaisuuteen konnotaation tasolla viittaavat merkit ankkuroidaan jutun otsikossa lehden sisäsivuilla ja tehdään kuvan henkilön ulkomaalaisuudesta yksi ensisijaisista lehden lukijoille tarjottavista merkityksistä. Vaikka kuvassa ja tekstisisällössä toisaalla tarjotaan myös samankaltaisuuteen suomalaisten kanssa viittaavia merkityksiä, jää viesti Sanén senegalilaisuudesta päällimmäiseksi.

Kuvien lähiluvun perusteella näyttääkin siltä, että kuvan välittömällä verbaalilla kontekstilla on keskeinen rooli kuvan henkilöiden kuulumisessa me- tai he-yhteisöön. Mikään kuvan ikoninen merkki ei tarkasteluni perusteella vielä aseta erilaisuutta kuvan päällimmäiseksi merkitykseksi. Valinta ensisijaisena tarjottavasta merkityksestä tehdään kuvan lingvistisellä sisällöllä. Tämä keino näyttytyy ensisijaisena maahanmuuttajien esittämisessä. Muut, pelkästään visuaaliset valinnat esittämisessä, kuten maahanmuuttajan sosiaalinen tilanne, aktiivisuus ja rooli saavat merkityksiä vain konnotaation tasolla. Visuaaliset valinnat voivat merkitä jotain, mutta myös jäädä merkityksineen muiden jutussa esitettävien viestien taustalle, jos niiden merkityksiä ei ankkuroida jutun ensisijaisiksi merkityksiksi.

Tähdentääkseni edellä esitettyä havaintoa, otan aineistosta vielä yhden kuvaparin lähempään tarkasteluun. Molemmat ovat urheilukuvia samasta lentopallo-ottelusta ja samasta pelaajasta. Niissä nostetaan kuvan välittömällä verbaalisella kontekstilla eri merkityksiä ensisijaisiksi.

KUVAT 5.1. JA 5.2. RYAN OWENS ISKULAISENA JA ULKOMAALAISENA.

Kuvan 5.1. jutun otsikossa lukee ”Mikkosen syöttöputki päästi Iskun ahdingosta”, ingressissä ”Lentopallo: Kotivoitto varmisti tamperelaisille runkosarjan kolmannen tilan” ja faktaboksin otsikossa: ”Fakta. Kymmeneskin ottelu Iskulle”. Ainoa kuvaan viittaava osa sen välittömästä verbaalisesta kontekstista on kuvateksti. Siinä Ryan Owens esitetään ”Iskun Ryan Owensina”. Vaikka kuvassa on

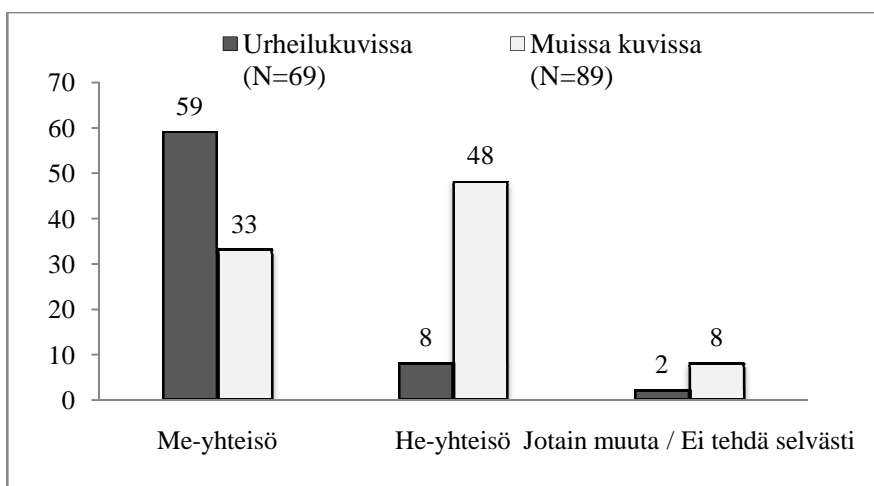
havaittavissa pelaajan ulkomaalaisuuteen viittaavat piirteet, kuvatekstillä tämä merkitys häivytetään ja Owens esitetään ensisijaisesti ”iskulaisena”. Näin rakennetaan Owensin kuulumista joukkueeseen ja paikallisyhteisöön. Sen sijaan kuva 5.2. on samasta tilanteesta, ilmeisesti

muutama sekunnin sadasosa myöhemmin napattu kuva, jonka välittömässä verbaalisessa kontekstissa Owens esitetään ensisijaisesti ulkomaalaisena. Tällä ankkuroidaan kuvapinnassa ja kuvatekstissä kelluvat ”kelluvat” eron merkit, jotka ovat Owensin ulkoiset piirteet ja ihonväri sekä vierasperäinen nimi. Kuvan ensisijaiseksi merkitykseksi tarjotaan Ryan Owensin ulkomaalaisuutta. Näin kahdessa hyvin samanlaisessa kuvassa sama henkilö voidaan esittää ensisijaisesti joko ulkomaalaisena ja toisena tai ”iskulaisena” ja

yhtenä meistä.

Tein vielä kevyehkön, yllä esitellyn kaltaisen luennan kaikille määrällisen analyysin otoksen kuville. Hahmotin siinä kuvatulunnaisesti eri merkitystasoja yhdistellen, rakennettiin kuvissa ensisijaisesti kuulumista me- vai he-yhteisöön. Tarkastelun perusteella Aamulehden vuoden 2009 kuvissa rakennettiin useammin maahanmuuttajien kuulumista me-yhteisöön kuin he-yhteisöön. Kuten kuviosta 13 näkyy, tähän tulokseen vaikutti suurelta osin urheilukuvien osuus kuva-aineistosta.

KUVIO 14. MAAHANMUUTTAJIEN KUULUMINEN ME- TAI HE-YHTEISÖÖN AAMULEHDESSÄ 2009.

5.3. Vastauksia tutkimusongelmiin

Maahanmuuttajia edustaa Aamulehden 2009 kuvissa useimmin aikuinen yhdysvaltalainen, mustaihoinen miesurheilija. Suomalaisten urheilujoukkueiden ulkomaalaisvahvistuksia ei kuitenkaan aina mielletä maahanmuuttajiksi, joten jos urheilukuvat jätetään aineistossa huomioimatta, useimmin maahanmuuttajia edusti Aamulehdessä muuta afrikkalaista alkuperää oleva (muu kuin somalialainen) mustaihoinen aikuinen mies. Heitä myös esitettiin useimmin maahanmuuttajina Aamulehdessä. Tämä selvisi tarkastelemalla lehdestä vain niitä kuvia, joiden yhteydessä maahanmuuttajuus ilmoitettiin. Pohjoiseurooppalaisen näköisiä henkilöitä esitettiin maahanmuuttajina lähes yhtä usein (28 % kuvista) kuin mustaihosiakin (29 % kuvista).

Maahanmuuttajien esittäminen Aamulehden kuvissa vuonna 2009 oli suurimmalta osin neutraalia. Useimmin kuvat maahanmuuttajista oli viikkoliitteissä ja urheilusivuilla. Näkyvimmin esitettiin urheilijat, sillä he esiintyivät suurimmissa kuvissa useimmin. Muutenkin maahanmuuttajat pääsivät näkyviin kuvissa useammin suoraan maahanmuuttoon liittymättömien aiheiden yhteydessä (67 % kuvista) kuin maahanmuuttoa tai maahanmuuttajia koskevien aiheiden yhteydessä (33 % kuvista).

Kuvissa esiintyvien maahanmuuttajien etninen tausta mainitaan useimmin leipätekstissä. Tämäkin noudattaa hyvin neutraalia tapaa. Etninen tausta mainitaan kuvien yhteydessä, mutta sitä ei korosteta tarpeettomasti. 33 prosentissa kuvista taustaa ei kerrota ollenkaan, 39 prosentissa kuvista se tehdään joko leipätekstissä tai faktaboksissa, eli taustaa ei korosteta, ja 28 prosentissa kuvista taustaa korostetaan tuomalla se esiin kuvatekstissä, ingressissä tai otsikossa. Osassa näistä 28 prosentista kuvia etnistä taustaa korostetaan tarpeettomasti, sillä sen korostaminen ei ollut kaikkien näiden juttujen kannalta olennaista.

Keskimäärin koko aineistossa maahanmuuttajat esitetään aktiivisina toimijoina, sillä urheilukuvien määrä aineistossa nostaa tämän esittämisen tavan yleisyyttä. Urheilukuvia lukuun ottamatta, maahanmuuttajat esitetään useimmin vain kohteina ilman itsenäistä toimijan roolia. Maahanmuuttajia ei myöskään tavallisesti esitetä vuorovaikutuksessa suomalaisten kanssa, vaan yksin. Näin kuvan sisäistä dialogisuutta ei rakenneta maahanmuuttajien ja kantaväestön välille. Toisaalta yksin ja yksilönä esittäminen lähentää kuvattavaa henkilöä lukijaan eikä

rakenna sosiaalista etäisyyttä ja uhkaavuutta, mitä maahanmuuttajien esittäminen maahanmuuttajajoukoissa tekisi. Tällaista joukkoina esittämistä oli havaittavissa lähinnä kuvissa pakolaisista ja turvapaikanhakijoista. Nämä ryhmät esitettiin joukkoina 43 prosentissa heitä esittävästä kuvista. Sosiaalisen etäisyyden käyttö kuvissa oli neutraalia, eikä sen voi sanoa eroavan mitenkään lehden normaalista käytännöstä.

Urheilukuvien mukaanotto muutti monien tarkasteltavana olleiden kysymysten vastaukset myönteisimmiksi. Urheilukuvissa maahanmuuttajat esitetään useammin aktiivisina toimijoina, kontaktissa kantaväestön kanssa ja niissä rakennetaan usein kuulumista ”me-yhteisöön”. Urheilukuvissa kuvassa mahdollisesti näkyvä ero valtaväestöön häivytetään usein muulla ensisijaiseksi nostetulla kuvan merkityksellä, ja pelaajan alkuperä jätetään mainitsematta.

Maahanmuuttajien neutraalista esittämisestä löytyi pari poikkeavaakin ilmiötä. Naisien osuus kuvissa esiintyvistä on hälyttävän pieni. Naisia yksin tai yhdessä miesten kanssa esiintyy vain 15 prosentissa kuvista. Etninen tausta tuotiin esille joidenkin juttujen ja kuvien yhteydessä, missä se ei olisi ollut tarpeellista. Lapsia ei esitetä maahanmuuttajina tai edes maahanmuutto-taustaisina, mitä taas näkee tv:n puolella. Tämä on tietenkin ainoastaan myönteistä. En näe mitään tarkoitusta tahallisesti rakentaa asetelmaa, jossa lapsiakin esitettäisiin ”toisina” heidän vanhempiansa syntymaan tai sukunimen perusteella.

Aineistosta löytyi myös pieni ryhmä kuvia, joissa esittämisen tavat poikkesivat muista. Tämä ryhmä muodostui ”suvaitsevaisuuskuvista”, joilla tarkoitan suvaitsevaisuusjuttujen kuvitusta. Tällaisten juttujen kuvat erottuivat muista outoudellaan ja absurdiudellaan. Maahanmuuttajat näytettiin kliseisten suomalaisten asioiden parissa. Kärjekkäimpiä esimerkkejä olivat kuvat Omar Ahmedista pilkillä, Ahmed Ladarsista mämmituokkosen äärellä, Emmanuel Enehistä koskettelemassa lunta (huom. 20 vuotta Suomeen muuttamisen jälkeen) sekä joulupukin kanssa kaulakkain poseeraavista turvapaikanhakijoiden ryhmästä. Kuvat on esitetty liitteessä 3. Kuvien päämäärät näyttävät myönteisiltä, mutta tuntuvat tökeryydessään olevan heikoin kriteerein valittu tapa esittää maahanmuuttajat suomalaisina tai osana suomalaista yhteiskuntaa. Näistä poikkeuksista huolimatta, Aamulehden 2009 kuvissa rakennettiin useammin maahanmuuttajien kuulumista me-yhteisöön kuin ulkopuolisuutta ja he-yhteisöön kuulumista (ks. kuvio 13).

Kuvien laadullisissa analyysissä nousi esiin kysymys mustasta ihonväristä toiseuden merkinä. Raittila kertoo ”mustuuden” olleen toiseuden merkki valistusajan kuvataiteesta lähtien (Raittila 2004, 29). Näytti sille, että urheilukuvien valkoihoiset maahanmuuttajat, joiden ulkomaista taustaa ei nosteta jutuissa erikseen esiin, lukeutuvat helposti me-ryhmään, kun taas tummaihoisten kohdalla sulautuminen me-joukkoon vaatii enemmän elementtejä. Semioottisessa analyysissäni pidin mustaa ihonväriä yksioikoisesti ulkomaalaisuutta ja vierasperäisyyttä konnotoivana merkinä, mutta onko se sitä enää Suomessa vuosituhanen toisella vuosikymmenellä? Kysymys on mielenkiintoinen, sillä tätä merkkiä ei voida jättää lehtikuvista pois niin päätettäessä, niin kuin tekstisisällöstä voidaan jättää maininta henkilön alkuperästä tai ihonväristä jutun ulkopuolelle. Vastaanottotutkimuksella olisi helposti selvitettävissä, pidetäänkö mustaa ihonväriä merkinä ulkomaalaisuudesta. Tutkielman teon aikana kuitenkin nousi mediamylläkkä, joka omalla tavallaan kertoi vastauksen kysymykseeni. Kohu Ylen Marski-elokuvasta (ks. Väliverronen 2012, 63–71) viittasi siihen suuntaan, että tässä kulttuurirympäristössä ja viitekehyksessä mustaihoinen henkilö nähtäisiin vielä toisena. Mikä muu selittäisi yleisön voimakkaan negatiivisen reaktion elokuvahanketta kohtaan siinä vaiheessa, kun ainoa elokuvasta annettu tieto oli se, että Mannerheimin roolia näyttelevä henkilö on mustaihoinen?

Medialla on keskeinen rooli näiden kulttuuristen käsitysten ylläpitämisessä ja purkamisessa. Lehtikuvissa keskeinen toiseutta purkava elementti näyttäisi olevan neutraali kuva, jonka yhteydessä on kuvateksti tai otsikko, jolla kuvan merkityksistä päällimmäisiksi nostetaan meitä yhdistäviä tekijöitä eikä maahanmuuttajien eroja valtaväestöön nähden.

6. YHTEENVETO JA POHDINTAA

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, kuka edustaa maahanmuuttajia lehtikuviissa, miten maahanmuuttajia niissä esitetään ja onko esittämisessä toistuvia piirteitä. Lisäksi tarkastelin, minkälaisia asetelmia näillä esittämisen tavoilla mahdollisesti tuotetaan.

Kun valitsin tutkielmani aiheita, oletin, että Aamulehden maahanmuuttajia esittävien kuvien joukosta löytyisi reilusti kuvia, joiden asetelma olisi tahattomasti syrjivä. Tämä oletus perustui yksittäisiin kuviin, joihin olin aiemmin kiinnittänyt huomiota. Tutkimuksen edettyä oletukseni osoittautui suurimmalta osalta virheelliseksi. Kuvien määrällinen sisällönanalyysi osoitti, että Aamulehdessä maahanmuuttajien neutraali esittäminen kuvissa on yleisintä monella mittarilla mitattuna.

Ensinnäkin, suurin osa kuvista ei esiinny maahanmuuttoa tai maahanmuuttajia koskevien aiheiden yhteydessä, vaan maahanmuuttajat esiintyvät useimmin kuvissa suoraan maahanmuuttoon liittymättömien juttujen yhteydessä, etenkin urheilu-, kulttuuri- ja viihdeuutisissa. Tämä tarkoittaa, että maahanmuuttajat ovat osa normaalia uutisvirtaa ja että maahanmuuttajat pääsevät näkyviin usein ilman maahanmuuttajan roolia, luonnollisena osana suomalaista yhteiskuntaa. Harva maahanmuuttaja esitettiin ensisijaisesti ulkomaalaisuutensa kautta. Toiseksi, Aamulehden kuvilla maahanmuuttajista rakennettiin hyvin monipuolista kuvaa. Kuvissa esiintyy kaiken näköisiä, useissa ammateissa ja toimissa toimivia ihmisiä. Mitään prototyyppiä maahanmuuttajasta, jollaisina somalit on jossain vaiheessa esitetty (ks. Raittila 2007b, 43), ei kuva-aineiston perusteella ole enää olemassa.

Maahanmuuttajien esittäminen näyttää muuttuneen 2000-luvun alun tilanteesta, jolloin tutkijat esittivät siihen useita parannuksia (ks. esim. Raittila 2007b, 12). Aineistoni perusteella maahanmuuttajat esitetään yhä enemmän vuorovaikutuksessa kantasuomalaisten kanssa, heidät esitetään luonnollisissa yhteyksissä päivittäisjournalismin puitteissa, kuvia maahanmuuttajista rikosjuttujen yhteydessä ei juuri ole ja maahanmuuttajien etninen tausta tuodaan esille korostetusti yhä harvemmin.

Toinen maahanmuuttajia esittäviä kuvia koskeva olettamukseni oli, että eri etnisiä ryhmiä esitettäisiin toisistaan poikkeavilla tavoilla, että mustaihoiset maahanmuuttajat olisivat

enemmän näkyvillä kuin valkoihoiset ja että varsinkin ulkonäöltään eniten kantasuomalaisista erottuvat maahanmuuttajat esitettäisiin etäisimpinä ja vain viranomaistoiminnan kohteina. Näin ei aineistoni perusteella ole. Valkoisia maahanmuuttajia oli kuvissa lähes yhtä paljon kuin mustiakkin. Itse asiassa, aineiston tarkastelu tällaisella valkoiset-mustat-akselilla ei edes ole mielekäästä, sillä aineistoni kuvissa esiintyi niin monen näköisiä ihmisiä, jotka olivat kotoisin hyvin eri puolilta maailmaa.

Poikkeuksen näihin neutraalin esittämisen tapoihin tekevät pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kuvat, joissa on havaittavissa edelleen heidän esittämistä joukkona tai persoonattomana ryppäänä sekä suvaitsevaisuusjuttujen kuvitus, joissa henkilöiden ulkomaalaisuus asetetaan jalustalle, juttujen pääteemaksi. Lisäksi joidenkin kuvien ja juttujen yhteydessä henkilöiden alkuperää korostetaan edelleen tarpeettoman paljon. Tämä rakentaa vieläkin maahanmuuttajien ulkopuolisuutta suomalaisuuteen verrattuna. Näiden lisäksi huomiota herättävää on naisten osuus kuvissa esiintyvistä maahanmuuttajista. Osuus oli hälyttävän pieni.

Määrälliseen analyysiin otetussa otoksessa oli vain yksi kuva, jossa esiintyi lapsi. Lapsia esiintyi siis alle prosentissa kuvista. Juttu, johon kuva liittyi, kertoi romanikerjäläisistä. Tämä osoittaa lähinnä sen, että Aamulehdessä lapsia ei esitetä maahanmuuttajina tai että lasten taustaa ei kerrota. Lähestymistapa on toivottava, sillä lasten esittäminen ”toisina” heidän vanhempensa lähtömaan takia on hyvin arveluttavaa. Kuitenkin joissakin viestimissä olen nähnyt käytettävän maahanmuuttajataustainen lapsi -termiä. Aamulehden kuvien yhteydessä tätä käsitettä ei käytetty.

Tutkielmassa tarkasteltiin määrällisillä muuttujilla aiemmissa tutkimuksissa todettujen toiselta rakentavien mekanismien (ks. luku 3) yleisyyttä kuvissa. Kuitenkin tarkemmassa, semi-oottisessa tarkastelussa selvisi, että ero kuvassa esiintyvän maahanmuuttajan ja suomalaisten välille rakennetaan ensisijaisesti jutun verbaalisella sisällöllä, juuri taustan korostaminen näyttyi aineistossa tehokkaimpana käytettynä keinona. Tämä johtuu siitä, että lehtikuvan merkitysten rakentumisessa (ks. luvut 3.3. ja 4.2.) koodatut ikoniset merkit jäävät lingvististen merkkien varjoon.

Kuvien laadullinen tarkastelu osoitti, että suomalaisen valtaväestön normista poikkeavan ulkonäön, mukaan lukien kasvopiirteet ja ihonväri, voidaan tulkita merkitsevän ei-suomalaisuutta. Tämän merkityksen esiin työntymistä kuvasta voidaan vahvistaa tarpeetto-

masti mainitsemalla se jutun tekstikontekstissa. Kuvajournalisti ei voi kirjoittavan toimittajan tavoin tehdä valintaa siitä, mainitaanko ihonväri vai ei, mutta toimituksessa voidaan päättää vahvistetaanko tämän merkin toiseutta korostavaa ulottuvuutta.

Urheiluosaston olisi myös voinut rajata aineiston ulkopuolelle, kuten monissa aiemmissa etnisyyttä koskevissa mediatutkimuksissa on tehty. Niiden rajaaminen aineiston ulkopuolelle olisi nähdäkseni kuitenkin vääristänyt tulosta siitä, kuka edustaa maahanmuuttajaa lehden lukijoille. Kävi ilmi, että urheilukuvien osuus aineistosta oli suuri, noin 44 prosenttia. Näiden kuvien vuoksi aineistossa korostui myönteiset esittämisen tavat. Urheilukuvien kohdalla alkuperän tai maahanmuuttajuuden korostaminen ja esiintuominen jätetään useimmin tekemättä. Myös luvussa 3 esitetyt toiseuden tuottamisen elementit puuttuivat niistä useimmin. Urheilukuvissa maahanmuuttajat esitetään usein ”me”-yhteisöön kuuluvina, varsinkin joukkuelajeissa kuten jääkiekossa, kori-, lento- ja jalkapallossa. Tällöin pelaajien rooli paikallisjoukkueen edustajina nousee muita rooleja, kuten maahanmuuttajuutta tärkeämmäksi.

Jo aloitettaessani kuva-aineiston analyysiä, kuvien joukosta erottui joitakin suvaitsevaisuusjournalismin tarpeisiin otettuja kuvia maahanmuuttajista. Niissä maahanmuuttajat oli viety poseeraamaan ”yltiösuomalaisissa” tilanteissa. Näissä kuvissa pyrkimyksenä näyttäisi olevan maahanmuuttajien esittäminen ylikorostetun suomalaisina ja sitä kautta täysin suomalaisiin sulautuneena joukkona, mutta lopputuloksena usein on vain kuvaus karnevalisoidusta muukalaisesta. Tällaista esittämisen tapaa, jossa korostetaan stereotyyppisiä suomalaisuuden piirteitä, Horsti (2005, 246) kutsuu super-suomalaisuuden kehykseksi. Kuvassa neutraalista poikkeava esittämisen tapa korostaa kuvan henkilön erillisasemaa ja ulkopuolisuutta, ja siten uusintaa toiseutta. Määrällinen tarkastelu osoitti, että tällaisia asetelmia käytetään vain pienessä osassa, noin 7 prosentissa, aineiston kuvia.

Sosiaalinen etäisyys osoittautui ongelmalliseksi käsitteeksi lehtikuvien määrällisessä tarkastelussa. Vaikka sosiaalisen etäisyyden tarkastelua on käytetty lehtikuvien tutkimuksissa vuosikymmeniä (ks. esim. Saraste 1992; Raittila 1999; Muñiz 2006; Batziou 2011b), mitään vakiintunutta luokitusta sen mittaamiseen kuitenkin ei käytetä, eikä sen käyttöä lehtikuvien tarkastelussa ole perusteltu kovinkaan tukevalla teoreettisella taustalla. Tyypillisen kuvan etsimisessä muuttuja toimii hyvin. Ongelmalliseksi käsitteen käyttäminen muuttuu silloin, kun sosiaalisen etäisyyden sanotaan tarkoittavan jotain tiettyä asiaa. Tässä tutkielmassa käytin

käsitettä maahanmuuttajien toiseutta rakentavan esittämistavan erittelyyn. Huomasin muuttujan kuitenkin olevan tässä muodossaan käyttökelvoton lehtikuvien määrällisessä analyysissä.

Aiemmissa tutkimuksissa sosiaalisen etäisyyden käsite on johdettu Edward Hallin vuonna 1966 esittelemien henkilökohtaisen sosiaalisen kanssakäymisen etäisyyksien jaosta tai van Leeuwenin visuaalista analyysiä koskevista kirjoituksista (Fahmy 2004, 96; Seppänen 2005, 172; Batziou 2011b, 23–30). Veikko Pietilä (1995, 64) kiteyttää idean sosiaalisesta etäisyydestä yksinkertaisesti: ”...elokuva- ja tv-alan tutkijat väittävät että lähikuva ihmiskasvoista konnotoi vahvaa tunnelatausta olipa kyse millaisesta pallinaamasta tahansa”. Suuri sosiaalinen etäisyys puolestaan konnotoisi henkilökohtaisen kanssakäymisen ulkopuolisuutta (Batziou 2011b, 30).

Ongelmaksi sosiaalisesta teoriasta adaptoidun mallin käyttämisessä muodostuu se, etteivät tutkijat ole ottaneet huomioon lehtikuvan erityispiirteitä käyttäessään sitä lehtikuvien tarkasteluun. Pietilän esimerkki ei välttämättä pidä paikkaansa sanomalehden aukeamalla, jossa lähikuva on printattu sivun alalaitaan alle 16-osasivun kokoisena faktaboksin viereen. Tämän vuoksi malli ei mielestäni sovellu sellaisenaan lehtikuvien tarkasteluun. Sanomalehdessä kuva voidaan painaa moneen eri kokoon, kun taas elokuvan ja tv:n medioissa käytettävänä oleva ”ilmaisupinta-ala” on aina sama. Koska kuva täyttää niissä koko median pinta-alan, kuvan sisäiset ilmaisulliset seikat erottuvat toisistaan selvästi. Näyttääkin siltä, että lehtikuvassa sosiaalisen etäisyyden käyttöä saattaa säädellä enemmän taitolliset konventiot kuin halu käyttää sitä ilmaisullisesti. Oma aineistoni viittaa tähän vaihtoehtoon (ks. kuvio 8).

Aineistoni mukaan lähikuvat painetaan lehteen pienempinä ja laajemmat kuvakoot suurempina lehden sivuille. Näin sosiaalinen etäisyys pysyy useimmiten keskivertona. Edes suurena joukkona kuvatut pakolaiset, joita usein käytetään esimerkkinä toiseutta rakentavasta esittämisen tavasta, eivät välttämättä näyttäyty sosiaalisesti etäisenä, jos ryhmää esittävä kuva on koko aukeaman kokoinen ja kuvatekstissä jokainen kuvan henkilöistä on esitelty nimeltä. Muuttujan validiteetti tällaisenaan sanomalehtikuvia tarkastellessa on olematon. Jos sosiaalista etäisyyttä halutaan tarkastella lehtikuvissa, tulisi sen laskemiseksi rakentaa jokin malli, jolla yhdistetään koko taittoon suhteutetun kuvakoon ja kuvan sisäisen sosiaalisen etäisyyden tarkastelu.

Kuvalähtöinen tarkastelu muuttaa aiheuokkajakaamaa. Miltei jokaisessa aiemmassa tutkimuksessa korostunut rikosjuttujen määrä ei tullut näkyviin, kun aineisto kerättiin kuvalähtöisesti. Kuvia rikosjuttujen yhteydessä oli vain kaksi. Saman huomion Raittila, Suikkanen ja Lilja tekivät seurantahankkeen esitutkimuksessa vuonna 1999. He huomasivat, että suvaitsevaisuusjutuissa oli paljon kuvitusta, kun taas rikosjuttujen yhteydessä kuvia oli harvoin. Järjestys oli päinvastainen juttujen määrään verrattuna. (Raittila et al. 1999, 39–42.) Tällainen muutos juttuaiheiden yleisyydessä on mielenkiintoinen. Kuvallisten juttujen jakauma saattaa vastata paremmin sellaista juttujen jakaamaa, jonka selailijalukijat huomaavat. Eye-track-tutkimukset viittaavat tämän kaltaiseen tilanteeseen.

Määrällinen tarkastelu toistaa Simolan (2008, 14) tekemät havainnot, joiden mukaan maahanmuuttajat esiintyvät näkyvimmin suomalaisessa mediassa juuri urheilusivuilla ja että työstä on tullut keskeinen näkökulma maahanmuuttokeskustelussa maahanmuuttoon suoraan liittyvien aiheiden menettäessä keskeisyyttään. Simolan aineiston jutuista noin 30 prosenttia oli urheilusivuilla, Aamulehden 2009 maahanmuuttajia esittävistä valokuvista urheilukuvien osuus oli vielä suurempi, yhteensä 44 prosenttia.

Urheilujournalismin on aiemminkin huomattu olevan keskeinen suvaitsevaisuutta rakentava instituutio (ks. Raittila, Horsti & Pietikäinen 2002, 204; Simola 2008, 36–37). Myös tässä tutkielmassa urheilujournalismi näyttäytyy tärkeänä toiseutta purkavana välineenä. Urheilusivujen tavat esittää maahanmuuttajia voisivat mielellään levitä lehden muillekin osastoille. On suorastaan koomista, että suomalaisen kansallistunnon kannalta niin tärkeässä osassa 1900-luvun alussa ollut urheilu (ks. esim. Kokkonen 2008), on nyt yhtä tärkeässä osassa maahanmuuttajien esittämisessä osana suomalaista yhteiskuntaa.

Tutkielma vahvistaa myös Haaviston ja Kivikurun (2009, 88) tekemän havainnon, jonka mukaan päivälehdissä rakennetaan yhä useammin visuaalisesti kuvaa suomalaisuudesta, johon myös ulkomailta muuttaneet kuuluvat. Tätä tulkintaa tukee kuvien määrä, yhteensä 34 prosenttia kuvista, joiden yhteydessä maahanmuuttajuus jätettiin kokonaan mainitsematta. Tutkimusasetelmani jätti tarkastelun ulkopuolelle vielä useita kuvia, joissa mahdollisten maahanmuuttajien alkuperää ei pystytty todentamaan eli todellisuudessa osuus on mitattua suurempi.

Tämän tutkielman tulokset olivat hyvin erilaiset ulkomaisten tutkimustulosten kanssa. Muñizin (2006) ja Batzioun (2011b) tutkimukset maahanmuuttajien esittämisestä Espanjan ja Kreikan lehdistön lehtikuvissa päättyivät kyllä keskenään samankaltaisiin tuloksiin. Molemmissa tutkimuksissa maahanmuuttajien representaatio oli pääällimmäisenä negatiivista, maahanmuuttajat esitettiin niissä yleisimmin ryhmissä vailla henkilökohtaisuutta. (Muñiz et al 2006, 118–123; Batziou 2011b, 106.) Samankaltaisuudet näiden tutkimusten ja oman tutkielmani tulosten välillä rajoittuivat lähinnä naisten vähäiseen osuuteen kuvissa (Muniz et al 9,4 % ja Batziou 20 %) ja siihen, että yleisimmin maahanmuuttajaa esittävässä kuvassa oli aikuinen, mustaihoinen mies. Tätä eriparisuutta Aamulehden tarkastelun tulosten kanssa selittää luultavasti suurimmalta osin maahanmuuton täysin erilainen tilanne tutkimuksen kohteina olleissa maissa. Espanjassa on tutkimuksessa esitettyjen tietojen mukaan noin 3,5 miljoonaa maahanmuuttajaa, eli noin 9 % koko väestöstä ja Kreikassa 1,2 miljoonaa, noin 10 % väestöstä ja lisää tulee Välimeren yli jatkuvasti (Batziou 2011a, 41–42).

Aamulehden kuvien tarkastelulla saadut tulokset kertovat osittain koko Suomen lehdistössä tapahtuneesta muutoksesta maahanmuuttajien esittämisessä. Aamulehti edustaa levikillään suurimpia suomalaisia sanomalehtiä, joilla on erillinen kuvajournalistinen ote. Se ei ole levikiltään tai journalistisilta voimavaroiltaan Helsingin Sanomien kokoa, mutta suurempi kuin esimerkiksi Turun Sanomat tai Iltalehti. Tuloksia yleistettäessä täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että kuvien jakaumaa on voinut vinouttaa jonkin verran Aamulehdessä paljon näkyvyyttä saaneet Tampereen koripallojoukkueen Pyrinnön pelaajat ja yrittäjäaiheiset jutut, jotka ovat suosittuja Aamulehdessä.

Tutkielmani asetelmaan liittyi tutkimuseettinen ongelma. Asetelma, jossa maahanmuuttajia luokitellaan kansalaisuutensa ja ihonvärin perusteella on ongelmallinen. Määrällinen tarkastelu kuitenkin vaatii aina luokittelua. Pyrin pitämään huolen siitä, ettei asetelma muuten olisi millään tavalla luokkia arvottava tai puolueellinen. Muodostin koodausrunгон muuttujat uudelleen tätä silmällä pitäen.

Työekonomisesti olisi ollut järkevämpää rajata otosta hieman suppeammaksi tai vaihtoehtoisesti kerätä pienempiä jaksoja useasta sanomalehdestä pitkin vuotta 2009. Samat tutkimustulokset olisi voitu löytää hieman suppeammallakin otoksella ja ottamalla mukaan useampi sanomalehti, samalla kuva- ja juttumäärällä olisi voitu saavuttaa paremmin yleistettäviä tuloksia koko Suomen sanomalehdistöstä. Nyt tutkielma kasvoi ylimittaiseksi ja jäi kovin työvoima-

valtaiseksi. Toisaalta, koko vuoden kattava aineisto tuotti tarkkoja havaintoja maahanmuuttajien mediajulkisuudesta muutosten vuotena 2009.

Aineiston rajaamisessa kuvalähtöisyys tuotti erityisiä pulmia, sillä maahanmuuttajan käsite on kielellinen, ei visuaalinen. Ongelmallisinta oli kerätä aineistoon myös kuvat, joiden yhteydessä maahanmuuttajuutta ei mainita. Hankala aineiston rajaus ja ylimääräinen työ kuitenkin osoittautui kannattavaksi, sillä yksi tutkielman suurimmista aineista oli juuri havainto kuvien ja juttujen määrästä, joiden yhteydessä maahanmuuttajat esiintyvät ensisijaisesti muissa rooleissa.

Maahanmuuttajien esittämisen tavoissa on vielä parannettavaa. Tutkielman alusta loppuun päällimmäisenä on kulkenut kysymys maahanmuuttajien etnisen taustan mainitsemisesta kuvien yhteydessä. Toimituksissa tulisi miettiä, onko tämä tieto todella tarpeellista ilmoittaa. Tässä tutkielmassa on korostunut tuon maininnan vaikutus kuvan tulkintaan ja sen välittämiin merkityksiin. Mainintaa otsikossa, ingressissä tai kuvatekstissä tulisi harkita vielä tarkemmin. Suvaitsevaisuuden lisäämiseksi ja kuvassa esitettävien maahanmuuttajien esittämiseksi yhtenä ”meikäläisiä” tulisi kuvien yhteydessä suosia paikallisidentiteettiä vahvistavia määreitä, kuten ”tamperelainen”, ”Pyrinnön pelaaja”, ”iskulainen” ja ”kaupunkilainen”.

Toiseutta rakentavia elementtejä kuvissa ja tekstissä niiden läheisyydessä oli näkyvillä enää vähän. Nyt ongelmallisimpana kuvajoukkona näyttäytyvät lähinnä suvaitsevaisuusjournalismin tarkoituksiin tehdyt kuvat. Maahanmuuttajat esiintyvät vuoden 2009 Aamulehden kuvissa luonnollisena osana yhteiskunnan eri osa-alueita niin usein, että suvaitsevaisuusjournalismille tuskin enää on tarvetta.

Tutkielmaa tehdessä pohdin usein, rakentavatko juuri maahanmuuttajia koskevat jutut kuvineen eniten etnistä toiseutta. Minusta tuntuu, että saamme esimerkiksi Irakista, sen kulttuurista ja maan tilanteesta kertovien uutisten kautta jopa enemmän vaikutelmia mielikuvan luomiseen irakilaisista kuin paikallisten lehtien irakilaisista pakolaisista kertovista jutuista. Väitänkin, että ulkomaan uutiset ja feature-jutut jostakin kansasta tai etniasta toimivat yhtä lailla mahdollisina toiseuden rakentajina journalismissa. Jos näin on, osaa toiseuden rakentamisen keinoista ei päästä tarkastelemaan vain maahanmuuttajajuttuja ja -representaatioita tutkimalla. Ehkä suurin osa etnistä toiseutta uusintavista sisällöistä journalismissa välittyykin aivan mui-

den materiaalien kautta kuin maahanmuuttajia koskevissa jutuissa. Tässä olisi yksi mahdollisuus jatkotutkimukselle. Tutkimuksessa voisi keskittyä jonkun tietyn etnisen ryhmän julkisuuskuvan rakentumiseen mediassa kahden aineiston avulla. Ensimmäinen aineisto koostuisi täällä asuvien esittämisestä medioissa, toinen aineisto heidän lähtömaitaan ja -maanosiaan kuvaavasta aineistosta. Tällä tehtäisiin näkyväksi etnisen toiseuden rakentumisen ”passiivinen” puoli.

KIRJALLISUUS

- Berelson, Bernard (1952). *Content Analysis in Communication Research*. New York: Hafner.
- Barthes, Roland (1984). Sanoma valokuvassa (Alkuperäisjulkaisu 1961). Teoksessa M. Lintunen (toim.) *Kuvista sanoin 2*. Porvoo: Suomen valokuvataiteen museon säätiö, 120–137.
- Barthes, Roland (1986). Kuvan retoriikka (Alkuperäisjulkaisu 1964). Teoksessa M. Lintunen (toim.) *Kuvista Sanoin 3*. Porvoo / Juva: Suomen valokuvataiteen museon säätiö, 71–92.
- Batziau, Athanasia (2011a). ‘Framing “Otherness” in press photographs: The case of Immigrants in Greece and Spain’, *Journal of Media Practice 12: 1*, pp. 41–60, doi: 10.1386/jmpr.12.1.41_1
- Batziau, Athanasia (2011b). *Picturing Immigration. Photojournalistic representation of immigrants in Greek and Spanish press*. Malta: Gutenberg Press.
- Fahmy, Shahira (2004). Picturing Afghan women. *Gazette: The International Journal for Communication Studies*, 66 (2), 91–112.
- Fiske, John (1992). *Merkkien kieli*. (7. painos). Tampere: Vastapaino. [Alkuteos: Introduction to Communication Studies (1990), suomennos Pietilä, Veikko & Suikkanen, Risto & Uusitupa, Timo]
- Haavisto, Camilla & Kivikuru, Ullamaija (2009). Sulkevat sanat, avoimet kuvat. Teoksessa S. Keskinen, A. Rastas & S. Tuori (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 87–96.
- Hakala, Pekka (1992). Suvaitsemattomuutta me ei hyväksytä. Teoksessa J. Sihvonen (toim.) *Toimittaja ja Pakolaiskysymykset*. Tampere: Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus, A 1/1992, 65–100.
- Hall, Stuart (1984). Uutiskuvien määräytymisprosessi (Alkuperäisjulkaisu 1972). Teoksessa M. Lintunen (toim.) *Kuvista sanoin 2*. Porvoo: Suomen valokuvataiteen museon säätiö, 138–190.
- Hall, Stuart (2002). *Identiteetti*. (4.painos). Tampere: Vastapaino.
- Hall, Stuart (2003). Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa M. Lehtonen & O. Löytty (toim.) *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino, 85–128.
- Herkman, Juha (2005). *Audiovisuaalinen mediakulttuuri*. (3. painos). Tampere: Vastapaino.
- Hietala, Veijo (1996). *Kuvien todellisuus*. (2. painos). Jyväskylä: Gummerus.

- Holsanova, Jana & Rahm, Henrik & Holmqvist, Kenneth (2006). Entrypoints and reading paths on newspaper spreads: Comparing a semiotic analysis with eye-tracking measurements. *Visual Communication*, 5(1): 65–93.
- Horsti, Karina (2005). *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Väitöskirja.
- Jaakkola, Madgalena (1996). Rasistinen väkivalta ja ”ulkomaalaisasenteet” pohjoismaissa. Teoksessa T. Dahlgren, J. Kortteinen, K. J. Lång, M. Pentikäinen & M. Scheinin (toim.) *Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa*. Helsinki: Yliopistopaino, 227–260.
- Juntunen, Max (1997). *Elävän kuvan sanasto*. Helsinki: Edita.
- Katz, Steven D. (1991). *Film directing shot by shot. Visualizing from concept to screen*. Studio City CA: Michael Wiese Productions.
- Kokkonen, Jouko (2008). *Urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Kortteinen, Juhani (1996). Romanit ja muut perinteiset vähemmistömmme. Teoksessa T. Dahlgren, J. Kortteinen, K. J. Lång, M. Pentikäinen & M. Scheinin (toim.) *Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa*. Helsinki: Yliopistopaino, 75–108.
- Krippendorff, Klaus (1980). *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. London: Sage.
- Laakkonen, Risto (1996). Suomen siirtolaisuus. Teoksessa T. Dahlgren, J. Kortteinen, K. J. Lång, M. Pentikäinen & M. Scheinin (toim.) *Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa*. Helsinki: Yliopistopaino, 123–132.
- Laakkonen, Risto (2006a). Turvaan tulleet - Osa 1: Chileläiset. *Monitori*, 1/2006, 48–49.
- Laakkonen, Risto (2006b). Turvaan tulleet - Osa 2: Vietnamilaiset. *Monitori*, 2/2006, 48–49.
- Laakkonen, Risto (2006c). Turvaan tulleet - Osa 3: Somalialaiset. *Monitori*, 3/2006, 48–49.
- Laakkonen, Risto (2007). Turvaan tulleet - Osa 6: Bosnialaiset. *Monitori*, 2/2007, 48–49.
- Laakkonen, Risto (2009). Turvaan tulleet - Osa 12: Pakolaispolitiikan historia. *Monitori*, 3/2009, 48–49.
- Leitzinger, Antero (2008). *Ulkomaalaiset Suomessa 1812 – 1972*. Helsinki: East-West Books.
- Muñiz, Carlos & Igartua, Juan José & Otero, José Antonio (2006). Imágenes de la inmigración a través de la fotografía de prensa. Un análisis de contenido. *Comunicación y Sociedad*, 19(1): 103–128.
- Männistö, Anssi (1999). *Islam länsimaisessa hegemonisessa diskurssissa. Myyttis-ideologinen ja kuva-analyttinen näkökulma sivilisaatioiden kohtaamiseen*. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos. Väitöskirja.

- Pietikäinen, Sari (2002). Etniset vähemmistöt uutisissa – käsitteitä ja aikaisempien tutkimuksien kertomaa. Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Tampere: Tampereen yliopisto & Suomen journalistiliitto, 14–30.
- Pietikäinen, Sari & Luostarinen, Heikki (1996). Vähemmistöt suomalaisessa julkisuudessa. Teoksessa T. Dahlgren, J. Kortteinen, K. J. Lång, M. Pentikäinen & M. Scheinin (toim.) *Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa*. Helsinki: Yliopistopaino, 171–198.
- Pietilä, Veikko (1976). *Sisällön erittely*. (2. painos). Helsinki: Gaudeamus.
- Pietilä, Veikko (1995). *TV-uutisista – hyvää iltaa*. Tampere: Vastapaino.
- Pirilä, Kari & Kivi, Erkki (2005). *Otos – Elävä kuva – elävä ääni*. Helsinki: Like.
- Pirilä, Kari & Peltomaa, Hannu & Kivi, Erkki (1983). *Elokuvailmaisun perusteet*. Insinööritieto Oy.
- Raittila, Pentti (2000). Toiseuden tuottamisesta etnisyyttä koskevista sanomalehtikirjoituksista. Pohdintoja sisällön erittelyn mahdollisuuksista ja rajoista. *Tiedotustutkimus*, 23: 2000:4, 88–95.
- Raittila, Pentti (2002a). Journalismi ja Musta Saara. Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Tampere: Tampereen yliopisto & Suomen journalistiliitto, 9–13.
- Raittila, Pentti (2002b). Etniset aiheet, vähemmistöt ja niiden suhteet suomalaisessa journalismissa vuonna 2000. Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Tampere: Tampereen yliopisto & Suomen journalistiliitto, 31–108.
- Raittila, Pentti (2004). *Venäläiset ja virolaiset suomalaisten Toisina. Tapaustutkimuksia ja analyysimenetelmien kehittelyä*. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Väitöskirja.
- Raittila, Pentti (2005). Seitsemän vuotta mediaseurantaa. Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyttä, rasismia ja dialogia sanomalehdissä ja Internetissä*. Tampere: Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, julkaisuja C 39/2005, 5–10.
- Raittila, Pentti (2007a). Mediatekstien tutkijaluennasta niiden vastaanoton tutkimiseen. Teoksessa P. Raittila (toim.): *Keskusteluja etnisyydestä mediassa. Suomalaisten, maahanmuuttajien ja tutkijoiden tulkintoja*. Tampere: Tampereen yliopisto, 5–10.
- Raittila, Pentti (2007b). Etnisyttä koskevien tekstien tulkintaa kouluissa ja keskusteluryhmissä. Teoksessa P. Raittila (toim.): *Keskusteluja etnisyydestä mediassa. Suomalaisten, maahanmuuttajien ja tutkijoiden tulkintoja*. Tampere: Tampereen yliopisto, 11–52.
- Raittila, Pentti (2009). Journalismin maahanmuuttokeskustelu: hymistelyä, kriittisyyttä vai rasismien tukemista? Teoksessa S. Keskinen, A. Rastas & S. Tuori (toim.) *En ole rasis-ti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 67–75.

- Raittila, Pentti & Horsti, Karina & Pietikäinen, Sari (2002). Onko journalismilla varaa parantaa. Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Tampere: Tampereen yliopisto & Suomen journalistiliitto, 200–208.
- Raittila, Pentti & Kuttilainen, Tommi (2000). *Rasismi ja etnisyys Suomen sanomalehdissä syksyllä 1999*. Tampere: Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, julkaisuja C 31/2000.
- Raittila, Pentti & Suikkanen, Risto & Lilja, Timo (1999). *Rasismi ja etninen syrjintä mediasa, esitutkimusraportti*. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.
- Raittila, Pentti & Vehmas, Susanna (2002). *Aineistoraportti: Etnisyys suomalaisissa sanomalehdissä 1999–2000*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, Journalismin tutkimusyksikkö.
- Raittila, Pentti & Vehmas, Susanna (2005). Etnisyys ja rasismi sanomalehdissä 1999–2004 - seurantatutkimusten yhteenvetoa ja arviointia. Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyyttä, rasismia ja dialogia sanomalehdissä ja Internetissä*. Tampere: Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, julkaisuja C 39/2005, 11–32.
- Rekola, Juha (1996). *Excluding the Minorities: Ethnic Representation in the Finnish Press*. KEPA Reports No 10/1996. Service Centre for Development Cooperation.
- Saraste, Leena (1992). Pakolaiskuvista, somaleista tammikuulta 1991. Teoksessa J. Sihvonen (toim.): *Toimittaja ja Pakolaiskysymykset*. Tampere: Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus, A 1/1992, 101–109.
- Saraste, Leena (2010). *Valokuva – muisto, viesti, taide*. Helsinki: Musta Taide.
- Seppä, Anita (2012). *Kuvien tulkinta*. Tampere: Gaudeamus.
- Seppänen, Janne (2001). *Valokuvaa ei ole*. Helsinki: Musta Taide & Valokuvataiteen museo.
- Seppänen, Janne (2005). *Visuaalinen kulttuuri*. Tampere: Vastapaino.
- Seppänen, Janne & Väliverronen, Esa (2000). Lehtikuvan luonto. Kuvan ja tekstin suhteista ympäristödiskurssissa. *Sosiologia*, 4/2000, 330–348.
- Simola, Anna (2008). *Tervetullut työvoimaksi. Työperäinen maahanmuutto mediassa*. Tampere: Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, julkaisuja A 109/2008.
- Vehmas, Susanna (2012). Maahanmuuttokirjoittelu sanomalehdissä. Teoksessa M. Maasilta (toim.): *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit*. Tampere: Tampere University Press, 116–135.
- Väliverronen, Esa (2013). Raivostunut kansa ja keskiäkäinen kriitikko. Teoksessa H. Kurvinen (toim.): *Journalismikritiikin vuosikirja 2013*. Tampere: Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus, 63–72.

Wickström, Jarkko & Maasilta, Mari (2012). Maahanmuutto ja vaalit televisiojulkisuudessa. Teoksessa M. Maasilta (toim.): *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit*. Tampere: Tampere University Press, 136–158.

Elektroniset lähteet:

Becker, Karin (1996). Pictures in The Press: Yesterday, Today, Tomorrow. [www-dokumentti]. Viitattu 6.10.2010. Saatavissa: http://www.nordicom.gu.se/common/publ_pdf/27_BECKER.pdf.

Holmqvist, Kenneth & Wartenberg, Costanze (2005). The role of local design factors for newspaper reading behaviour – an eye-tracking perspective. [www-dokumentti]. Lund: Lund University Cognitive Studies, 127, 2005. Viitattu 15.4.2013. Saatavissa: www.lucs.lu.se/LUCS/127/LUCS.127.pdf

Leitzinger, Antero (2009a). Karkotukset mediassa sata vuotta sitten. [www-dokumentti]. Viitattu 6.10.2010. Saatavissa: http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/maahanmuuton_historiaa/karkotukset_mediassa_sata_vuotta_sitten.

Leitzinger, Antero (2009b). 200 vuotta sitten – Suomen kansalaisuuden juurilla. [www-dokumentti]. Viitattu 6.10.2010. Saatavissa: <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=3564&search=true>.

Maahanmuuttovirasto Migri (2010). Tilastoja maahanmuutosta. [www-dokumentti]. Viitattu 6.10.2010. Saatavissa: <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=1945>.

Nygård, Toivo (1999). Suomalaisuuden historian kiinnekohtia. Tiivistelmä luennosta Jyväskylän yliopistossa 20.9.1999. [www-dokumentti]. Jyväskylä: Finnica. Viitattu 8.11.2012. Saatavissa: www.finnica.fi/luennot/99syys/nygard.htm.

Sisäasiainministeriö (2010). Maahanmuuton vuosikatsaus 2009. [www-dokumentti]. Viitattu 10.9.2010. Saatavissa: [http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/a71bddf6297091a3c22577200042cc7f/\\$file/maahanmuuton_vuosikatsaus_2009.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/a71bddf6297091a3c22577200042cc7f/$file/maahanmuuton_vuosikatsaus_2009.pdf).

LIITTEET

Liite 1: Koodausrunko

1. Päivämäärä

2. Sijainti lehdessä

1. Etusivu
2. Kotimaa
3. Tänään (Maanantai / Tiistai / Keskiviikko / Torstai / Perjantai / Lauantai / Sunnuntai)
4. Kulttuuri
5. Urheilu
6. Viikkoliite (Su / Moro / Valo)
7. Muut (Pääkirjoitussivu, Paikallisuutiset = (Tampere ja naapurit & Pirkanmaa), Talous, Ulkomaat, Mieli-pide, Vapaa-aika, Koti ja asuminen)

3. Kuvan koko

1. Koko sivu / aukeama	4. Noin 1/8 sivua
2. Noin puoli sivua	5. Noin 1/16 sivua tai pienempi
3. Noin ¼ sivua	

4. Sosiaalinen etäisyys

1. Lähikuva	4. Laaja puolikuva
2. Puolilähikuva	5. Kokokuva
3. Puolikuva	6. Laaja kokokuva

5. Juttu, johon kuva liittyy

Järjestysnumerot 1 – 124

6. Jutun sisäinen kuvan tärkeysjärjestys

1. Pääkuva
2. Toissijainen kuva
3. Ainut kuva

7. Jutun otsikosta tai kuvatekstistä esiin tuleva aihealue

1. Lainsäädännön tai viranomaistoiminnan tila, ongelmat, puutteet tai uudistamistarpeet, romanien tilanne
2. Muut maahanmuuttajiin kohdistuneet väkivallan teot (sisältää omaisuuteen kohdistuvat tuhotyöt ja ilkivalta)
3. Muut maahanmuuttajien oikeusloukkaukset tai ”häiriöt”
4. Islamilaiseen kulttuuriin liittyvät kulttuuriset ja uskonnolliset ominaispiirteet ja/tai niistä johtuvat ongelmat
5. Suvaitsevaisuuskampanjat tai muut suvaitsevaisuutta edistäviä toimia koskevat aiheet
6. Maahanmuuttajien menestys- tai selviytymistarinat, yrittäjätarinat

7. Valistusaiheet (esim. tausta-artikkelit maahanmuuttajien taustoista, historiasta tai rasismin historiasta)
8. Suomalaisen yhteiskunnan tai kansalaisten suhde maahanmuuttajiin (mm. keskustelu suomalaisen yhteiskunnan rasisisuudesta)
9. Maahanmuuttajien tekemät rikokset

Maahanmuuttajiin suoraan liittymättömät aiheet

10. Muistokirjoitus
11. Urheilu-uutiset
12. Poliitiikka
13. Kulttuuri- ja viihdeuutiset
14. Koti & Asuminen

8. Kuvan aihe verbaalisesti kuvattuna

9. Kuvassa esiintyy seuraavien etnisten ryhmien jäseniä (tekstistä ja kuvasta)

0. Ei määrity
1. Maahanmuuttajat / pakolaiset / ulkomaalaiset yleensä
2. Venäläiset
3. Eestiläiset
4. Muut entisen NL:n alueelta saapuneet, jotka eivät kuulu tähän ryhmään
5. Muut itäisestä Euroopasta saapuneet, jotka eivät kuulu mihinkään tässä erikseen mainittuun ryhmään (Saksan-Itävallan-Italian itäpuolelta)
6. Romanit (ei suomalaiset)
7. Somalialaiset / Somaliasta saapuneet
8. Muut afrikkalaista alkuperää olevat etniset ryhmät (mustaihoiset; ei siis esim. vakoiset eteläafrikkalaiset tai marokkolaiset)
9. Kurdit
10. Isobritannialaiset
11. Iranilaiset
12. Afganistanilaiset
13. Intialaiset
14. Chileläiset
15. Brasilialaiset
16. Libanonilaiset
17. Yhdysvaltalaiset
18. Kanadalaiset
19. Muut valkoiset maahanmuuttajat (ruotsalaiset, tanskalaiset, saksalaiset, itävaltalaiset, sveitsiläiset, italialaiset, ranskalaiset, entisestä Jugoslaviasta tulleet)
20. Muut, kansallisuus merkitään
21. Kuvassa useita etnisiä ryhmiä

10. Visuaalinen huomio alkuperästä (vain kuvasta)

1. Pohjoiseurooppalainen	6. Eteläaasialainen
2. Eteläeurooppalainen	7. Pohjoisafrikkalainen
3. Balkanilainen	8. Afrikkalainen / afroamerikkalainen
4. Lähi-itä	9. Useita etnisiä ryhmiä
5. Itäaasialainen	10. Epäselvä

11. Maahanmuuttajien sukupuoli kuvassa

1. Naisia tai nainen
2. Miehiä tai mies
3. Molempia
4. Sukupuoli ei määrity tai kyse on lapsista

12. Ikäryhmä

1. Lapsi tai lapsia
2. Nuori tai nuoria
3. Aikuinen tai aikuisia
4. Vanhus tai vanhuksia
5. Ei saa selvää
6. Useita ikäryhmiä

13. Sosiaalinen tilanne kuvassa

1. Yksin
2. Yhdessä kantaväestön kanssa
(tähän myös kuvat joissa maajoukkueurheilija kuvassa ulkomaalaisen pelaajan kanssa)
3. Yhdessä muun maahanmuuttajan kanssa
4. Yhdessä molempien kanssa

14. Kuvaus maahanmuuttajien roolista kuvassa

1. Kasvokuvat tai rooli muuten mahdotonta määritellä
(mm. siksi, että kuvan maahanmuuttajilla ristiriitaisia rooleja)
2. Aktiivisena toimijana, ensisijaisena toimijana
3. Vain kohteena, ei itsenäistä toimijaroolia kuvassa

15. Vuorovaikutuksellisuus / Dialogisuus

1. Maahanmuuttaja(t) ja suomalainen(set) vuorovaikutuksessa
2. Maahanmuuttaja(t) ja suomalainen(set) eivät ole vuorovaikutuksessa
3. Vain maahanmuuttaja(ia) / vain maahanmuuttaja(ia) ja ulkomaalaisia

16. Missä työssä/toimessa maahanmuuttajat esitetään

0. Ei esitetä työssä
1. Yrittäjä
2. Urheilija
3. Poliitikko
4. Tanssija
5. Muusikko / Säveltäjä
6. Uskonnollinen johtaja
7. Toimittaja / media-ammattilainen
8. Tiedemies / Professori / Opettaja
9. Lääkäri
10. Muut

17. Missä kohti ulkomainen alkuperä ilmoitettiin?

0. Ei missään	
1. Otsikossa	4. Faktaboksissa
2. Ingressissä	5. Tekstissä
3. Kuvatekstissä	6. Toisaalla jutussa

18. Kuvaryhmä

1. Urheilukuva
2. Muut kuva

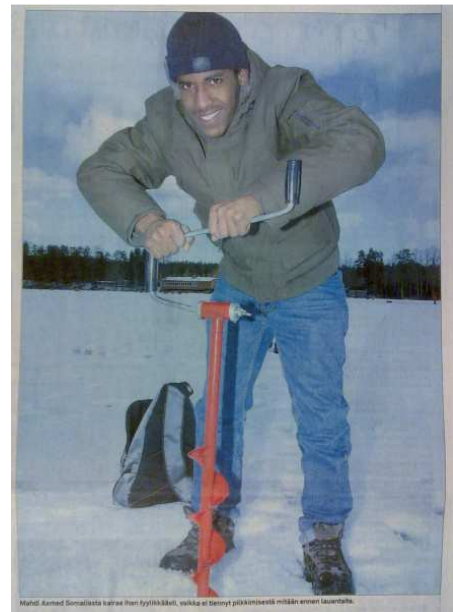
19. Muuta (mm. sanallisia tarkennuksia yllä oleviin luokituksiin)

Liite 2: Havaintomatriisi

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
pvm	sijainti	kuvan koko	sosiaalinen etäisyys	jutun järjestysnumero	kuvien tärkeysjärjestys	aiheluokka	Kuvan aihe	etninen ryhmä	alkuperä visual. huomio	sukupuoli	ikäryhmä	sosiaalinen tilanne	rooli	vuorovaikutuksellisuus	toimi	maininta alkuperästä	kuvaryhmä	
3.1.	2	5	2	1	3	9	valvontakameran kuva rikollisista	1	1	2	3	3	1	3	10	5	2	1
3.1.	5	3	4	2	3	11	koripallopeli	1	8	2	3	2	2	1	2	5	1	2
11.1.	5	4	5	3	3	11	hyökkäys	18	1	2	3	1	2	3	2	0	1	3
11.1.	5	4	5	4	3	11	koripallopeli	17	8	2	3	2	2	1	2	0	1	4
11.1.	5	5	5	5	3	11	jalkapallopeli	15	10	2	3	2	2	1	2	0	1	5
11.1.	5	5	4	6	3	11	lentopallo	20	1	2	3	1	2	3	2	3	1	6
23.1.	5	5	3	7	3	11	pelaajavahvistus tekee korin	17	8	2	3	1	2	3	2	0	1	7
25.1.	6	1	5	8	3	11	mustat miehet lumessa	8	8	2	3	3	3	3	2	2	2	8
27.1.	1	2	6	9	1	1	pakolainen "sellikopissaan"	1	9	2	2	3	3	3	0	1	2	9
27.1.	7	4	5	9	2	1	pakolaiset yhteiskeittiössään	1	9	2	2	3	3	3	0	1	2	10
29.1.	6	4	2	10	3	12	kunnallisvaltuuston kokous	5	3	2	3	2	2	2	3	0	2	11
1.2.	6	1	5	11	2	7	turvapaikanhakija pelkää rasisteja	9	4	2	3	1	3	3	0	2	2	12
1.2.	6	5	4	11	2	1	Mohammed odottaa lähiössä	1	8	2	3	1	3	3	0	6	2	13
1.2.	6	1	2	11	1	1	turvapaikanhakijan kosketus suomeen	9	4	2	3	1	2	3	0	3	2	14
1.2.	6	1	6	11	2	1	turvapaikanhakija betoniloukossa	7	8	2	3	3	3	3	0	3	2	15
5.2.	6	3	5	12	3	2	pizza-yrittäjä töissä	11	4	2	3	1	2	3	1	5	2	16
11.2.	5	5	2	13	3	11	pelaaja juoksee	17	8	2	3	1	2	3	2	2	1	17
11.2.	5	3	2	14	3	11	pelaaja tuulettaa voittomaalia	18	1	2	3	2	2	1	2	0	1	18
15.2.	4	5	1	15	3	10	kasvokuva	19	1	2	3	1	1	3	5	5	2	19
15.2.	4	3	3	16	3	4	paneelikeskustelu	7	8	2	3	2	2	2	0	4	2	20
19.2.	5	4	5	17	3	11	Chris tekee korin	17	8	2	3	1	2	3	2	0	1	21
23.2.	7	5	1	18	3	6	kasvokuva	20	5	1	3	1	1	3	1	1	2	22
11.3.	5	3	6	19	3	11	jääkiekon pelaajat poistuvat lomille	18	1	2	3	2	2	2	2	0	1	23
19.3.	1	5	1	20	2	10	kasvokuva	19	1	2	3	1	1	3	5	4	2	24
19.3.	7	5	2	21	3	7	kasvoton maahanmuuttaja	1	10	4	1	1	1	3	0	3	2	25
19.3.	3	2	4	20	1	10	potretti studiossa Fredrik Paciuksesta	19	1	2	3	1	3	3	5	4	2	26
19.3.	5	5	3	22	3	11	pelaaja tekee korin (urheilusankari)	17	8	2	3	2	2	1	2	0	1	27
19.3.	6	5	3	23	2	13	henkilokuva	13	6	2	3	1	1	3	4	5	2	28
19.3.	6	5	4	23	2	13	mies näyttää Bollywood-tanssia	13	6	2	3	2	2	2	4	5	2	29
19.3.	6	5	5	23	2	13	mies pitää tanssintuntia	13	6	2	3	2	2	1	4	5	2	30
23.3.	5	4	4	24	3	11	pelaajat torjuvat	17	8	2	3	2	2	1	2	0	1	31
25.3.	1	5	4	25	2	11	pelaajat tuulettavat	17	8	1	3	2	2	2	2	5	1	32
25.3.	5	4	5	25	1	11	pelaajat tuulettavat	17	8	1	3	2	2	1	2	5	1	33
25.3.	7	5	3	26	3	11	Damon pelaa korista	17	8	2	3	1	2	3	2	0	1	34
29.3.	5	5	3	27	3	11	valmentaja kiittää hyvästä pelistä	17	1	2	3	1	2	3	10	0	1	35
1.4.	7	3	3	28	3	12	sairaanhoitaja kiihtyneenä	16	4	2	3	1	2	3	10	5	2	36
3.4.	5	5	2	29	1	4	haastateltava yrittää vakuuttaa	16	4	2	3	1	2	3	6	5	2	37
3.4.	7	5	1	29	2	4	kasvokuva	16	4	2	3	1	3	3	6	0	2	38
3.4.	4	5	3	30	3	8	musta mies koskettelee lunta	8	8	2	3	1	3	3	3	3	2	39
3.4.	5	2	5	31	3	11	lentopalloilijat tuulettavat	4	1	2	3	2	2	1	2	0	1	40
5.4.	5	5	4	32	3	11	pelaaja riistää pallon	17	8	2	3	2	2	1	2	0	1	41
5.4.	5	4	3	33	3	11	lentopallopeli	20	10	2	3	2	1	1	2	0	1	42
5.4.	6	4	3	34	3	5	Ahmed syö mämmiä	20	10	2	3	1	3	3	0	4	2	43
7.4.	5	3	5	35	3	11	koripalloilija taistelee	17	8	2	3	4	2	2	2	0	1	44
15.4.	3	5	1	36	2	13	Wilson tanssii	8	8	2	3	1	1	3	0	5	2	45
15.4.	3	5	4	36	1	13	Wilson tanssii	8	8	2	3	2	3	1	0	5	2	46
15.4.	5	4	5	37	3	11	Owens hakkaa pisteen	17	8	2	3	2	2	1	2	1	1	47
19.4.	5	5	5	38	3	11	Leo pelaa jäkistä	3	1	2	3	2	2	3	2	0	1	48
19.4.	5	3	6	39	3	11	pelaaja tuulettaa voittomaalia	20	2	2	3	2	2	1	2	0	1	49
19.4.	5	5	3	40	2	11	pelaaja seuraa palloa	17	8	2	3	1	2	3	2	0	1	50
21.4.	1	5	3	40	1	11	pelaaja nauraa ja taputtaa	17	8	2	3	1	2	3	2	0	1	51
23.4.	5	3	6	41	3	11	pelaaja tekee vauhdikkaasti korin	17	8	2	3	4	2	2	2	5	1	52
27.4.	3	5	3	42	3	13	hän otti osaa tv-kilpailuun	8	8	2	3	2	3	1	0	0	2	53

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
29.4.	1	5	5	43	2	11		pelaaja tepastelee tyytyväisenä	2	10	2	3	1	3	3	2	4	1	54
29.4.	5	5	3	43	1	11		pelaaja esittelee kenttää	2	10	2	3	1	3	3	2	4	1	55
3.5.	1	5	5	44	2	11		pelaaja tekee kenttää	17	8	2	3	2	2	1	2	0	1	56
3.5.	5	4	3	44	1	11		kaatuneet pelaajat	17	8	2	3	2	1	1	2	0	1	57
3.5.	6	2	2	45	3	8		henkilökuva vain kasvoista	20	5	1	3	1	3	3	0	2	2	58
3.5.	6	1	5	46	3	1		työnhakija läppäri kainalossa	4	1	1	3	1	1	3	7	5	2	59
5.5.	2	3	2	47	3	1		siivoajat kiillottavat ikkunaa	20	5	1	3	3	2	3	10	1	2	60
5.5.	5	4	4	48	3	11		pelaaja tekee koria	17	8	2	3	4	2	1	2	0	1	61
7.5.	5	3	5	49	3	11		pelaajat odottavat kentällä	17	8	2	3	2	3	2	2	0	1	62
9.5.	5	3	6	50	3	11		jalkapallon pelaaja tuulettaa	19	1	2	3	2	2	1	2	3	1	63
11.5.	2	5	3	51	3	12		poliitikot väittelevät	8	8	3	3	2	2	1	3	4	2	64
17.5.	3	2	3	52	3	11		ryhmäkuva kisoihin osallistujista	4	1	2	2	2	3	2	10	5	2	65
17.5.	5	5	5	53	3	11		pelaaja pelaa	17	8	2	3	1	2	3	2	0	1	66
29.5.	5	3	5	54	3	11		pelaajat taistelevat pallosta	8	8	2	3	2	2	1	2	0	1	67
31.5.	4	3	4	55	3	1		pieni tyttö katsoo taakseen kadulla	6	3	1	1	4	1	2	10	3	2	68
31.5.	6	1	3	56	1	1		kuntouttaja asettelee miehen päätä	3	1	3	3	2	2	1	1	2	2	69
31.5.	6	4	3	56	2	1		kuntouttaja näyttää jumppaesimerkkiä	3	1	3	3	2	2	1	1	2	2	70
31.5.	6	2	3	56	2	1		somalinaiset nauravat ruudun äärellä	7	8	1	3	4	2	2	0	4	2	71
31.5.	6	4	4	56	2	1		nainen kirjoittaa pöydän ääressä	19	1	1	3	1	2	3	10	5	2	72
1.6.	3	1	6	57	3	6		mies poseeraa juustojen takana	19	1	2	3	1	3	3	10	2	2	73
1.6.	5	4	4	58	3	11		jenkkifutiksen pelaajat rivissä	17	9	2	3	3	3	3	2	5	1	74
3.6.	2	3	2	59	3	1		nainen selittää	2	1	1	3	1	3	3	0	3	2	75
3.6.	3	5	3	60	3	6		nainen heittää hattuaan	12	4	1	3	1	3	3	10	5	2	76
7.6.	5	3	6	61	3	11		pelaajat tuulettavat	2	1	2	3	2	2	1	2	0	1	77
11.6.	1	3	6	62	3	11		pelaajaa harmittaa	2	1	2	2	1	2	3	2	0	1	78
17.6.	5	5	2	63	1	11		pelaaja	5	2	2	3	1	1	3	2	3	1	79
17.6.	5	5	1	63	2	11		kasvokuva	10	1	2	3	1	1	3	10	0	1	80
19.6.	1	5	3	64	2	5		musta mies lämmittää saunaa	8	8	2	3	1	2	3	5	6	2	81
19.6.	7	3	5	64	1	5		Senegalin mies saunassa vaimoineen	8	8	2	3	2	3	1	5	1	2	82
19.6.	5	5	5	65	3	11		mies pelaa palloa	5	3	2	3	2	2	1	2	0	1	83
23.6.	7	4	4	66	3	7		mies poseeraa	11	4	2	3	1	3	3	1	2	2	84
23.6.	4	3	3	67	3	13		kaksi ihmistä soittaa yhdessä pianoa	20	5	3	3	2	2	1	5	0	2	85
23.6.	5	3	3	68	3	11		pelejä katsovat	10	1	2	3	2	2	2	10	5	1	86
25.6.	2	5	1	69	3	3		rikosrekisterikuva vankikarkurista	3	1	2	3	1	3	3	0	5	2	87
3.7.	4	4	4	70	3	13		poseeraus	10	1	2	3	2	3	2	10	0	2	88
5.7.	5	3	6	71	3	11		lentopalloa pelataan	2	1	2	3	2	2	1	2	0	1	89
5.7.	5	5	5	72	3	11		pelaaja tekee maalin	15	2	2	3	2	2	1	2	5	1	90
5.7.	6	1	1	73	1	6		henkilökuva kirjailija A. Kouruksesta	11	4	2	3	1	3	3	7	5	2	91
5.7.	6	5	6	73	2	6		henkilökuva taustalla	11	10	2	3	1	3	3	7	5	2	92
19.7.	7	4	6	74	3	8		kurdit rivissä	9	4	2	3	3	3	3	0	1	2	93
27.7.	3	5	2	75	3	5		mies soittaa kitaraa	8	8	2	3	1	2	3	10	5	2	94
1.8.	2	5	2	76	3	1		vastaanottokeskus	1	10	3	3	3	3	3	0	3	2	95
9.8.	1	5	2	77	2	11		pelaaja	8	8	2	2	1	1	3	2	2	2	96
9.8.	7	1	5	77	2	11		pelaaja	8	8	2	2	1	2	3	2	2	2	97
9.8.	6	5	1	77	2	11		pelaaja	8	8	2	2	1	1	3	2	2	2	98
9.8.	6	1	3	77	1	11		pelaaja	8	8	2	2	1	3	3	2	2	2	99
9.8.	6	4	4	77	2	11		pelaaja	8	8	2	2	3	3	3	2	2	2	100
9.8.	6	4	5	77	2	11		pelaaja	8	8	2	2	4	2	1	2	2	2	101
9.8.	6	1	3	77	1	11		pelaaja	8	8	2	2	1	2	3	2	2	2	102
23.8.	5	5	6	78	3	11		pelaavat jalkapalloa	8	8	2	3	2	2	1	2	0	1	103
25.8.	3	2	6	79	3	6		pizzerian omistaja Beirutista	20	4	2	3	1	2	3	10	4	2	104
31.8.	3	2	5	80	3	11		mies istuu pyörätuolissa	19	1	2	3	1	3	3	10	4	2	105
3.9.	6	2	4	81	3	6		työmaalla	20	4	2	3	1	3	3	1	5	2	106
13.9.	6	1	4	82	1	13		mies parvekkeella	14	2	2	3	1	3	3	0	5	2	107
19.9.	7	3	6	82	2	14		kommuunielämää	14	2	2	3	2	3	1	0	5	2	108
19.9.	7	5	6	82	2	14		kommuunielämää	14	2	2	3	2	3	1	0	5	2	109
21.9.	5	3	6	83	3	11		pelaaja tekee maalin	15	8	2	3	2	2	1	2	0	1	110
23.9.	5	3	5	84	3	11		tähti treenaa juosten	15	2	2	3	1	2	3	2	3	1	111
23.9.	5	5	6	85	3	11		jääkiekkoliijat tekevät maalia	18	10	2	3	2	2	1	2	0	1	112
27.9.	3	4	4	86	3	6		kirpputori	10	1	2	3	2	2	1	1	4	2	113
3.10.	5	5	3	87	3	11		koripalloa	17	8	2	3	2	2	1	2	0	1	114
5.10.	5	5	4	88	3	11		koripallon pelaaja	17	8	2	3	1	2	3	2	5	1	115
9.10.	7	5	4	89	3	11		pelaajat taistelevat pallosta	1	8	2	3	3	2	3	2	5	1	116
11.10.	5	5	6	90	3	11		pelaaja lyö	17	1	1	3	2	2	1	2	2	1	117
11.10.	5	5	1	91	3	11		kasvokuva	1	1	2	3	1	1	3	2	5	1	118

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
15.10.	5	3	3	92	3	11	tuuletusta maalin jälkeen	2	1	2	3	2	2	1	2	0	1	119	
17.10.	7	3	2	93	3	1	kirjastoharjoittelija	7	8	2	3	2	3	2	10	2	2	120	
21.10.	1	5	2	94	2	6	kasvokuva	20	4	2	3	1	3	3	1	5	2	121	
21.10.	2	3	4	95	3	4	kokous	20	1	2	3	2	2	1	6	0	2	122	
21.10.	3	3	4	94	1	6	yrittäjät pelaavat pingistä	21	9	2	3	4	2	1	1	5	2	123	
23.10.	6	2	3	96	3	11	poseeraan niin kuin heittäisi palloa	17	8	2	3	1	3	3	2	5	1	124	
31.10.	4	2	6	97	3	1	suomalaisuuden äärellä kirkossa	15	8	1	3	2	2	2	0	1	2	125	
31.10.	5	3	3	98	3	11	henkilokuva	2	1	2	2	1	3	3	2	4	1	126	
5.11.	5	2	5	99	3	11	Pulkkinen tekee koria	17	8	2	3	2	2	1	2	0	1	127	
7.11.	3	5	3	100	3	7	2 ihmistä pönöttää kutsuilla	19	1	2	3	2	3	2	10	3	2	128	
7.11.	7	5	2	101	2	13	taiteilija visioi	20	5	1	3	1	3	3	10	4	2	129	
7.11.	7	3	3	101	1	13	taiteilija valmistaa pukua	20	5	3	3	2	2	1	10	4	2	130	
7.11.	4	3	3	102	3	7	ihminen suomilipun alla	17	1	1	3	1	3	2	8	2	2	131	
9.11.	5	5	2	103	3	11	valmentaja selittää	1	2	2	3	2	1	1	10	1	1	132	
13.11.	3	3	5	104	3	12	pönötyskuva	19	2	3	3	4	3	1	0	3	2	133	
11.11.	4	3	4	105	3	13	ryhmäkuva	21	2	2	3	2	3	1	1	5	2	134	
13.11.	5	3	3	106	3	11	joukkueen kannattajan henkilokuva	20	2	2	3	1	3	3	10	2	1	135	
15.11.	1	5	1	107	2	11	kiekkoa	18	1	2	3	2	2	1	2	5	1	136	
15.11.	5	3	5	107	1	11	kiekkoa	18	1	2	3	2	2	1	2	5	1	137	
19.11.	5	4	5	108	3	11	donkki	17	8	2	3	1	2	3	2	4	1	138	
21.11.	3	5	2	109	2	5	naama	3	1	2	3	1	1	3	9	5	2	139	
21.11.	3	5	2	109	2	5	naama	5	1	1	3	1	1	3	9	5	2	140	
29.11.	5	5	6	110	3	11	pelaajat kurottuvat verkolle	4	1	2	3	2	2	1	2	0	1	141	
1.12.	3	5	2	111	3	13	kasvokuva	11	4	2	3	1	3	3	0	5	2	142	
3.12.	5	5	4	112	3	11	pelaaja lyö palloa	17	1	2	3	1	2	3	2	5	1	143	
3.12.	6	5	4	113	3	12	keskustelu istuntosalissa	5	4	2	3	2	2	1	3	0	2	144	
5.12.	4	5	3	114	3	13	pönötys	14	2	2	3	2	1	2	10	0	2	145	
5.12.	5	3	6	115	3	7	tekee korin	17	8	2	3	4	2	1	2	0	1	146	
7.12.	1	5	5	116	2	13	punaisella matolla	10	1	2	3	1	1	3	8	0	2	147	
7.12.	2	5	1	116	2	13	juhlamaiharit	10	10	2	2	1	1	3	8	0	2	148	
7.12.	2	5	5	116	2	13	linnanjuhlien jonossa	1	1	3	3	2	2	2	0	3	2	149	
9.12.	1	5	4	117	2	7	henkilokuva	12	4	2	3	1	2	3	9	6	2	150	
9.12.	3	3	2	117	1	7	lääkäri röntgenkuvan luona	12	4	2	3	1	2	3	9	1	2	151	
13.12.	5	3	6	118	3	11	koripallon pelaajat käyskentelevät	17	8	2	3	2	2	1	2	0	1	152	
17.12.	5	4	4	119	3	11	palloa pelaaja	17	8	2	3	3	2	3	2	0	1	153	
19.12.	5	5	3	120	3	11	taistelevat pallosta	17	8	2	3	4	2	1	2	0	1	154	
21.12.	2	4	4	121	3	7	turvapaikanhakijat huvituksina	1	9	2	2	4	3	1	0	3	2	155	
17.12.	6	1	4	122	3	5	poseeraus	19	1	2	3	1	3	3	8	5	2	156	
19.12.	5	5	3	123	3	11	pelaaja tekee koria	17	8	2	3	3	2	3	2	0	1	157	
31.12.	6	5	1	124	3	11	kasvokuva	20	4	2	2	1	3	3	2	0	2	158	

Awara (oik.) Irakista sai komean 420-grammisen ahvenen, joka on ystävän Hivan kädessä.

Irakilaisen Rahelin saalis nauratti muita.

06 RAPORTTI

KYLÄ
MAA

Aamulehden arkisto

Tampereen kaupunginvaltuuston varavaltuutettu Emmanuel Eneh (vihr) muutti Nigeriasta suomeen 20 vuotta sitten.

Joulujuhlat: Suomalainen joulustaapui jo Härmälän ryhmä- ja perheyhmäkotiin Tampereelle

São Pauloista kotiin oleva Fernando Salme Campos näki ensimmäistä kertaa Pylän Dianin kirkon. Oppaan puheesta jäi mieleen värähtävä kirkon kääntö lukusymboliksi.

Saunajälkeisenä Ismaila Sané on lämpöä kättä kättä. Missä turkee saunan lämmityksen saat ja on nyt valinta saunamestari. Vaino Olli Sané nauttii saunasta.

Ismaila Sané rakastui saunaan

Lempäläläinen muusikko Ismaila Sané on perheen pihasaunan tulimestari.

Viisikymmentävuotias sauna lämpiää lempeästi monta kertaa viikossa. Sanéa viehättää saunas- sa rauhaista rätinä.

➔ **Koti&asuminen B25**

Tomi Vuokola/Aamulehti